

DE TOEKOMENDE WERELD

Visioenen van de HEMEL en de HEL

De vervloekten zullen gaan in de eeuwige pijn; maar de rechtvaardigen in het eeuwige leven.

JEZUS

The World to be come

Geschreven door George Larkin¹

Eerste Engelse editie 1711 vermeldt als auteur niet Larkin, maar onder de initialen van J. B. (alsof het John Bunyan is)

Engelse heruitgave 1725

Vertaald door Ds. S. D. Feenstra en ds. D. G. Kuipers

Uitgegeven te Rotterdam, z.j.

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2006

¹ Gegevens auteur en vertalers ontleent aan: *De pelgrimstaf is in mijn hand*, door dr. H. van 't Veld. De Banier 2004

INLEIDING

Wanneer goddeloze en boze mensen in hun zondeloop zo ver zijn voortgegaan, dat zij nauwelijks op vergeving kunnen hopen, en vinden, dat zij reden hebben, om het rechtvaardig oordeel Gods over hun zonden te vrezen, dan beginnen zij te wensen, dat er geen God ware om hen te straffen. Dit achten zij in hun belang te zijn. En zo komen zij voor zichzelf al tragsgewijze tot de overtuiging, dat er geen God is. Nu zetten zij zich tot denken, om hun gevoelens te verdedigen en te bewijzen, wat zij genegen zijn te geloven.

Het was met één van deze soort van mensen, (zij zijn nauwelijks die naam waardig) dat ik het ongeluk had, bekend te worden, die mij gedurig wilde inscherpen, dat er God noch duivel, hel noch hemel was, en dat die dingen slechts listige vindingen waren van hen, die de wereld in schrik wilden houden; op dezelfde wijze zeide hij, als wij van bullebakken spreken, om kinderen vrees aan te jagen.

In het eerst, was het niet zonder afgrijzen en siddering, dat ik deze redenen hoorde; daarom verliet ik hem gewoonlijk, wanneer hij met deze onderwerpen begon. Door zijn gedurig spreken echter van deze dingen, haalde hij mij eindelijk over om te bedenken, welke gronden hij had, voor hetgeen hij voordroeg. Van die tijd af, vond ik mijn gemoed met zoveel zwaarigheid en duisternis gekweld, dat ik mij daaronder nauwelijks kon staande houden; want ik wist niet, hoe die waarheden, tot mijn eigen voldoening, te bewijzen, welke mij tevoren duidelijk waren. Ik kon niet, dan met het grootste afgrijzen denken, dat er geen God was; en evenwel stelde ik de waarheid van Zijn bestaan in twijfel. Ik wilde mij niet van de hoop des hemels ontdoen, om een erfgenaam van de gehele wereld te worden gemaakt; en toch twijfelde ik, of er zulk een plaats of staat was. Of er een hel was, hieraan begon ik eveneens te twijfelen; en toch terzelfder tijd, dacht ik, dat haar vlammen mij in het aangezicht flikkerden. Zo was mijn verstand in blijkbare tegenstrijdigheden verward, en ik bevond mij, als het ware, in een doolhof, waaruit ik, bij gemis van een leidraad, mijzelf niet kon verlossen. In deze verlegenheid, ging ik naar mijn gewaande vriend, om te zien, welke troost hij mij kon geven evenals Saul ging naar de tovenares van Endor, toen God hem had verlaten, maar wat hij ook zei, hij bracht mij meer in verwarring, dan dat hij mij bevredigde.

Inderdaad lachte hij om mijn vrees, hoewel hij voorgaf mijn zwakheid te beklagen, en scheen zichzelf te vleien met de vrijheid welke hij genoot. Hij verhaalde mij, bij de volvoering zijner daden, nooit enige kwelling te hebben ondervonden, door het vreselijk gemor van een toekomende staat of van enig mogelijk gevolg; dat de natuur de grote meesteres van het heelal was, en dat hij deswege haar voorschriften volgde; dat hij alleen zorg droeg, om hier zo te leven, dat wanneer zijn stof vervolgens zou worden bezwangerd, het in een bevallige soort van wezens mocht zijn; welk laatste hij echter grotendeels aan de plaats zijner begraving zou hebben te danken. Want indien hij in een kerk begraven wordt, of in een grafkelder werd bijgezet, was het mogelijk dat zijn stof in spinnenkoppen, padden of slangen werd veranderd. Om deze reden, wilde hij, dat men hem, zo mogelijk in een veld of een tuin begraeft, opdat zijn as aldaar in kunstige en bekoorlijke bloemen mocht uitschieten. Dit was het grootst mogelijke geluk, dat hij zich voorstelde.

Overigens zou hij zeer wel voldaan zijn, wanneer hij al dat leven en die krachten mocht herkrijgen, welke hij nu bezat, om ze in de verschillende schoonheden der natuur uit te oefenen. Voorts bevestigde hij voor zover hij wist dat hij, in de verschillende gedaanteverwisselingen der natuur, enige eeuwen later weder in een

menselijk lichaam zou terugkeren. Dit was enige eeuwen tevoren, naar hij geloofde, ook geschied.

Wel voerde ik, tegen al deze onverstaanbare stellingen, de uitspraken van de Heilige Schrift aan; maar hij bespote zulks, als zijnde dit niets dan een list, waardoor loze mensen hun plannen ten uitvoer brengen, en beweerde, dat het bestaan van God, door de schriftuur te bewijzen van geen meerdere kracht was, dan de Goddelijke oorsprong der schriftuur te bewijzen, door het bestaan van een God.

Deze zijn redenen vermeerderden nog mijn twijfel. Ik werd zo verlegen, dat het leven mij tot een last was. Ik vreesde aan het geloof van zulke verfoeilijke denkbeelden te worden prijs gegeven; en toch bestormden zij onophoudelijk mijn gemoed. Ik wenste duizend malen, dat ik ze nooit gehoord had; en toch waren zij steeds voor mij.

Wat (zei ik bij mijzelf) is al mijn hoop op de hemel dan niets anders, dan een ijdele hersenschim? Heb ik God tevergeefs gediend? Of liever, heb ik mij een God voorgesteld, daar er toch geen zodanig Wezen is? Het is onmogelijk de grote angst te verhalen, die ik gewaar werd bij mijn overgeven aan zulke gedachten, die telkens met verdubbelde kracht bij mij opkwamen, totdat ik tot de uiterste top van wanhoop werd vervoerd. Waartoe zou ik, dus dacht ik, langer tussen hoop en wanhoop kwijnen? Is het niet beter zei ik bij mijzelf, een einde te maken aan dit ellendig leven, en de proef van de waarheid der dingen te nemen?

Hierop nam ik het besluit om mijzelf te vermoorden. Met dit doel begaf ik mij naar een naburig bos, om aldaar deze verschrikkelijke daad ten uitvoer te brengen. Toen ik op het punt van uitvoering gekomen was, hoorde ik, dacht mij, een zacht fluisterende stem, zeggende: *"o Epenetus stort uzelf niet in de eeuwige ellende, ten gerieve van uw ergste zielevijand! Die noodlottige slag, waartoe gij bijna gekomen waart, zou uw eigen verdoemenis hebben verzegeld. Want zelfs wanneer er een God is, (gelijk Die er zeker is) hoe kunt gij op zijn vergiffenis hopen, wanneer gij zo voorbedachtelijk Zijn beeld verwoest?"* Vanwaar deze geheimzinnige fluistering kwam, weet ik niet, maar ik geloof, dat zij van God was.

Zeker is het, dat zij zoveel kracht op mij uitoefende, dat ik het werktuig wegwierp, met hetwelk ik had voorgenomen mijzelf van het leven te beroven. In één ogenblik stond mij al het misdadige van mijn voornemen voor de geest. De schrik deed al mijn leden beven, zodat ik nauwelijks op mijn voeten kon staan. Nu zag ik de vreselijke afgrond, waarin ik mij bij de volvoering van mijn oogmerk zou hebben neergestort. Ik moest erkennen, dat mijn verlossing het werk van een onzichtbare en geestelijke macht was, die op zulk een geschikte tijd tot mijn redding aankwam. Vol gevoel van dankbaarheid, knielde ik op de grond neer en sprak: *"O, Gij eeuwige macht, die, ofschoon voor de mens onzichtbaar, toch alle dingen ziet, en mij hebt weerhouden om Uw beeld te verwoesten. Aan U breng ik mijn ootmoedige dank! Ja, oppermachtig Wezen aller Wezens! Ik dank U, dat ik nog leef en in staat ben, om zulk een Wezen te erkennen! Verberg U niet voor mijn aangezicht in dikke wolken van duisternis; maar laat de zon der heerlijkheid mij beschijnen. Verdrijf de zwartheid van mijn met nachtelijke duisternis overvallen ziel, opdat ik nimmer weder Uw bestaan en almacht betwijfel, waarvan ik op dit ogenblik zulk een gevoelige ondervinding heb."*

Ik stond toen van mijn knieën op, ging heen, en zette mij op een bank neer, terwijl mijn gemoed grotelijks was ingenomen met de aangename gedachte van die eeuwige

Goedheid, welke mij, op zulk een buitengewone wijze, had gered van de verschrikkelijke afgrond van eeuwige ondergang, juist toen ik mij daarin wilde neerstorten.

Ik stond nu verbaasd, het bestaan van een Godheid te hebben betwijfeld waarvan toch elk schepsel getuigenis gaf; terwijl het eigen geweten des mensen, meer nog dan duizend getuigenissen, zulks bevestigde.

Terwijl ik op de bank zat, en mij nog steeds met zulke overdenkingen bezighield, werd ik plotseling door een heerlijk licht omgeven. Diens glans was zo buitengewoon, als ik nooit tevoren had gezien. Verbaasd en vol verwondering, vanwaar toch dit licht kwam, zag ik naast mij een heerlijk verschijnsel, in de gedaante van een man, omgeven met schitterende stralen van onuitsprekelijk licht en heerlijkheid. Alles was rondom mij verlicht. Zijn gelaat was wel huiveringwekkend, maar toch vermengd met zulke liefelijke trekken, die mij ten hoogste aangenaam waren. Dit gaf mij een verborgen hoop, dat hij niet als een vijand tot mij kwam; en toch wist ik niet, hoe ik zijn schitterend aanzien zou verdragen.

Ik wilde opstaan, maar toen ik bemerkte, dat mij de krachten ontbraken, viel ik op mijn aangezicht neer. Door de vriendelijke hulp echter van zijn arm, werd ik spoedig weer opgericht. Een nieuwe kracht bezielde mij. Nauwelijks had ik dit vernomen, of ik wendde mij tot de heerlijke gestalte, die nog altijd voor mij stond, zeggende: "O, mijn glorierijke verlosser, die mijn zwak lichaam versterkt, en mij een nieuw leven hebt gegeven; hoe zal ik u mijn dankbaarheid bewijzen, en op welk een wijze zal ik u aanbidden?"

Hierop antwoordde hij, met een gelaat zowel van majesteit als van zachtheid: "Brenge uw hulde van aanbedding tot uw Schepper, en niet tot mij die uw medeschepsel ben. Ik ben door Hem gezonden, wiens waarachtig bestaan gij voor enige ogenblikken nog betwijfelde, ten einde u te weerhouden van het eeuwige verderf, waarin gij uzelf wilde neerwerpen." Deze woorden verwekten in mijn hart zulk een gevoel van eigen onwaardigheid, dat mijn ziel als in mij wegsmolt. Ik kon mij niet weerhouden van uit te roepen: "O, hoe ben ik al die barmhartigheid en genade onwaardig!"

Het antwoord hierop van de hemelbode was: "de Goddelijke Majesteit raadpleegde, in het bewijzen Zijner genade, niet met uw onwaardigheid, maar handelde hierin overeenkomstig Zijn eigen onbegrensde goedheid en onbegrijpelijke liefde. Hij zag, met hoeveel boosheid, de grote vijand der zielen het op uw verderf toeleegde, en liet hem toe, om u, met de hoop op overwinning, te vervolgen; maar Hij bewaarde u door Zijn verborgen macht: de strik werd verbroken en gij zijt ontsnapt, juist toen de Satan zich van zijn prooi verzekerd hield."

Na deze toespraak ontlastte ik in de volgende regels mijn verrukt gemoed:

*Wie, wie kan de liefde peilen,
Ter verlossing aangebracht,
Van de arme, zwakke zondaar,
Zuchtend' onder Satans macht?
Jezus Christus, Hem alleen Roem
Ik door al' d' eeuwigheên.
Want Hij was het, die mij redde,
Toen 't de Satan was gelukt,
Om mijn' ziel een' strik te spannen,
En ik hoop'loos werd verdrukt.
"Waarlijk!" zegt nu mijn gemoed:
"God bestaat, en Hij is goed."*

"Welnu", sprak hierop de hemelbode met een beminnelijk gelaat: "ten einde gij nimmermeer aan de wezenlijkheid van eeuwige dingen zoudt twifelen, zo is het doe mijner komst tot u, om u van derzelver waarheid te overtuigen, niet alleen door geloof, maar ook door aanschouwen; want ik zal u zulke dingen tonen, die nooit door een sterfelijk oog zijn gezien. Tot dat einde zullen uw ogen versterkt en toegerust worden, om onstoffelijke dingen te kunnen aanschouwen."

Bij het horen van deze woorden van de engel stond ik zeer verbaasd, twijfelende, of ik wel immer in staat zou zijn zulks te verdragen, en zeide daarom tot hem:

"O, mijnheer! wie is bekwaam, om zulk een gezicht te verduren?" Zijn antwoord was: "de blijdschap des Heeren zal uw sterkte zijn." Toen hij dit gezegd had, greep hij mij aan en zeide: "vrees niet; want ik ben gezonden, om u dingen te tonen, die gij nooit hebt gezien" en, vóór dat ik het gewaar werd vond ik mij in zulke heerlijke streken opgeheven, in vergelijking van welke de aarde mij nu zeer klein en onbeduidend voorkwam.

Nu sprak ik tot mijn geleider: "de voorstelling van een paar vragen vertoornen u toch niet!"

Het antwoord was: "spreek; want het is mijn werk om u te onderrichten aangaande die dingen, van welke gij mijn onderricht zou begeren. Ik ben een engel, uitgezonden tot uw dienst, en tot dienst dergenen, die de zaligheid zullen beërven."

Toen zei ik: "ik zou dan gaarne eens willen weten, wat toch die duistere plek daar beneden mij is, die al kleiner en kleiner wordt, naarmate ik hoger opstijg, en mij zeer duister toeschijnt nu ik in deze streken van licht ben gekomen."

"Die kleine plek", antwoordde mijn geleider, "welke nu zulks een duister en verachtelijk aanzien heeft is de aarde, van welke gij voor weinige ogenblikken nog een inwoner waart. Nu ziet gij, hoe gering en onaanzienlijk zij is.

En toch, welk een onvermoeide arbeid hebben velen niet aangewend, om slechts een klein gedeelte daarvan te bezitten! Hieraan hebben zij al hun tijd besteed. Men heeft deze aarde verdeeld en weder verdeeld in gewesten en koninkrijken; en welke lage en verschrikkelijke boosheden, welke onnatuurlijke en bloedige moordtonelen heeft men niet aangericht, om één van deze gewesten of koninkrijken meester te worden!

Ja, het is die aarde, voor welker bezit, al was het ook maar voor een klein gedeelte, zoveel mensen op een lichtvaardige wijze, hun onsterfelijke zielen niet alleen hebben gewaagd, maar ook inderdaad hebben verloren; een verlies, zo groot, dat naar de eigen getuigenis van de Zaligmaker, de winst van de ganse wereld hiertegen niet kan opwegen.

De voorname reden van deze hun dwaasheid is: dat zij niet bedenken de dingen die hoven zijn; want, gelijk gij terecht hebt opgemerkt hoe nader men aan deze streken komt, hoe kleiner en verachtelijker de aarde ons toeschijnt: zo gaat het allen, die door het geloof hun harten boven het stof weten te verheffen. "Konden de kinderen der mensen de wereld slechts op de rechte prijs schatten, zij zouden ze niet begeren, zo als zij nu doen; maar zij verkeren, helaas, in een staat van duisternis, en wat nog het ergste is, hierin vinden zij hun vermaak. Want ofschoon ook de Heere Zelf, als het ware licht des levens, tot hen kwam; (en op Hem blijven nog altijd Zijn dienaren wijzen) toch gaan zij in de duisternis voort en schuwen het licht, omdat hun werken boos zijn.'

Ik vroeg verder: "wat zijn toch die vele zwarte en afzichtelijke gedaanten, die boven de aarde in de lucht zweven? Voor welke ik inderdaad zeer bevreesd zou zijn geworden, had ik niet gezien, dat zij bij uw doorgang wegvloten, als zijnde wellicht niet in staat de luister te verdragen, waarmee gij zijt bekleed."

Hij antwoordde mij: "deze zijn de afgefallen geesten, die, om hun hoogmoed en opstand uit de hemel geworpen, in de lucht rondzweven, en door het besluit van de Almachtige gebonden zijn met ketenen der duisternis, om bewaard te worden tot het oordeel van de Grote Dag".

Het wordt vergund, om op aarde neder te dalen, zowel om de rechtvaardigen te beproeven, als om de goddelozen te veroordelen. En hoewel gij nu ziet, dat hun gedaanten zwart en afzichtig zijn, toch waren zij eenmaal zonen des lichts, versierd met de heerlijkste klederen, gelijk gij ziet, dat ik nu draag.

Het verlies van deze klederen, ofschoon het uitwerksel van hun eigen moedwillige zonde, vervulde hen met woedende haat tegen de eeuwige gezegende God, wiens macht en majesteit zij vrezen en haten. Zij hebben hun onschuld en heerlijkheid verloren, en daarom vlieden zij die geesten, die hun beginsel hebben bewaard, en gehoorzaam zijn gebleven aan hun grote Schepper; in welke gehoorzaamheid zij zijn bevestigd geworden, door de gezegende Zoon van God."

"Maar", vroeg ik eindelijk aan mijn geleider, "hebben zij, of tenminste enigen van hen, dan volstrekt geen hoop, om na een bepaalde tijd weder met God te worden verzoend?"

"Neen! In het geheel niet", was zijn antwoord, "zij zijn voor eeuwig verloren. Zij hebben, zonder een verleider, het eerst gezondigd, en zijn op eenmaal uit de hemel neergeworpen. Trouwens, de Zoon van God, de gezegende Messias, door wie alleen de zaligheid kan worden verkregen, nam de engelen niet aan, maar wel het zaad van Abraham; Hij liet hen aan hun verderf over.

Om deze redenen, zijn zij zo vijandig jegens de kinderen der mensen. Zij benijden hun de hemelse heerlijkheid, terwijl zijzelf tot de helse verdoemenis zijn verwezen." Nu waren wij reeds boven de zon opgeheven. Dit groot en heerlijk lichaam, ver boven de honderd malen groter dan de aarde², beweegt zich in de onmetelijke ruimte waarin ze geplaatst is, met zulk een verbazende snelheid, als men nauwelijks zal kunnen geloven.

Want mijn geleider zeide mij, dat deze onmetelijke grote vuurkloot, één van de grote werken Gods, zulk een snelle beweging had, dat hij meer dan honderdduizend mijlen aflegde, in de korte tijd die wij een uur noemen: dat hij nog altijd diezelfde vaste loop hield, zodat er in zijn dagelijkse of jaarlijkse beweging nooit de minste ongeregelde had plaats gehad. Deze vuurkloot is zo buitengewoon heerlijk, dat als mijn gezicht niet grotelijks versterkt geworden was, ik niet in staat zou zijn geweest die te aanschouwen.

Niet minder wonderbaar zijn ook die grote vuurballen, die wij vaste sterren noemen. Door hun buitengewone hoogte, als staande tenminste tien duizend mijlen boven de zon, mogen zij zich aan ons oog niet groter dan gewone lamplichten vertonen, toch overtreft elke ster het lichaam der aarde in grootte. En kon slechts één deze grote lichamen op de aarde vallen, ze zou in een ogenblik tot as verbranden. Ondertussen hangen deze lichamen in hun banen zonder enige ondersteuning, in een zuivere zee van dunne hemellucht, die zo fijn en ijl is, dat niets dan Zijn woord, door hetwelk zij zijn voortgebracht, hen in hun staat kan behouden.

² Volgens de jongste resultaten van de wetenschap: veertienhonderduizend mijlen

"Deze wonderen zijn genoeg," zijde ik tot mijn geleider, "om ieder van de macht van zijn aanbiddelijke Schepper te overtuigen, alsmede van de snoodheid van die ongelovigen, die het bestaan van God betwijfelden. Want de gehele wereld geeft zovele schitterende bewijzen van Zijn macht en heerlijkheid, dat, waren de mensen niet gelijk de redeloze dieren, die bestendig nederwaarts zien, zij Zijn grote macht en wijsheid zouden erkennen."

"Gij spreekt de waarheid", hernam hij, "maar gij zult grotere dingen zien dan deze. Dit zijn slechts de buitenwerken van dat heerlijke gebouw, waarin de gelukzaligen daarboven wonen, een huis, dat niet met handen gemaakt is, maar eeuwig in de hemelen.

Een gezicht van dit huis zelf, zal u nu (voor zover uw bevatting reikt) gegeven worden."

DE HEERLIJKHEID DES HEMELS

Hetgeen mij door mijn geleider gezegd was, vond ik binnen weinige ogenblikken bewaarheid; want aanstonds werd ik in de heerlijke verblijfplaatsen der gelukzaligen overgebracht. Daar zag ik onuitsprekelijke dingen; daar hoorde ik onnavolgbaar liefelijke, verrukkende tonen. De geliefde apostel Johannes kon daarom, met alle recht in zijn zendbrief (hoofdstuk 3 vs. 2) zeggen: "nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen."

Al wie die heerlijkheid niet heeft gezien, kan er maar zeer onvolmaakt over spreken, en die ze gezien heeft, kan er het duizendste gedeelte niet van verhalen.

Daarom zegt ook de grote apostel der heidenen, (2 Kor. 12 vs. 4) *"dat hij opgetrokken is geweest in het paradijs, en gehoord heeft onuitsprekelijke woorden, die het een mens niet geoorloofd is te spreken."* Alleen bericht hij ons, (1 Kor. 2 vs. 9) *"dat het oog niet heeft gezien, en het oor niet heeft gehoord, en in het hart des mensen niet is opgeklommen, wat God bereid heeft dien, die Hem liefhebben."*

Evenwel zal ik u het best mogelijke bericht geven van hetgeen ik zag en hoorde, evenals van de gesprekken, (zo goed ik ze mij nog kan herinneren) die ik met enige gelukzaligen heb gehad.

Zodra ik dan bij dit heerlijke paleis was aangekomen, zag ik talloze scharen van schitterende bedienden, die mij met hun vrolijk "welkom" in deze gelukzalige plaats begroetten. Op aller gelaat waren de trekken van volmaakte vreugde en volkomen genoegzaam zichtbaar. Dáár zag ik dat volmaakte, ongenaakbare licht, dat alle dingen aan deszelfs eigen wezen gelijk maakt; want ook de zielen der verheerlijkte heiligen zijn doorschijnend. Zij worden, noch door de zon, noch door enig ander lichaam verlicht, maar al het licht, dat met zulk een doorluchtige glans door de hemelse woningen vliedt, is niets anders, dan het uitvloeisel der Goddelijke heerlijkheid, in vergelijking van welke het licht der zon maar duisternis is.

Ja, al de luister der schitterendste diamanten, al het vuur van karbonkels, saffieren en robijnen, met al de prachtvolle glans der rijkste parelen, zijn in vergelijking met deze heerlijkheid slechts dove kolen.

Om deze reden wordt zij ook de troon van de God der heerlijkheid geheten, vanwaar de blinkende luister der Goddelijke Majesteit op de uitstekendste wijze wordt geopenbaard.

De onbegrijpelijke God, gezeten op de hoge troon Zijner heerlijkheid, ontving de aanbidding van tienmaal tienduizenden van engelen en heiligen, die Hem onophoudelijk met hun blijde hallelujahs en lof en prijs begroetten.

Inderdaad, het voorwerp was te schitterend, om door een sterfelijk oog te worden aanschouwd. Met alle recht mag Hij daarom genoemd worden de God der heerlijkheid; want door Zijn heerlijke tegenwoordigheid maakt Hij de hemel, wat hij is.

Daar zijn rivieren van eeuwig vermaak, voortkomende uit de Goddelijke tegenwoordigheid; daar verenigen zich de vrolijkheid, de blijdschap en de heerlijkheid van al de gezegende bewoners des hemels, die de plaats is van zijn gelukkig verblijf, de zetel van zijn eeuwige heerschappij, waar de Goddelijke majesteit de rijkste stralen Zijner goedheid en heerlijkheid uitschiet, in welke Zijn altijd aanbiddelijke voortreffelijkheden opmerken en prijzen.

Wat mij aangaat, mijn gezicht was veel te zwak, om de geringste straal, voortkomende uit die altoos durende bron van licht en heerlijkheid, die op de troon zat, te verdragen; zodat ik gedwongen werd mijn geleider toe te roepen: "wel is het licht van zoveel heerlijkheid voor broze stervelingen te groot; toch is het zo aangenaam en verkwikkend, dat ik het, ook bij mijn sterven, gaarne zou behouden."

"Sterven; neen," zei mijn geleider. "De dood komt niet in deze gelukzalige plaats. Leven en onsterfelijkheid alleen hebben hier hun woning. Noch zonde, noch droefheid vinden hier toegang; want het behoort tot de heerlijkheid van dit gelukzalig verblijf, om voor altijd van het kwade bevrijd te zijn buiten deze uitzondering toch, zou onze gelukzaligheid onvolmaakt zijn. Welaan, volg mij; en ik zal u bij iemand brengen, die ook in het lichaam is, gelijk gij.

Onderhoud u zo lang met hem, totdat ik een andere dienst zal hebben vervuld; dan zal ik u weer terug leiden."

"Laat mij hier blijven," zei ik met enige drift; "hier toch is het niet nodig, tabernakelen te bouwen; de hemelse woningen zijn gereed." Mijn geleider antwoordde mij: "nog een korte tijd, en gij zult voor eeuwig hier blijven; maar eerst moet de Goddelijke wil volbracht worden."

Nadat wij in één ogenblik een talloos heir van schitterende, van vleugels voorziene geesten waren voorbij gesnel, stond ik voor de luistervolle, grote en heilige Elia, die voor zovele honderden van jaren op aarde had gewoond; en toch kende ik hem, dacht ik, op het eerste gezicht, alsof wij tijdgenoten geweest waren.

Hier is iemand," zei mijn geleider tot Elia, aan wie het, op uitdrukkelijke last der Godheid Zelf, is vergund, om deze heerlijke streken te bezichtigen.

Ik heb hem hier gebracht, om van U te vernemen waarin eigenlijk derzelve heerlijkheid en gelukzaligheid is gelegen." "Dat wil ik gaarne doen," zei de profeet; "want het is in deze gezegende streken onze spijs en drank, om de wil van God en het Lam te doen. Daarom zijn wij zo volvaardig om Hen lof te zingen, en Hen onze ootmoedigste hulde toe te brengen, zeggende: *Hem, die op de troon zit en het Lam, zij de dankzegging, en de eer, en de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid; want Hij is geslacht, en heeft ons Gode gekocht met Zijn bloed, uit alle geslacht en taal en volk en natie; en heeft ons onze God gemaakt tot koningen en priesteren in alle eeuwigheid. Amen.*" (Openb. I vs. 6 en Openb. 5 vs. 9, 10 en 13).

Ik voegde mijn *Amen* bij dat van de heilige profeet.

Nu vroeg de profeet: om welke redenen mij dit groot en aanzienlijk verlov was toegestaan? [waaruit ik opmaakte, dat de heiligen in de hemel onkundig zijn van die dingen, die op aarde plaatshebben;] en hoe kunnen dan de gebeden tot hen gericht worden?

Ik herhaalde toen, wat ik reeds in de inleiding van dit werkje heb gezegd.

Ik had nauwelijks geëindigd, of de profeet liet daarop in heilige verrukking volgen: "eeuwige lof worde Hem toegebracht, die op de troon zit en het Lam, voor de oneindige goedheid en grote inschikkelijkheid jegens de zwakheid van een arm, twijfelend zondaar."

Let nu wel op," zeide hij verder, en begon toen zijn rede aldus: "Ik ben verzekerd, dat gij datgene, wat gij reeds hebt gezien en gehoord, nimmer met duidelijke woorden zult kunnen wedergeven want het zijn dingen, die nooit door een oog zijn gezien, noch door een oor zijn gehoord, en ver boven de bevassing van het menselijk verstand zijn verheven.

Ik bedoel het verstand dezulken, die niet in deze heerlijke staat zijn overgebracht, en nog hun grove, stoffelijke lichamen met zich omdragen. Mijn aanwezig zijn in het lichaam maakt hier geen uitzondering; want ofschoon ik het gewone lot der stervelingen, de dood, niet heb ondergaan, toch heeft mijn lichaam zulk een verandering geleden, welke, in zekere zin, aan de dood mag worden gelijkgesteld.

Trouwens het heeft beide de geestelijkheid en onverderfelijkheid, aangedaan; daarom is het evenmin voor enig lijden vatbaar als de gelukzalige engelen, die de troon omringen. Nochtans kan ik de volmaakte gelukzaligheid, welke ik hier smaak, niet volkomen door woorden uitspreken. Ook weet ik niet, wat hier nog zal genoten worden; want onze gelukzaligheid blijft altijd nieuw."

Aangaande dit laatste, verzocht ik de profeet, om zich een weinig nader te verklaren; omdat ik niet begreep, hoe men een geluk volmaakt kan heten, dat nog altijd voor vermeerdering vatbaar blijft.

In de benedenwereld toch houden wij alleen datgene voor volmaakt, waaraan op generlei wijze iets kan worden toegevoegd, om nog volmaakter te worden.

Ik hoop, zei ik dat mijn vraag niet voor het uitwerksel van louter nieuwsgierigheid zal worden opgenomen. De ontwikkeling van mijn verstand, dat van de hemelse dingen nog maar duistere denkbeelden heeft, is de grote hoofdzaak, die ik mij hierbij voorstel.

"Waarom zijt gij, door de bijzondere vergunning van de Drie-enige God, in deze plaats overgebracht? Waarom anders, dan om alle twijfel te benemen, en uw weifelend geloof tot zekerheid te brengen?

Daarom verlang ik, zei de profeet, dat gij mij alle twijfelingen en zwarigheden te kennen geeft, die in uw boezem mogen oprijzen.

"Wat dan de zwarigheid aangaat, dat het geluk niet volmaakt kan zijn, zolang het voor vermeerdering vatbaar blijft; ik moet u zeggen, wanneer ziel en lichaam beide gelukkig zijn, gelijk de mijne nu zijn, dat dan de staat van het geluk voor volmaakt mag worden gehouden. Zelfs kan de tijd dit geluk niet verstoren.

Want het is van God Zelf aan de, in de dag der gezegende opstanding herenigde, ziel en lichaam voor eeuwig verzekerd! Wie van dit geluk het zalige voorwerp is, weet gij. Het is de altijd aanbiddelijke en gezegende God, in wiens zalig gezicht dit geluk eigenlijk bestaat. In dit opzicht, is en blijft het altijd nieuw; want de Goddelijke volmaaktheden zijn oneindig. De eeuwigheid zelf is niet te lang, om de heerlijkheid dezer volmaaktheden te ontvouwen. Hieruit nu wordt het begrijpelijk, wanneer wij van vermeerdering van geluk spreken.

Dat deze vermeerdering van geluk gepaard gaat met een aanhoudende vergroting onzer kennis, spreekt vanzelf. Daarom kon ook de grote apostel der heidenen, nadat hem in de dagen zijner sterfelijkheid de toegang tot deze plaats was verleend, met zoveel recht zeggen, wat thans aan u wordt bevestigd: *"hetgeen het oog niet heeft gezien, en het oor niet heeft gehoord, en in het hart des mensen niet is opgeklommen, hetgeen God bereid heeft dien, die Hem liefhebben."*

Nu heeft het oog vele bewonderenswaardige dingen in de natuur gezien. Het heeft, om zo te zeggen, gezien bergen van kristal en rotsen van diamanten; het heeft gezien goudmijnen, parelkusten en bloeiende eilanden; en toch, hoeveel wonderen het oog ook in deze benedenwereld moge hebben aanschouwd, het heeft de heerlijkheid van deze zegepralende staat niet doorzocht.

Het oor des mensen heeft vele liefelijke en welluidende klanken gehoord; en toch is alles, wat natuur en kunst ook mogen opleveren, niet te vergelijken bij die hemelse melodieën, welke engelen en gezaligden voor de troon aanheffen. En wat geen oog

heeft gezien, en geen oor heeft gehoord, kan ook door het hart des mensen niet worden begrepen.

Hiermede willen wij echter niet zeggen, dat het hart des mensen, waardoor wij hier de ziel met al haar vermogens verstaan, geen allervoortreffelijkst werkstuk van de alwijze Schepper zou zijn. Verbazend is toch de bevatting des mensen, ten opzichte der zaken van deze benedenwereld, hetzij ze zijn of waren, of ook immer zullen zijn, ja zelfs ten opzichte van dingen, welke nimmer aanzijn zullen ontvangen. Geholpen door de verbeeldingskracht, kan de mens begrijpen, dat alle stenen dezer aarde veranderen in prachtigste paarlen, en alle grassprietten in de schitterendste juwelen.

Hij kan begrijpen dat elk stofdeeltje verandert in zilver, en de gehele aarde in een klomp van zuiver goud. Hij kan begrijpen, dat de lucht verandert in kristal, en elke ster in een zon; dat elke zon duizendmaal groter en schoner is, dan ze is; toch schiet zijn bevatting oneindig te kort, om te begrijpen, wat de Hoge en Eeuwige Majesteit, die in al haar werken onbegrijpelijk is, voor al Haar oprechte volgelingen heeft weggelegd.

"Maar", voegde de profeet erbij, "opdat gij het best mogelijke denkbeeld van ons geluk mag verkrijgen, zal ik u in weinige woorden voorstellen (want eeuwen zouden bijna ongenoegzaam zijn, om dit heerlijk onderwerp enigszins breedvoerig te behandelen) waarvan de gelukzalige zielen, door de eeuwige gezegende Verlosser gekocht, hier zijn bevrijd. (En om u dit beter te doen verstaan, zal ik mij, in mijn woorden, naar uw vatbaarheid schikken, door de dingen, die hierboven zijn te vergelijken bij die, welke gij op aarde reeds hebt leren kennen; uw eigen ogen hebben u reeds overtuigd, hoe oneindig ver de hemelse dingen verheven zijn boven alles, wat immer op aarde wordt gevonden)

Hierna zal ik u voorstellen (voor zover gij in staat zijt het te begrijpen) het geluk, dat de gezaligden hierboven genieten.

1. Ten eerste. De zielen der gelukzaligen zijn hier voor eeuwig bevrijd van alles wat hen ellendig zou kunnen maken. De voornaamste bron der ellende, weet gij, is de zonde; deze brengt het schepsel niet alleen in de staat der ellende, maar maakt het ook zelf ten hoogste ellendig. Oorspronkelijk toch waren alle dingen goed; daarom mochten zij in het geluk van hun Schepper delen. Maar de zonde verstoortte het hemelse werk, en maakte engelen en mensen ellendig. Zo wierp de zonde de afgevalen engelen in de eeuwige afgrond, en verwoestte tegelijk de heerlijkheid, die in de benedenwereld was; zo verwoestte de zonde het beeld Gods in de ziel van de mens, en maakte hem, aan wie de heerschappij der schepping was toevertrouwd, tot een slaaf zijner lusten en begeerlijkheden. Maar hiermee werd dan ook een zee van eeuwige ellende zijn deel, waaruit door eigen kracht, geen verlossing mogelijk is. Hoe groot hoe onwaardeerbaar groot moet dan niet de genade zijn, die alle bewoners van deze gelukzalige plaats bevrijdt, voor eeuwig bevrijdt van de zonde, alleen door het bloed van de gezegende Verlosser Jezus Christus, "aan Wie toekomt zegen, eer, macht, heerlijkheid en roem voor eeuwig en altoos." Beneden zuchten de beste en heiligste zielen onder de last van het verderf; de zonde kleeft aan alles wat zij doen, en leidt hen dikwijls gevangen tegen hun wil. "Wie zal mij verlossen," is de weeklacht geweest van zovele van Gods getrouwe dienstknechten, die terzelfder tijd dierbaar aan Jezus waren. Inderdaad is de zonde de zware druk der heiligen, vooral wanneer zij zich aan hun bedorven vlees overgeven. Daarom zijn hun zielen, bij het afleggen der lichamen, gelijk vogels, die hun kooien ontvluchten,

om met hemelse kracht naar deze gezegende streken op te stijgen, zegepralende over de zonde waartegen zij beneden een onophoudelijke strijd voerden. Want hier heeft hun strijd een einde, en is de dood verslonden tot overwinning. Hier worden hun verheerlijkte zielen, die beneden door de zonde bevlekt en bedorven waren, aan de eeuwige Vader voorgesteld, zonder vlek of rimpel.

2. Maar, ten tweede: Evenals de gelukzalige zielen hier bevrijd zijn van de zonde, zo zijn zij hier ook bevrijd van alle gelegenheden, welke tot de zonde zouden kunnen leiden. Dit is het, wat ons geluk bij uitnemendheid verhoogt. Adam zelfs in het paradijs, bij zijn schepping volmaakt onschuldig, en van de zonde bevrijd, was toch niet bevrijd van haar verzoeking. Dit was zijn grootste ongeluk. Dit weten wij uit de paradijsgeschiedenis. De Satan drong deze hof binnen en het gelukte hem, om onze eerste stamouders door zijn verzoeking te doen vallen: zij aten van de verboden vrucht. In deze val, ligt de oorsprong van het verderf der menselijke natuur; een verderf, waarin al hun nakomelingen moeten delen. Zo is dan de zonde de kanker, die het ganse mensdom heeft bedorven. En dit bederf, dat in de borst van elke sterveling wroet, is de gevaarlijkste, ja dikwijls de overheersende verleider. Van dat alles nu, zijn de gezaligde zielen bevrijd. Want zoals zij in deze plaats voor eeuwig van het verderf zijn ontheven, zo zijn zij ook beveiligd tegen de verzoeking van de duivel. Alleen datgene, wat rein en heilig is, vindt hier toegang. Geen listige ingevingen van die afgevalen geest kunnen ons hier kwellen. Wel gaat hij, als een brullende leeuw, voortdurend de aarde rond, zoekende, wie hij zou mogen verslinden; ten opzichte van ons evenwel, als bewoners van deze gelukzalige streken van leven en onsterfelijkheid, is hij gehouden met altijd durende ketenen, opgesloten in de helse gevangenis, veroordeeld, tot de wraak van het eeuwige vuur. Ook zal de wereld, die met de val des mensen haar schoonheid heeft verloren; die ontaard is in een plaats der ijdelheid; die nog door haar betoverende bekoorlijkheden en valse aanlokselen duizenden naar de eeuwige rampzaligheid voert, niet meer de verleidster zijn, van die gelukzalige zielen, die door geloof en lijdzaamheid haar listen ontworsteld, hier veilig zijn aangeland. Hoe hevig ook de verzoeking en aanlokselen zijn, die de heiligen op aarde moeten verduren, wij, die bezitters zijn van de hemelse woningen, zien met verachting op alle aardse genietingen neder. Hier zijn wij verheven boven de wereld met al haar verleidingen. Wij hebben de overwinning behaald door het bloed van onze zegepralende Heere Jezus Christus, zoals gij ziet in de schitterende palmen, die wij dragen. Niets kan hier onze vrede storen. Een eeuwige kalme kroont al ons geluk. En gelijk wij hier bevrijd zijn van de zonde en al hare verzoeking, zo zijn wij hier.
3. Ten derde, ook bevrijd van de straf, die noodzakelijk op de zonde moet volgen. Reeds ondervinden allen deze straf, die in de duistere streken der eeuwige ellende zuchten. Daar delen zij in een lijden, dat zij niet kunnen dragen; toch zullen zij het eeuwig moeten verduren. Inderdaad is ook, door het hoge raadsbesluit van de Almachtige, met de zonde bij haar intrede in de wereld, de dood als hare rechtmatige bezoldiging, onlosmakelijk verbonden, gelijk alle stervelingen ondervinden. Doch de Vorst des Levens, het Lam Gods, dat geslacht is van voor de grondlegging der wereld, heeft door Zijn dood de overwinning behaald, beide over de dood en over hem, die het geweld des doods had, dat is, de duivel. Zonde, dood noch hel worden hier meer gekend, maar wel eeuwige lofzangen ter eer van Zijn heilige Naam.

Deze zijn de dingen, zo ging de profeet voort, waarvan wij in deze gelukzalige staat zijn verlost; en toch zegt dit alles nog maar zeer weinig met betrekking tot de grote zaligheid die in de hemel dadelijk wordt genoten. Waarin het geluk, dat de gezaligden hier genieten, eigenlijk bestaat, ga ik u nu tonen.

- I. Wij genieten hier het zalig aanschouwen van Gods aangezicht, als de gezegende oorsprong en eeuwige bron van ons geluk. Wat dit eigenlijk is, kan door u niet beter worden verstaan, dan eindige schepselen de oneindigheid kunnen begrijpen. Wij bevinden, dat het bij aanhoudendheid ons verstand verlicht, en onze zielen met onuitsprekelijke vreugde en volkomen heerlijkheid vervult, gepaard met zulk een vlammeende liefde, dat niets dan de gezegende oorzaak van die liefde zelf daaraan voldoening kan geven. Zelfs is de eeuwigheid niet in staat, haar uit te blussen. Het is de afstralende luister der Goddelijke tegenwoordigheid, het heerlijkste uitvloeisel Zijner goedheid. Het is het leven van ons leven; de ziel onzer zielen; de hemel des hemels; ja het is datgene, wat ons voor eeuwig doet leven, lieven, zingen en prijzen, terwijl het nog daarenboven onze zielen naar Zijn heerlijk evenbeeld verandert. Wel worden de heiligen beneden, op hun doortocht naar dit gelukzalig land, door Zijn altoos durende arm ondersteund, waardoor zij van genade tot genade voortgaan; maar wij, die in de haven van het eeuwige geluk veilig zijn aangeland, worden veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest. Maar, om u de zaken nader aan uw verstand te brengen, door dit aanschouwen van Gods aangezicht genieten wij een wezenlijk deel van Zijn onuitputtelijke liefde, die, vergezeld van Zijn vriendelijke blik, onze zielen ten hoogste verblijdt. In deze gunst, die wij bestendig genieten, is het waarachtig leven. Bovendien brengt ons dit zalig aanschouwen, tot een veel grotere kennis van God dan ooit op aarde plaatsheeft; want het is een aanschouwen van Hem, die ons verstand verlicht; en ons beschijnt met de kennis der heerlijkheid Gods, in het aangezicht van Jezus Christus. En ofschoon het onmogelijk is de Goddelijke Majesteit ten volle te begrijpen, (want wie kan de Almachtige tot de volmaaktheid toe uitvinden?) toch hebben wij hier een volkomen bevassing van Zijn natuur en Goddelijke eigenschappen.
- II. Wij hebben hier niet alleen het zalig aanschouwen van Gods aangezicht, waardoor wij Hem zien gelijk Hij is; maar Hij strekt ons ook tot een wezenlijk genot en vermaak. Wij zijn met hem verenigd. Wij leven in Hem en Hij in ons; daarom zijn wij de Goddelijke natuur deelachtig, aan welke wij al onze heerlijkheid zijn verschuldigd. Op aarde genieten de heiligen God in Zijn bevelen; maar hier in een onmiddellijk aanschouwen. Op aarde genieten de heiligen God met mate, als zij enige druppels Zijner goedheid ontvangen; maar hier vloeit Zijn goedheid als met volle stromen en wij zwemmen, als het ware, in een grenzeloze oceaan van geluk. Op aarde wordt de gemeenschap met God niet zelden verstoord en als verbroken; maar hier is het genot Gods, zonder enige tussenpoos, ongestoord.
- III. Wij genieten hier de volkomenheid aller genade. *Op aarde zien de heiligen door een spiegel in een duistere rede, en kennen slechts ten dele*; maar hier wordt het volmaakte 1. Joh. 37 vs. 23. genoten, en datgene, wat ten dele is, is te niet gedaan. Op aarde is de liefde vermengd met vrees, en de vrees heeft pijn; maar

hier is de liefde volmaakt en de volmaakte liefde drijft de vrees buiten. Hier beminnen wij de volzalige God meer dan onszelf, en onze naasten als onszelf. Wij zijn hier allen kinderen van één Vader, en al onze broederen zijn ons even dierbaar. Op aarde was onze liefde gedurig verdeeld en aan verschillende veranderingen onderhevig maar hier heeft onze liefde slechts één richting, die tot middelpunt heeft de eeuwig gezegende God, de fontein van al ons geluk. Op aarde was onze kennis zeer onvolmaakt, ons gezicht was duister, en wij zagen als door een gebroken spiegel; maar hier zien wij God, gelijk Hij is, en leren Hem kennen, gelijk wij gekend zijn. Ons geluk is hier volmaakt. Op aarde werd het niet zelden door droefheid en gejammer afgewisseld; (en dit moest wel noodzakelijk zo zijn; want waar zonde is, daar is ook droefheid) maar hier is met de zonde tegelijk alle droefheid weggenomen. Ja zelfs moet onze droefheid, die wij op aarde over de zonde hadden, door de goedheid van onze gezegende Verlosser, strekken, om onze vreugde, nu wij hier zijn te vermeerderen.

- IV. Hier zijn onze bekwaamheden vergroot, en wel overeenkomstig de grootheid der voorwerpen van onze tegenwoordige aanschouwing. Zolang wij op aarde waren, kon geen licht tot ons gemoed doordringen dan dat aan hetwelk onze zintuigen de toegang verleenden; daarom behaagde het de gezegende God, om zich naar onze vatbaarheid te schikken, en de heerlijkheid Zijner Majesteit binnen de enge grenzen van onze verbeeldingskracht terug te brengen; maar hier is de openbaring der Godheid veel heerlijker, omdat onze gemoederen gelouterd zijn, van al die aardse beelden, die door de grove kanalen der zinnen tot ons komen. Op aarde waren onze beste begrippen van God zeer onvolkomen; maar hier is, om zo te zeggen, het goud van het schuim afgescheiden, en onze begrippen zijn nu gepaster en meer overeenkomstig met de eenvoudigheid en reinheid van het Goddelijk Wezen. Op aarde werden de voorwerpen der heerlijkheid naar de bevassing der zinnen verkleind; maar hier worden onze vermogens vergroot en gelouterd en tot onderwerpen van heerlijkheid gemaakt. En, omdat het Goddelijk licht met luisterrijke stralen schijnt, en de dikke gordijnen des vleses vergeestelijkt en verheerlijkt zijn; daarom is de ziel in staat, om niet alleen de heerlijkheid Gods te aanschouwen, maar ook te genieten. Wat wij voorheen van het heerlijk wezen van de eeuwig gezegende God, van Zijn raad en Zijn besluiten, van Zijn voorzienigheid en Zijn albestuur slechts geloofden, mogen wij nu aanschouwen.

Hier zien wij duidelijk, dat God van eeuwigheid als een enig God bestaat, alsmede dat de eenheid van Zijn wezen geen meerderheid van personen uitsluit. Insgelijks zien wij, dat de Godheid evenmin tot een eenheid is samengesteld, als zij voor verdeling in getal zou vatbaar zijn. Wij weten, dat er een voorrang van orde, maar geen hoogste waardigheid tussen de heilige personen van de onuitsprekelijke Drieëenheid bestaat; want alle drie personen bezitten gelijkelijk dezelfde Goddelijke hoedanigheden, hebben hetzelfde Goddelijk gezag, en zijn op gelijke wijze het voorwerp van dezelfde Goddelijke aanbedding. Die wegen Gods, die op aarde onnaspeurlijk schenen, en welk onderzoek wij ongeoorloofd achtten, leren wij hier als een vrucht der Goddelijke wijsheid kennen, met zoveel helderheid en duidelijkheid, dat de waarheid zelf niet duidelijker kan zijn.

"Deze dingen," voegde de profeet er met nadruk bij, "zijn enige van die, in welk genot ons geluk bestaat."

Totnogtoe heb ik, dus vervolgde hij, maar alleen over het geluk van onze zielen gesproken. En toch blijft het geluk van de inwoners van deze zalige plaats, in zekere

zin, onvolmaakt, zolang hun lichamen niet opgestaan en met hun zielen zijn verenigd. In dit opzicht genieten wij, de gezegende Henoeh en ik, door de Goddelijke goedheid, een bijzonder voorrecht.

Wij zijn hier in het lichaam overgebracht als typen, vóór en ná de zondvloed, van de altijd aanbeddelijke Zoon van God, en van al de heiligen door Hem. En dewijl nu niemand, dan de eersteling Christus, van de dood is opgestaan, (want wat Henoeh en mij aangaat, onze lichamen hebben de dood niet gekend ofschoon zij ook een verandering van gelijke betekenis mogen hebben ondergaan) daarom is de staat der opstanding zo hoogst moeilijk te verklaren. En wie zou ook die staat ten volle verklaren, die in zijn volkomenheid alleen door het verheerlijkt lichaam van Christus kan worden gekend?

Immers is de heerlijkheid, van Zijn lichaam onvergelykelyk groter, dan die van de onze, zowel van dat van Henoeh, als van het mijne, ofschoon ook onze lichamen geestelijke lichamen zijn. Ik ga u derzelve eigenschappen aanwijzen.

I. De lichamen van de gezaligden zullen hier bij hun opstanding geestelijke lichamen zijn, zoals het mijne nu is. Zij kunnen niet alleen door u gezien, maar ook getast worden. (Bij deze woorden reikte de heilige profeet mij de hand, opdat ik door zijn aanraking des te beter in staat mocht zijn te begrijpen, hoe ik mij eigenlijk een geestelijk lichaam had voor te stellen.) Een geestelijk lichaam is zodanig, verfijnd en van alle grove inmengsels van het verderf bevrijd, tot een zuiver, en rein lichaam gemaakt; evenwel met behoud van zijn stoffelijkheid, en niet samengesteld uit wind en lucht, zoals de stervelingen beneden zich dat verbeelden.

Nu verzocht ik de profeet, om zich toch niet beledigd te voelen, wanneer ik hem toevoegde, dat ik altijd had geloofd, dat geestelijkheid en stoffelijkheid twee tegenstrijdige denkbeelden waren, en bij gevolg dat een geestelijk lichaam onstoffelijk, en daardoor voor geen aanraking vatbaar moest wezen, gelijk ik vernam, dat het zijne was.

Het antwoord van de profeet hierop was: dat hun lichamen geestelijk en gezuiverd waren van alle bederf en tegelijk onderhouden werden door de genietingen van God Zelf, zonder enige stoffelijke voeding of verkwikking, te weten: spijs, drank, slaap en kleding, waardoor onze lichamen op aarde in stand moeten worden gehouden. Hebt gij nooit gelezen, zei de profeet, dat de verheerlijkte Jezus, na Zijn opstanding aan Zijn discipelen verscheen, toen zij een zeker vertrek tezamen vergaderd, en de deuren gesloten waren?

Hetwelk een volkomen bewijs van de fijnheid van Zijn lichaam oplevert. En toch zei Hij tot Thomas, om te komen, en zijn hand uit te strekken, en ze in Zijn zijde te steken, wat niet minder Zijn stoffelijkheid bewijst. Het zalig aanschouwen is hier datgene, waarmee beide ziel en lichaam gevoed, en voor eeuwig worden in stand gehouden.

II. De lichamen der gezaligden zullen na hun opstanding onsterfelijk en voor de dood onvatbaar zijn. Op aarde zijn de lichamen sterfelijk, verwelken en verzwakken, en zijn elk ogenblik in gevaar, om tot stof te worden vergruisd; maar hier zijn zij onsterfelijk, en voor eeuwig van de dood bevrijd. Want de verderfelijke zal hier de onverderfelijke aandoen, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde.

Nu verzocht ik de profeet, mij een weinig te verdragen, zolang ik hem een verslag van mijn eigen denkbeelden betreffende deze zaak gaf. "Spreek, want ik ben gereed uw twijfelingen op te lossen."

"Ik heb," zei ik, "uit de heilige Schriften geleerd, dat de onsterfelijkheid een eigenschap is, die alleen aan God toebehoort en niet aan mensen, inzonderheid niet aan de lichamen der mensen, die sterfelijk zijn, gelijk de ondervinding van elke dag bevestigt. Daarom zegt Paulus aan Timotheüs (1 Tim. 6 vs. 16) dat *"God alleen onsterfelijkheid heeft."*

"Wanneer ik zeg" hernam de profeet; "dat de lichamen der gelukzaligen, hier onsterfelijk zijn, zo bedoel ik, dat de lichamen na hun opstanding niet meer aan de dood zijn onderworpen. In de staat der verderfelijkheid is de mens sterfelijk en de dood onderhevig. Een waarheid, voorzeker, die in de benedenwereld geen betoog behoeft. Zelfs worden de lichamen van al de verheerlijkte zielen, die hier zijn, tot op deze tijd toe, onder de macht des doods gehouden. Maar zo zal het niet zijn na de dag hunner opstanding; alsdan zullen zij onsterfelijk wezen. En wat uw bevestiging door de Schriftuur betreft, het is zeker, dat de gezegende God alleen de onsterfelijkheid heeft.

Hij is de boven alles *Verhevene*, en in de eigenlijkste zin de *Onsterfelijke*; terwijl er geen schepsel, hetzij engel of mens bestaat, die in diezelfde zin onsterfelijk kan genoemd worden. Wij zijn onsterfelijk door Zijn gunst en genade; maar God die onsterfelijk is in Zijn wezen, is het geweest van alle eeuwigheid; daarom zeggen wij, dat Hij, in de laatste zin, alleen de onsterfelijkheid bezit. Voor u zal het derhalve niet ongepast zijn, de opmerking te maken, dat, wat de eeuwig gezegende God is, Hij het op een verhevene en wezenlijke wijze zo is.

In ditzelfde opzicht zegt men van Hem, dat *"Hij alleen heilig is"* gelijk ook, dat er niemand goed is dan God," en *"niemand rechtvaardig nog barmhartig dan Hij alleen."* Aan die God zij dan ook de zegen en de eer, de roem en de prijs voor eeuwig en altoos."

Nog één zaak, en ik ben voldaan; en deze is, dat, daar ik zie, het alleen aan u en de profeet Henoeh is vergund, om in het lichaam hier te zijn, en gij mij reeds hebt te kennen gegeven, een verandering, zonder te sterven, geleden te hebben, die met de dood mag worden gelijkgesteld; welke verzekering hebt gij dan, dat de lichamen der gelukzaligen, die nu onder de macht des doods zijn weder zullen opstaan?

Want ik zie dat zij zonder hun lichamen onuitsprekelijk gelukkig zijn. Ook schijnen zij hun lichamen niet nodig te hebben, daar zij reeds sedert lang gestorven en in hun graven tot stof zijn vergaan. Het voornaamste, dat hiervoor kan gezegd worden is, denk ik, dat de eeuwig gezegende Jezus, het vlekkeloze Lam Gods, die eenmaal gestorven is, nu en voor eeuwig leeft. Hier viel mij de profeet in de rede en zei; kunt gij sterker bewijs dan dit begeren?

Ik maakte nu de opmerking, dat het lichaam van de gezegende Jezus nimmer de verderving had gezien, en dat er geen voorbeeld van enig lichaam was, dat, na de verderving te hebben gezien, ooit tot leven en onsterfelijkheid was opgestaan.

Het antwoord van de profeet was: "Het mag waar zijn, dat er zulk een voorbeeld niet kan worden bijgebracht; toch is de opstanding van het lichaam even zeker, als de verheerlijking der ziel;.. want daar de gezegende Jezus als een openbaar persoon gestorven alzo is hij ook weder opgestaan; waarom ook van Hem is gezegd, *"dat Hij de eersteling is geworden dergenen, die ontslapen zijn."* Hij is het Hoofd der kerk, en kan zonder zijn lichaam niet volmaakt zijn. Te zijner tijd, zal dit lichaam opstaan om voor eeuwig bij Hem te zijn. Het zal uit de doodshap worden opgewekt, gelijk ik reeds gezegd heb, tot een heerlijk, onsterfelijk leven.

Nu bestaat de mens uit twee wezenlijke delen; de ziel en het lichaam, die, hoe groot het verschil hunner werkingen ook mag wezen, toch voor elkander noodzakelijk zijn.

Wel worden de goede daden, in de benedenwereld, door de raad en het besluit der ziel bepaald; maar zij worden door de dienst des lichaams ten uitvoer gebracht; en zo drukt zich elke genade in zichtbare daden uit. Bij droefheid en berouw vloeien er tranen uit de ogen, terwijl bij de dankbaarheid de tong het middel is, om uit te breken in de lof van God. En zo worden op aarde, alle overwinningen over wellust en smart, door de ziel, in vereniging met het lichaam, verkregen.

Kunt gij nu indenken, zei de profeet, dat de Goddelijke goedheid met de mens zo geheel verschillend zou handelen, door de ziel voor eeuwig gelukkig te maken, en het lichaam verloren en aan de vergetelheid over te laten? De ziel in de hemel te verheerlijken, en het lichaam in het stof te laten blijven? Van de geboorte tot aan het graf, hadden zij beiden dezelfde loop, en zullen daarom ook dezelfde vergelding ontvangen. Wanneer op de grote en gezegende dag, in het gezicht van engelen en mensen, aan de gelukzaligen de kroon der rechtvaardigheid en der eer zal worden opgezet, dan zullen beide ziel en lichaam, gelijkelijk in die roem delen. En dit, voegde de profeet er eindelijk bij, is geloof ik, genoegzaam om uw twijfelingen aangaande de opstanding van het lichaam te bevredigen."

I. Hierop, hernam ik, aangaande deze zaak volkomen te zijn voldaan, en verzocht daarom de profeet te willen voortgaan met de beschrijving van de heerlijkheid van het lichaam na de opstanding, waarop hij zijn redenen aldus vervolgde: Ik heb u reeds gezegd, dat de lichamen van de gelukzaligen onsterfelijk zullen zijn; maar zij kunnen het niet zijn zoals God het is; omdat Hij het op zulk een verheven en wezenlijke wijze is, dat, gelijk gij reeds hebt opgemerkt, Hij alleen kan gezegd worden de onsterfelijkheid te bezitten. Ook zijn zij niet onsterfelijk in dezelfde zin als de gelukzalige engelen, die als onstoffelijke wezens onsterfelijk zijn geschapen, terwijl de mens daarentegen sterfelijk geschapen, zijn onsterfelijkheid door de vrijkoping van de gezegende Jezus en de vernieuwing van het Goddelijk beeld heeft gekregen. Ook is de onsterfelijkheid, niet op dezelfde wijze voor ons gekocht, als voor de afgefallen geesten, die ook onsterfelijk zijn; want het is bij hen een onsterfelijkheid, die een steeds groter gewicht van ellende met zich voert. Hun onsterfelijkheid is een vloek, die hen duizend en duizend malen doet wensen, dat zij mochten vernietigd worden. Maar de onsterfelijkheid die wij genieten, is het geluk des hemels, en daarom terecht een heerlijke onsterfelijkheid genoemd, die tegelijk de verzekering met zich brengt, dat het geluk, dat wij nu genieten, nooit meer van ons zal worden weggenomen.

III. Een ander geluk, dat de gezaligden hier genieten is, "dat zij voor alle moeite en kwalen ongenaakbaar," en daarom aan geen lijden onderhevig zijn. Op aarde hebben de heiligen niet zelden hun lichamen tot voertuigen van ellende gemaakt, niet ongelijk aan ziekenhuizen, waarin allerlei kwalen heersen, die de gewone voorboden des doods zijn, of zo zij het niet zijn, zijn zij soms nog erger dan deze.

Want hun lichamen worden dan door ziekten en smarten zodanig geteisterd, dat zij vaak de dood boven het leven kiezen.

Hoe dikwijls worden niet de goeden door ziekten gekweld of ook met de uitgezochtste en folterendste smarten gepijnigd! Zodat, ofschoon zij ook overigens een volle overvloed van die dingen mogen genieten, die de stervelingen onder de zegeningen van het aardse leven tellen, toch al die weldaden door de kwellende smarten, die zich van hun lichamen hebben meester gemaakt ten hoogste worden verbitterd. En al is dit ook het geval niet; maar mag de mens, bij een sterk en krachtig lichaam, een volkomen gezondheid genieten, dan moet hij niet zelden een ander

lijden ondergaan, door te worden blootgesteld aan honger of dorst, koude of naaktheid, dat hun leven weder ondraaglijk maakt. Bovendien, hoe menigmaal worden de heiligen niet in kerkers opgesloten of tussen muren gemetseld, en, als het ware, levend begraven, om alzo, door de mensen vergeten, hun ellendig leven te eindigen. Nemen wij nu dit alles in aanmerking, dan behoeven wij zeker niet verder aan te tonen, dat hun lichamen op aarde geenszins van alle lijden zijn bevrijd.

Maar in dit ons gelukkig verblijf kunnen hen zulke rampen niet treffen, daar hun toestand ten enenmale is veranderd. Geen vloek, en zodanig zijn toch als gevolgen der zonde alle dingen, die ik u heb verhaald, heeft hier ooit toegang gevonden.

Mijn lichaam is onvatbaar, om enige ellende, van welke aard ook, te lijden, maar is integendeel door de genade van de gezegende Zoon van God geheel verheerlijkt: deze verheerlijking zal ook bij de opstanding het deel zijn van alle lichamen der heiligen. En dit leidt mij als vanzelf om het vierde voorrecht, waarmee onze lichamen voor eeuwig zullen gezegend worden, te verklaren.

IV. Dit voorrecht dan bestaat hierin, dat de lichamen, bij hun gelukzalige opstanding, onverderfelijk zullen zijn. En dit is niet één van de minste voorrechten; want op aarde zijn de lichamen maar onaanzienlijk, dragende de zaden van hun eigen verderf met zich om. In het graf ter neder gezonken, worden zij van de wormen doorknaagd, die zich met hun vlees voeden; een walgelijke reuk gaat van hen uit. Op zijn best genomen, zijn het slechts lemen hutten, welker grondslag is in het stof. Maar hier zal het anders zijn; want de lichamen der heiligen zullen hier verlost zijn van alle die, op zichzelf, onschuldige zwakheden, van welke Adam in het Paradijs zelfs niet was bevrijd, en wiens ziel, met het lichaam verenigd de bron was in een onophoudelijke wisseling bestaat, moet door gedurige versterkingen in stand worden gehouden. Maar in deze gelukzalige staat, zal het lichaam en deszelfs hoedanigheden, geestelijk zijn.

De grondbeginselen van het leven worden hier ondersteund door de bovennatuurlijke kracht van de Geest, en wel zonder enige uitwendige voeding. En dit is nog niet alles. Een zelfstandige en onverwelkelijke heerlijkheid zal hun deel zijn; een heerlijkheid, die oneindig groter is, dan de vergankelijke pracht der wereld en de heerlijkheid des vleses.

En zo zullen de lichamen gelijk gemaakt worden aan het verheerlijkte lichaam van Christus, die Zelf onze geringe lichamen zodanig zal veranderen, dat zij aan Hem gelijk zijn. Dit zal Hij doen overeenkomstig de werking van de almachtige kracht waardoor Hij bekwaam is, om alle dingen aan Zichzelf te onderwerpen. Deze uitmuntende heerlijkheid, met welke Hij het lichaam zal bekleden, zal het werk Zijner eigen handen zijn, en waar de almacht tussenbeide komt, is niets te moeilijk. Want het aanbrenge van heerlijkheid, bij een verrezen lichaam, is voorzeker voor de Goddelijke almacht niet moeilijker dan de oorspronkelijke vorming daarvan in de baarmoeder.

V. Een ander gedeelte van ons geluk bestaat hierin, dat onze lichamen met een snelheid worden begaafd, die hen in staat stelt, om zich met een onbegrijpelijke snelheid te bewegen. Onze lichamen zijn, in hun aardse toestand log en zwaar, en zijn daarom de ziel niet zelden tot een last; maar na de opstanding zal het helemaal anders zijn. Dan zullen onze lichamen, in zeker opzicht, gelijk zijn aan de wagens van Aminadab, [Engelse vertaling van Hooglied 6:12] en zich nog vlugger bewegen dan de vogel in de dampkring des hemels.

VI. Een andere zaak, die ook een groot deel van het geluk der gezaligden zal uitmaken, is hierin gelegen, dat hun lichamen dan, net zoals het mijne nu is, volkomen rein zullen zijn; en dit is voorzeker een uitmuntend voorrecht. Want ofschoon zij ook al de andere reeds gemelde hoedanigheden bezaten, als: geestelijkheid, onsterfelijkheid, aan geen lijden onderhevig, onverderfelijkheid, vlugheid; toch zouden bij een zondige toestand, al deze hoedanigheden, niet alleen worden verdonkerd, maar ook zou het geluk worden verstoord, dat wij in de hemel genieten, indien de zonde ook hier toegang had gevonden. Maar dit is niet het geval. Onze heerlijkheid is volkomen: want ook onze lichamen zijn hier voor altijd van alle zonde gereinigd.

Wel moeten de lichamen der heiligen op aarde de last der zonde dragen, en worden door allerlei verzoeking en geboeid, die hen niet zelden doet uitroepen: *"ach, ik ellendig mens, wie zal mij verlossen van het lichaam des doods?"* Maar hier zullen zij die gezegende verlossing van hun lichamen genieten, waarop zij daar wachten. Eindelijk:

VII. De lichamen der heiligen zullen, bij hun opstanding, heerlijke lichamen zijn; zo heerlijk, dat zij een grote overeenkomst zullen hebben, met het verheerlijkte lichaam van onze gezegende Verlosser. Hoe zij hiertoe zullen komen, wordt in de Heilige Schrift nader verklaard. Het Lam Gods, de gezegende Jezus, zal onze geringe en verderfelijke lichamen veranderen en gelijkvormig maken aan zijn eigen verheerlijkt lichaam. Door Zijn macht, zullen de lichamen der heiligen, die aan het verderf zijn overgegeven, en alzo in oneer gezaaid, in heerlijkheid worden opgewekt; en in die gezegende staat zullen zij helderder blinken dan de zon in het zegepralend koninkrijk hups Vaders.

Ziedaar, mijn zoon, zei de grote profeet, kort verklaard, waarin de heerlijkheid en het geluk van die gelukzalige staat is gelegen, waarin wij ons hier verblijden. Inderdaad heb ik het duizendste gedeelte niet gezegd, van hetgeen ik nog zou kunnen zeggen. En al zei ik het, gij zoudt mij toch niet kunnen verstaan want wij hebben hier enige dingen zoals bijv. de witte keursteen en de nieuwe naam die niemand kent dan die ze ontvangt.

Nadat de heilige profeet zijn rede had geëindigd, bracht ik hem mijn nederige dank, voor het onderricht, dat hij mij had gegeven, en zei verder tot Hem dat, ofschoon ik ook onbekwaam was, (daar mijn lichaam nog niet was verheerlijkt), om alles te verstaan, wat ik hoorde, of met woorden weer te geven, wat ik zag, ik toch genoeg had gezien en gehoord, om mij voor altijd te overtuigen, beide van de uitnemendheid en wezenlijkheid der hemelse dingen, die op aarde door zovelen worden betwijfeld en door zo weinigen worden geloofd. Ik vertoon u toch niet, zo ging ik voort, wanneer ik verzoek, om aangaande enige zaken, van u nader te mogen worden onderricht.

"Spreek," zei de profeet, en ik zal trachten, u voldoening te geven." De eerste zaak dan, waaraan ik opheldering verlang is, hoe de gelukzaligen hier, die toch, hoe ook verheerlijkt, nog altijd eindige schepselen zijn, een zo volkomen denkbeeld kunnen hebben van de onbegrijpelijke en oneindige Drie-eenheid door God te kennen gelijk wij onszelf kennen, gelijk gij hebt gezegd, tenminste, zo ik u wel heb begrepen?

Dit zeggen is met de heilige godsspraken in volkomen overeenstemming, want de apostel der heidenen, sprekende in de dagen zijns vleses tot hen, die op aarde waren, zei: dat zij toen door een spiegel in een duistere rede zagen, maar dat zij, in dit

luistervol verblijf, God zouden zien van aangezicht tot aangezicht, terwijl hij, met betrekking tot zichzelf, zegt: dat hij zichzelf slechts ten dele kende, maar dat, wanneer hij eenmaal hier mocht zijn, hij dan ook God zou kennen, gelijk hij zelf gekend was.

Maar, mijn zoon, zei de profeet, deze woorden moeten niet naar de letterlijke zin der uitdrukking worden opgevat: want de zon, die de aarde verlicht, kan evenmin tot een kleine vonk worden teruggebracht, als de onbegrijpelijke en oneindige God door onze eindige vermogens kan worden begrepen.

Trouwens, hoe groot ook de ontdekkingen mogen zijn, die wij ten opzichte der Godheid met alle mogelijkheid kunnen maken: toch blijft er nog een oneindige reeks van volmaaktheden over, welke kennis ten enenmale onbereikbaar is, zelfs voor de schranderste van al die verheerlijkte geesten, die als schitterende trawanten haar troon voortdurend omringen. Daarom moet deze uitdrukking, "*gelijk wij gekend zijn*" (die tegelijk zulk een geschikte aanleiding tot nader onderzoek biedt), worden opgevat als een verklaring bij wijze van vergelijking en niet van gelijkheid. Inderdaad geeft een brandende kaars evengoed licht, als de zon; hoezeer dit licht ook in omvang en heerlijkheid moge verschillen. En daarom bestaat de hoofdzaak van alles, wat dienaangaande kan gezegd worden, hierin: dat wij hier een zo onvolmaakte kennis van de eeuwig gezegende God hebben, als geschapen wezens immer in staat zijn te ontvangen, of ook onze harten kunnen begeren.

Dankbaar voor de gegeven opheldering, verzekerde ik de profeet, dat zijn antwoord mij geheel voldeed, daar ik nu inzag dat het alleen aan de bekrompenheid van mijn verstand was toe te schrijven, die hem deze moeite had veroorzaakt.

Wanneer gij meent dat hier moeite is of zijn kan, hernam de profeet, dan kent gij de staat, waarin ik mij bevind, nog niet recht; want de uitbreiding der kennis van de eeuwig gezegende God, de aanwijzing van Zijn altijd schitterende voortreffelikheden, en de tentoonspreiding Zijner heerlijkheden, is datgene, wat hier aan de gelukzaligen het grootste vermaak en genoegens verschaft; en dit zal zo zijn door al de wentelende eeuwen der eeuwigheid.

Met een gelaat vol van vertrouwen, zei ik nu tot de heilige profeet, dat mij nog één zwaarigheid overbleef.

"Geef ze mij te kennen", was zijn antwoord, "en ik zal ook deze zwaarigheid wegnemen".

Toen mijn schitterende geleider mij tot u voerde, zag ik: in het voorbijgaan, onder de vele gelukzalige zielen enigen, die met groter luister, dan anderen waren gekleed, hetwelk bij mij de begeerte opwekte, om te mogen weten, of er onder de gelukzaligen verschillende trappen van heerlijkheid bestaan.

Het geluk en de heerlijkheid, was zijn antwoord, dat al de gelukzaligen hier genieten, is het gevolg van hun vereniging met, en van hun liefde tot de eeuwig gezegende God, in wiens zalig aanschouwen hier, gelijk ik reeds gezegd heb, de fontein is, waaruit alle geluk en heerlijkheid voor eeuwig voortvloeien. Hoe meer wij zien, hoe meer liefde wij koesteren, terwijl door deze liefde op haar beurt onze zielen gelijkvormig worden gemaakt aan de aard van haar gezegend voorwerp. Vandaar onze heerlijkheid niet alleen, maar ook de verschillende trappen der heerlijkheid bij de gezaligden. Niet, alsof er bij iemand van de gelukzaligen enig gebrek aan liefde tot God zou zijn.

Dit toch is onmogelijk; omdat er onder de talloze bewoners van deze luistervoile streken niet een ziel wordt gevonden, die niet met al haar macht en uiterste vermogens de eeuwig gezegende God zou aanbidden en liefhebben. Maar dan volgt ook hieruit, dat, daar de macht en vermogens van de gezaligden verschillend zijn, ook hun liefde en heerlijkheid noodzakelijk verschillend moeten wezen. Ook is bij niemand enig misnoegen of gemor, wanneer hij ziet dat de heerlijkheid van een ander groter is, dan de zijne; maar God wordt daardoor nog te meer geprezen, als de eeuwige bron van al hun geluk. Een andere gedachte kan er geen plaatshebben. Wie toch heeft reden tot klagen, wanneer elke gelukzalige ziel, in al haar vermogens, zodanig is vervuld met de heerlijke uitvloeisels der Godheid, dat zij niet meer kan dragen. De Eeuwige gezegende God is, als het ware, een grenzeloze oceaan van Licht en leven, van vreugde en geluk, die onophoudelijk elk vat, dat er in wordt neergelaten, zodanig vult, dat het niet meer kan bevatten. De vaten mogen nu van verschillende grootte zijn, zo is er toch geen, dat reden tot klagen kan hebben, wanneer allen gelijkelijk en volkomen worden vervuld. Bovendien is hier elke gelukzalige ziel, niet alleen tevreden met, maar ook met alle vermaak onderworpen aan de goede Goddelijke wil, waarin al hun geluk is gelegen.

Trouwens, ook de Heilige Schrift bevestigt deze waarheid. Want, ofschoon alle sterren des hemels heerlijk zijn, toch, aangezien zij onderling in grootte verschillen, wordt de ene ster in heerlijkheid door de andere overtroffen; en alzo zal het ook zijn in de opstanding der doden.'

Voegen wij nu al het aangevoerde samen, dan komt mijn antwoord hierop neer: zij, die de grootste vermogens bezitten, zullen God het meeste liefhebben en daarom ook het meest aan Zijn beeld gelijkvormig zijn; dit is de hoogste heerlijkheid, welke de hemel kan geven. Te minder kan u dit bevreemden, wanneer gij denkt, dat er ook onder de vlammende dienaren Gods, de gezegende engelen, dergelijke trappen of graden van heerlijkheid worden gevonden; wellicht hebt gij dezulken die boven anderen in heerlijkheid uitmunten, bij uw doortrekken gezien.

Terwijl ik nog met de heilige profeet in gesprek was, en met vermaak naar de oplossing mijner zwarigheden luisterde, naderde mij iemand in schitterende gedaante, die tot mij zei: "hoe, Epenetus hier!" Verwonderd, over het horen noemen van mijn naam, keerde ik mij plotseling om, en bemerkte weldra, dat het de edele Junius, mijn onlangs gestorven vriend, was die mij aldus aansprak:

"Lieve Epenetus, ik ben verheugd, u in deze gelukzalige streken te zien, maar ik sta ten hoogste verwonderd, u hier te zien, terwijl gij nog met de sterfelijkheid zijn bekleed. Onderricht mij, mijn vriend, op welke wijze u hier kwam, en hoe u dit voorrecht werd vergund; want het buitengewone van deze zaak heeft mijn nieuwsgierigheid opgewekt."

Ik was zeer verblijd, een van mijn oude kennissen te zien, en dat wel iemand, met wie ik op aarde zo gemeenzaam placht om te gaan. Ik wilde hem omhelzen, maar hij weigerde dit, met te zeggen, dat hij sinds enige tijd zijn lichaam, dat nog in de hoop der opstanding rustte, afgelegd, en op aarde had achtergelaten. Wel bezat hij, zei hij, nog een zelfstandigheid, maar deze was nu onstoffelijk, en bij gevolg van zodanige aard, dat hij door geen sterveling kon worden aangeraakt. "Maar hoe kwam u toch hier," hervatte hij met nadruk, "in uw sterfelijk en nog niet verheerlijkt lichaam?"

Op welke vraag ik, niet alleen ten opzichte van mijn verzoeking, maar ook ten opzichte van mijn uitredding, nagenoeg hetzelfde antwoord gaf, dat ik reeds aan Elia

had gegeven en uit vorenstaande inleiding van dit werkje gemakkelijk kan worden opgemaakt.

"Wel Epenetus," zei hierop de edele Junius, "ik zie dan nu, dat ik, nog op aarde zijnde, niet ten onrechte heb aangedrongen, om na mijn dood toch zulke leerredenen te blijven houden, die het bestaan van de Godheid tegen een soort van mensen bewijzen, die nog erger zijn dan de duivelen in de afgrond, daar toch de laatsten niet alleen het bestaan van God geloven, maar ook sidderen voor Zijn rechtvaardigheid. Wat hierin overigens buitengewoon is? Dit, mijn vriend, zo ging hij voort, dat u, die sedert lange tijd een standvastig belijder der waarheid zijt geweest, en zulke grote ondervindingen der Goddelijke goedheid had gehad, daarna nog zover van Hem zijt afgedwaald, dat gij Zijn bestaan kon betwijfelen; en wat ik nooit had kunnen denken, dat uw twijfelingen mij nieuwe stof moesten geven, om de eeuwig gezegende God te aanbidden, die mij door zijn onbegrensde goedertierenheid heeft verlost, uit alle strikken, die de vijand der zielen mij spande, om mij alzo te bewaren voor Zijn hemels koninkrijk: gezegend, voor eeuwig gezegend, zij Zijn heilige Naam."

Nu scheen de taak van de heilige Elia ten opzichte van mij te zijn volbracht: want nauwelijks had mijn vriend Junius deze woorden uitgesproken, of de profeet liet mij aan hem over, en verdween eensklaps uit mijn gezicht. Ik wendde mij opnieuw tot mijn vriend en sprak hem aldus aan:

"Dat u, mijn waarde Junius eenmaal een der gezegende bewoners van deze gelukkige streken zou zijn, heb ik, zei ik, nooit betwijfeld. Voorzeker zulk een verstandige en vlamme ijver, die u op aarde reeds zo vermaard had gemaakt, moest toch op een betamelijke wijze worden beloond."

"O, Epenetus," zo viel mij mijn vriend in de rede, "slechts van de sterfelijkheid ontdaan, gij zoudt dan in dat opzicht gans andere gedachten hebben, dan gij nu hebt. Gij zoudt dan zien, hoe oneindig veel zij, die op aarde de allervoortreffelijkste geweest zijn, nog te kort zijn gekomen, om zich de minste beloning te hebben waardig gemaakt. Genade, enkel vrije en soevereine genade, alleen, brengt de ziel tot de heerlijkheid. Immers, de hemel kan door geen andere prijs worden gekocht, dan door het dierbaar bloed van de gezegende Verlosser, wiens stervende liefde, en wiens verlossende genade, zo onuitsprekelijk groot zijn, dat de eeuwigheid nauwelijks voldoende zal zijn, het uit te spreken.

"Wel," zei ik, waardige Junius."

"Noem mij niet waardig," hernam hij, mij opnieuw in de rede vallende; "want niemand is hier waardig, dan Hij, die op de troon zit en het gezegende Lam Gods. Aan Hem alle heerlijkheid toe te schrijven, maakt hier voornamelijk ons geluk uit. Van hier dat tienduizend maal tienduizenden van heiligen en engelen bestendig Zijn troon omringen, en onophoudelijk met een grote, maar welluidende stem uitroepen: *"Het Lam Gods, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht, en wijsheid, en sterkte, en eer, en heerlijkheid, en dankzegging."* Neen, neen dus vervolgde hij, mijn Epenetus, hier wordt niets aan schepselen toegeschreven; hier werpen zij, die de heerlijkste kronen dragen, ze voor de troon zeggende: *"Gij Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid, de eer en de kracht."*

"Lieve Junius," zei ik hierop, neem het mij toch niet kwalijk, dat ik zo spreek; want ik ben nog met de sterfelijkheid bezwaard. Och, dat ik van haar zou zijn ontdaan, om met u een beter inzicht te hebben in de grote verborgenheid der Heilige Drieëenheid, een inzicht, waardoor wij niet alleen naar het Goddelijk beeld worden veranderd, maar waarin ook, (zo als ik reeds de gezegende Elia heb horen zeggen), de volkomenheid van al ons geluk bestaat.

"Mijn lieve Epenetus", hernam hierop Junius, met een gelaat vol zachtheid en liefde: "het zalig aanschouwen van Gods aanschijn voltooit inderdaad ons geluk, en vervult onze zielen met een onuitsprekelijke liefde en blijdschap, welke alleen zij kennen, die ze genieten." "Maar, mijn lieve Epenetus, gij moet weten, dat hoe groot en sterk de vermogens der heerlijkste geesten, die hier zijn, ook mogen wezen, zij toch nog altijd maar zeer weinig kunnen verdragen van de schitterende uitvloeisels der Goddelijke heerlijkheid. Zij gaat alles te boven; daarom kan de hoogst mogelijke heerlijkheid van geschapen wezens niet in vergelijking worden gebracht met de onuitsprekelijke heerlijkheid van de grote Schepper."

"Gaarne geloof ik, o, edele Junius, wat gij mij gezegd hebt, "hervatte ik; "maar ik ben zeer begerig, om zoveel mogelijk alles te weten van datgene waarvan ik nimmer genoeg kan weten. En omdat ik weet, dat niets behaaglijker is, dan steeds onderricht te ontvangen in de uitlegging der heerlijkheid van de grote bewerker van ons geluk; weiger daarom ook niet, o, liefste Junius, aan uw vriend (want gij weet, dat ik altijd uw vriend was en nog ben) het genoeg, om van uw lippen te horen verkondigen de grote wonderen der Goddelijke liefde, ten einde mij met u mag verenigen in het zingen van Zijn lof. Verklaar mij de verborgenheden der Goddelijke voorzienigheid, die toch op aarde steeds raadsels zijn; maar die thans, uit oorzaak van uw verhelderd verstand, ongetwijfeld in het ware licht voor uw geest staan.

De lof der Goddelijke Majesteit, o mijn lieve Epenetus, zal gedurende alle eeuwen der eeuwigheid, het grote onderwerp van ons gezang uitmaken. Hierin zullen beiden, heiligen en engelen, zich tot één groot koor verenigen. Met alle vermaak belast ik mij daarom met datgene, wat gij van mij begeert; want dan zult gij zien, dat Hij in alles, wat Hij heeft gedaan, niet alleen uw liefde waardig is, maar ook, dat wij ten hoogste verplicht zijn, om Hem alle lof toe te kennen. Hier toch is de vurigste liefde van alle engelen en gezaligden niets anders, dan de weerschijn Zijner liefde tot ons; want Hij die de liefde in ons ontstak, zegt ons dat wij Hem liefhebben, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft."

Daarom, mijn lieve Epenetus, omdat de liefde van God tot ons de grondslag is van onze liefde tot God, zo zal ik, voor het tegenwoordige trachten u een denkbeeld te geven van Zijn liefde tot ons, alsmede van de voordelen, die wij daarvoor verkrijgen, en die zo talrijk zijn, dat zij niet opgeteld kunnen worden; hun machtige som is oneindig, en gaat alle berekening ver te boven.

Maar, opdat ik u, (evenals of u voor een hogere rechter was verschenen), de zaken in het rechte licht voorstel, zal ik u eerst tonen, hoeveel wij aan Zijn liefde en goedheid zijn verschuldigd, voor al die vrije en onverdiende gunstbewijzen, waarmee Hij ons op aarde heeft verwaardigd. Ik zeg dan:

I. Op aarde waren wij alle goederen, die wij immer bezaten, aan de Goddelijke goedheid verschuldigd; alles wat wij waren, alles wat wij genoten, was geheel en alleen van God afkomstig; want hij heeft ons gemaakt, en niet wij onszelf. Wij waren in Zijn hand, zoals het leem in de hand van de pottenbakker. Ook kon Hij geheel andere schepselen van ons gemaakt hebben. Maar nog meer; wij waren een enkel niet, waaruit wij hier aanzijn hebben ontvangen. Had het Hem behaagd, Hij kon ons in het eeuwige niet hebben gelaten. Zijn liefde moest derhalve de eerste en oorspronkelijke bron aller zegeningen zijn.

Alle andere zegeningen zijn slechts geleiders, waardoor Hij aan ons Zijn liefde mededeelt: hij, die dit niet ziet, is zeer stellig blind.

Misschien verwerft iemand allerlei loftuigen door zijn wijsheid, of weet hij zich door zijn vlijt schatten te verzamelen; maar is deze wijsheid niet van God? En heeft Hij niet al zijn geroemde vlijt beide gegeven en gezegend? Inderdaad; gelijk hij, die door zijn gaven aan een bedelaar voedsel en kleding geeft, daar hij anders niet zou hebben, zo geeft God ons ook alles, wat wij genieten.

II. Maar, behalve al deze meer blijkbare gaven van Zijn milddadigheid, waren er ook vele dingen op aarde waarvan wij verlost werden, en dit doet ons de waarde der Goddelijke goedheid des te hoger schatten. Wel zijn deze dingen minder in het oog vallend; toch wordt bevrijding daarvan niet minder gewaardeerd, bij degenen, die daarvan de wezenlijke waarde hebben leren kennen.

Wilde ik, mijn Epenetus, uw gedachten slechts naar de galeien heen leiden, om u die ellendige gevangenen te tonen, die daar aan hun roeiriemen, geketend neerliggen, en blootgesteld zijn aan al de ongemakken en onheilen van een onstuimige zee, zo zou u nog daarenboven ontwaren, dat zij, zo zij slechts aan de dood mochten ontkomen, voor al deze gevaren der zee nog minder vrezen, dan voor de barbaarse behandeling, die zij bij het binnenlopen van een haven, aan het vaste land moeten ondervinden. En wat zou u zien, wanneer ik de gordijnen, waarachter zovele zieken en stervenden neerliggen, wilde wegschuiven, om u de droevige tonelen van smart en weedom te tonen, waaronder zij wegwijnen: Een smart en weedom, zo groot, dat zij de dood boven het leven kiezen. En behoef ik u nu nog in het binnenste der hospitalen te voeren, om u de veelheid en grootheid aller menselijke smarten en ellenden te doen aanschouwen. Neen zeker niet; want ook zonder dit zult u mijn lieve Epenetus, het reeds een grote genade achten, van al die smarten en ellenden verlost te zijn.

Vandaar, dat wij steeds de Goddelijke goedheid roemen, die ons hier in zulk een heerlijke staat overgebracht en verlost heeft van al die menigvuldige ellenden, waaraan zoveel stervelingen onderworpen zijn; ja, waarvan Gods geliefde kinderen zelfs niet zijn uitgezonderd. Want de Goddelijke wijsheid keurt het niet zelden tot hun oefening nodig, dat ook zij op aarde aan langdurige ziekten, snerpande pijnen of andere grote en uiterlijke onheilen zijn overgegeven. Maar dit, mijn Epenetus, is ten opzichte van hen, een nieuw bewijs van Zijn liefde, namelijk, om hen te bewaren tegen nog erger besmettingen van de zonde, of hen te genezen van de kwade gewoonten, waaraan zij zich hadden verslaafd.

Of hebt U, mijn lieve Epenetus, toen u nog op aarde waart, nooit een tere moeder een pijnlijk geneesmiddel bij haar geliefd kind zien aanwenden, wanneer het door een dodelijke kwaal werd aangetast? En hebt u hieruit toen niet het besluit opgemaakt, dat deze moeder minder bezwaar vond in het bezigen van zulk middel, dan in de kwaal, waartegen het werd aangewend? En kunnen wij wel anders over de eeuwig gezegende God, onze hemelse Vader oordelen, wanneer hij ziekten en tegenspoeden zendt, om hen, die Hij liefheeft, te verlossen van de heerschappij der zonde? Daarom mogen wij dan ook veilig besluiten, dat alle onheilen, die Hij zendt, bij Hem minder dan de schuld der zonde wegen: waarlijk Hij is een te wijs en te goedaardig Geneesheer, dan dat Hij zulk een geneesmiddel zou bezigen, dat erger was dan de krankheid zelf.

En wat u nu bij dit alles in gedachtenis moet houden, is de waarschuwing, die God door Mozes aan de Israëlieten gaf, opdat niet sommige ervan bij hun voorspoed, (die zo geschikt is, om de mensen alles, behalve zijn eigen wellusten te doen vergeten), in hun harten zouden zeggen: mijn kracht en de sterkte van mijn hand heeft mij dit "vermogen verkregen". (Deut. 8 vs. 17). *"Gij zult gedenken des Heeren uws Gods, dat Hij het is, die u kracht geeft, om vermogen te verkrijgen"* (vs. 18). Ook ten

opzichte van ons was deze waarschuwing niet overtollig; want ook wij waren maar al te zeer geneigd, om die God te vergeten, aan wie wij alles hadden te danken. Maar:

III. De Goddelijke liefde jegens ons wordt nog bij uitnemendheid verhoogd daarin, dat Hij ons op aarde, door Zijn goedheid, zulke heerlijke verzekeringen van geestelijke goederen en te wachten vreugde gaf; verzekeringen waarin wij niet alleen met vertrouwen konden berusten, maar die ook zeer hoog door ons werden gewaardeerd, daar zij inderdaad ver boven alle andere genoegens gaan, die ons telkens weer verlaten, en in alle gevallen kort zijn.

Maar hoe groot de genadeweldaden van de eeuwig gezegende God op aarde ook mogen zijn, hoezeer zij ons ook mogen verplichten, om de Heere daarvoor in de hemel te prijzen, toch is Zijn liefde hier veel groter en duurzamer.

Met onze lichamen sterft zij niet; want zij is sterker dan de dood. Daarom verlaat zij ons niet gelijk onze vrienden, die ons slechts tot aan het graf vergezellen. Neen, Epenetus, Gods liefde vertoont zich nimmer heerlijker, dan wanneer onze ogen worden gesloten, en kleeft de ziel het meest aan, wanneer de laatste het lichaam ontvliedt. Daarom kan elke heilige die hier wordt binnengelaten, met alle grond van God zeggen, wat Naomi eens van Boaz zei: *"dat hij zijn weldadigheid niet had nagelaten aan de levenden en aan de doden."* 1. Om deze reden zei ook eens de gelukkige gunsteling van onze gezegende Zaligmaker: *"waarlijk, nu zijn wij kinderen Gods, en hei is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen"*.

"Maar wij weten, dat als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen; want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is." Wat dit is ga ik u nu verklaren.

Het is de liefde van God, de eeuwig gezegende God, mijn Epenetus, die ons de toegang tot de hemel verleent. Deze is de luisterrijke zetel van zoveel geluk, dat wij te midden van onze genietingen nauwelijks aan iets anders denken. Tussen de voortreffelijkheid der dingen, die wij hier genieten en de verwachting, die wij daarvan koesterden, bestaat geen minder verschil dan er op aarde bestaat tussen genot en ontbering.

Want u hebt reeds gehoord, dat de apostel ons zegt: *"het oog had niet gezien, en het oor had niet gehoord, en het was in het hart des mensen niet opgeklommen, hetgeen God bereid had die, die Hem liefhebben"*.

En nu, mijn Epenetus, onze ondervinding zegt het ons: die zuivere, verfijnde geneugten, die wij smaken, kunnen door geen zintuigen worden waargenomen; want zij zijn zo verheven, dat zij zelfs de stoutste verbeeldingen ver te boven gaan.

Inderdaad hoe volkomen ook de denkbeelden, en hoe diepzinnig ook de begrippen mogen wezen, die wij ons op aarde door onze verbeeldingskracht, ten aanzien van volmaakt geluk vormen, ons eigen en meer gelukkige ondervinding der grote dingen, die wij hier genieten, overtuigt ons klaarblijkelijk, dat wij bij al onze voorstellingen nog ver te kort schoten. De hemel is een plaats, die zo zeer tot vreugde is bestemd, dat zelfs onze tegenspoeden en gebreken, waarvan zij ons op aarde niet konden ontdoen, hier tot ons geluk moeten medewerken.

Dit geluk dat enkel als een gave wordt verkregen, is zo oneindig groot en heerlijk, dat zelfs de heilige Godsspraken daarvan slechts een ontkennende beschrijving geven; het brengt niet alleen onze gedachten af van alles, wat wij op aarde mochten genieten, maar gaat ook alles te boven, wat wij ons daarvan ooit konden verbeelden.

Dat dit zo moet zijn, Epenetus, zal bij u geen verwondering baren, indien u slechts in aanmerking neemt, dat onzen vermogens hier niet alleen door welvoeglijke en behagelijke voorwerpen worden gestreeld, maar ook zodanig worden verhoogd en vergroot, dat aan onze bekwaamheden niets ontbreekt. Gij weet, dat een kind in de benedenwereld, vóór zijn geboorte geen denkbeeld kan vormen van die vermaken, die hij na zijn geboorte door zoete tonen en schitterende voorwerpen in staat zal zijn te genieten.

Evenzo is het u bekend, dat het kind zich in zijn eerste levensjaren, hij mag nu reeds de fijn getrokken en keurig geschilderde zinnebeelden met vermaak beschouwen, nimmer kan verbeelden, wat voor indruk dezelfde voorwerpen op hem zullen uitoefenen, wanneer zijn verstandelijke vermogens, door ouderdom en studie ontwikkeld, hem in staat zullen hebben gesteld, om met juistheid te oordelen, welke voortreffelijke moraal aan deze zonderlinge zinnebeelden ten grondslag ligt.

Voor allen, mijn Epenetus, die tot de gelukzaligheid zijn bestemd, brengt de toegang tot deze heilige verblijfplaatsen een dubbel voordeel aan. Want behalve dat de voorwerpen hier in aantal vele zijn, zo zijn zij ook hier, om zo te zeggen, aan deze plaats zo nieuw en bijzonder, dat zij, alvorens hier te zijn toegelaten, al onze denkbeelden ver te boven gaan. Maar nu wij hier zijn, zijn al onze bekwaamheden dermate vermeerderd, dat wij zelfs in staat zijn, ook met betrekking tot voorwerpen, die ons tevoren niet ten enenmale onbekend waren, om voorheen bij ons onbekende zaken op te merken, ten einde daarvan alsdan weer een nieuwe en nog grotere voldoening en vermaak te trekken.

Het moet bij u, mijn Epenetus, geen verwondering wekken, dat ik, bij de beschrijving van die heerlijke dingen, uitdrukkingen gebruik, die u totnogtoe niet gewoon was te horen, daar toch mijn onderwerp nog meer boven onze lof is verheven, dan deze gezegende streken verheven zijn boven de aarde.

Want, ofschoon mijn taal hoogdravend en gezwollen mag schijnen, toch mogen er wel schijnbare hyperbolen worden gebezigd in de beschrijving van gelukzaligheden, waarbij, terechte waardering der zaken, de grootste hyperbolen nog ongenoegzaam zijn.

Weliswaar schijnt de vreugde des hemels op aarde, evenals de sterren, ter oorzaak van haar verre afstand, buitengewoon klein. Maar gelijk deze sterren wezenlijk zo groot zijn, dat de kleinste ster veel groter is dan het grootste voorwerp op aarde, ja groter dan de aarde zelf, alzo gaat ook de vreugde des hemels alle andere vreugde ver te boven.

Daarom tracht ik u, mijn Epenetus, (wetende dat u nog met de sterfelijkheid bent bekleed) een bericht van de hemelse dingen te geven, door voorstellingen, die dezelve schijnen te overtreffen, hoewel ze nog altijd beneden datgene zullen blijven, wat zij in waarheid zijn.

Maar hier, mijn Epenetus, zijn de gezaligden gelukkig genoeg, om alle verkeerde denkbeelden, die zij op aarde, ten opzichte van het ware geluk, hadden opgevat, af te leggen. Hier worden wij onderricht, hoe wij alle gelukzaligheid, die wij bezitten moeten noemen en waarderen; een gelukzaligheid, die bestaat in de vereniging der volkomenheid en duurzaamheid van alle wezenlijke vreugde.

Wij genieten hier een geluk (zeer verschillend van dat, wat de wijsbegeerte belooft) niet bij wijze van onderwerping, maar wel als de volle vruchten onzer hoogste begeerten. En deze laatste feilen niet, in de keus van haar voorwerpen, evenmin als in genieting daarvan, want een onfeilbare juiste keuze gaat hier met een onbedrieglijke vervulling onafscheidelijk gepaard. Wij zien hier niet alleen, de gezegende heiligen, die wij op aarde zo zeer bewonderen maar wij zijn ook aan hen gelijk. Die geesten

der volmaakte rechtvaardigen, van wie de Goddelijke orakels tot ons hebben gesproken, houden hier met ons een bestendige en gemeenzame verkering, in wier gezegend gezelschap wij met vreugde worden opgenomen, om het te vergroten. Ook aanschouwen wij hier die heerlijke geesten die van nature met zulk een schitterende luister zijn bekleed, dat wij met alle aflegging van hun heerlijkheid bij hun verschijning op aarde, ons nog nauwelijks konden onthouden van hen tot voorwerpen onzer aanbidding te stellen.

Maar boven dat alles, mijn Epenetus, wordt ons hier een gezicht gegeven, dat waardig is om er de dood voor te ondergaan, namelijk het gezicht van het gezegende Lam Gods, dat in de Goddelijke raad geslacht is van voor de grondlegging der wereld; dat is die glorierijke Zaligmaker, van wie de Heilige Schrift ons zoveel voortreffelijke meedeelt; die zoveel voor ons gedaan en geleden heeft, dat Hij ten hoogste verdient geprezen te worden, zowel ten opzichte van Zijn eigen oneindige volmaaktheden, als ten opzichte van Zijn onwaardeerbare weldaden.

Ja, mijn Epenetus, wij aanschouwen hier die heilige en Goddelijke Persoon, Die, toen hij zich verwaardigde, om op aarde onder de kinderen van de mensen te verkeren en bij hen te wonen, hen zowel door Zijn verdiensten, als door Zijn voorbeeld geschikt maakte, om eens met Hem de hemelse vreugde te delen: Parende, op een verwonderenswaardige wijze, een vrezenswaardige Majesteit met een ootmoedige nederigheid en een aangenomen zwakheid van Zijn menselijke natuur met de luister van Zijn Godheid, terwijl Hij, door geheel Zijn leven, zulk een volmaakte en voorbeeldige deugd, met zoveel aangenaamheid en goedaardigheid jegens hen, die Zijn tegenstanders waren, vertoonde dat zelfs de Joden, daar zij ver bij hem te kort kwamen, van Hem moesten zeggen: "*Hij heeft alle dingen wel gemaakt.*"

En wat nog meer zegt: zelfs de dienaars, die uitgezonden werden om Hem als een misdadiger gevangen te nemen, gaven ter verontschuldiging van hun niet volbrachte last aan hen, die hen gezonden hadden, dit antwoord: "nooit heeft een mens also gesproken, gelijk deze mens.

En toen, mijn Epenetus was deze gezegende Zoon van God nog in de gestalte van een dienstknecht, die Hij had aangenomen, om voor ons te kunnen lijden, en Zijne priesterlijke en profetische bediening op aarde te volbrengen. Maar hier zien wij Hem in die koninklijke rang en stand, die Hem uit kracht van Zijn: koninklijke bediening toebehoort. Om deze reden wordt Hij genoemd: *De Koning der Koningen en de Heere der Heeren*; bekleed met alle macht en gezag, zowel in de hemel als op aarde; omgeven met zulk een blinkende majesteit en schitterende pracht, dat wij Hem, in navolging van de grote evangelische profeet, met alle recht de naam van Wonderlijk mogen geven.

Want hier vinden onze verrukte zielen, bij een oplettende beschouwing Zijner heerlijkheid, steeds meerdere stof, om de bruid in het Hooglied van Salomo na te zeggen, als zij, uitweidende over de schoonheid der verschillende voortreffelijkheden, die tot de volmaking van de Goddelijke bruidegom samenwerken, in deze woorden uitbreekt: "*al wat aan Hem is, is gans begeerlijk.*"

Zijn schitterende ogen schijnen in zijn verheven heerlijkheid op de troon (hoedanig de beminde apostel ze reeds sedert lang had voorgesteld) als vuurvlammen, die in de verrukte borst der aanschouwers zulke zuivere, heilige en onverderfelijke vlammen uitschieten, dat zij daardoor aan de engelen gelijk zijn. Inderdaad, mijn Epenetus, omdat de Godsspraken ons, gelijk ik reeds gezegd heb, verzekeren dat "*het nooit in het hart des mensen is opgeklommen, om te begrijpen, wat God hier heeft weggelegd*

voor hen, die Hem liefhebben," daarom kan deze heerlijkheid, van wie wij niet meer weten te zeggen, dan dat zij onbegrijpelijk is, slechts zeer onvolmaakt worden uitgedrukt; met welke heerlijkheid de gezegende God het verdienstelijk lijden en de gehoorzaamheid van de eniggeboren Zoon Zijner liefde beloont, en om wiens wil hem het Hem behaagd heeft, aan het ganse geslacht van Zijn uitverkorenen, zulk een ondenkbare heerlijkheid te schenken.

Hij, die aan zoveel van Zijn dienstknechten een heerlijkheid verleent, die, in zeker opzicht, bij de heerlijkheid der sterren mag worden vergeleken, deelt, zo als u wel kunt denken, mijn Epenetus, een veel glansrijker luister mee aan de Zon der gerechtigheid, ofschoon u, uit hoofde van uw nog sterfelijke toestand, niet in staat zijt, om de luister van Zijn heerlijkheid te aanschouwen.

Maar, hoe groot de heerlijkheid van onze gezegende Verlosser ook mag zijn, Zijn vriendelijkheid tot ons is daarom niet verminderd; alleen behoorden de verplichtingen die Hij ons voorschrijft des te zwaarder te wegen. Daarom horen wij Hem korte tijd na Zijn hemelvaart door Johannes zeggen: *"Zie, ik sta aan de deur en ik klop; indien iemand mijn stem zal horen en de deur opendoen, ik zal tot hem inkomen, en ik zal met hem avondmaal houden, en hij met mij."* En zo behaagt het ook de Koning, met wie in de bekende gelijkenis niemand anders dan onze gezegende Heere zelf wordt bedoeld, om elke oprechte dienaar, bij de ingang in de vreugde zijns Heeren, met deze vriendelijke toespraak te begroeten: *"Wel gedaan, gij goede en getrouwe dienstknecht."*

Verwonder u niet, Epenetus, dat ik zo zorgvuldig schijn, om u een bericht te geven van de hoge waardigheid en het zeer uitnemend geluk, van onze verheven Zaligmaker, en dat ik aldus heb beproefd, om u te doen begrijpen, dat de *"Zon der gerechtigheid"* voortaan aan geen verduistering meer is onderworpen, maar eeuwig met onbewolkte en onvergelykelijke glans zal blijven schijnen. Nu zie ik Jezus, die (gelijk de schrijver van de brief aan de Hebreëen zegt) wel *"een weinig minder gemaakt was dan de engelen, maar met eer en heerlijkheid gekroond."*

Want de hemel is voor mij, om zo te zeggen, meer dan hemel, naardien ik hier de onmiddellijke gemeenschap mag genieten van Hem, die op aarde zoveel voor mij heeft geleden terwijl het geluk van onze Verlosser, dat zo onuitsprekelijk groot is, tegelijk het onze vergroot, en wel overeenkomstig de ijver van onze liefde tot Hem.

Wat wij hier nog willen bijvoegen, mijn Epenetus, is dit: dat ofschoon onze vreugde hier zo groot is, dat zij ter vergroting geen bijzondere omstandigheden nodig heeft het toch nog ons geluk vermeerdert, wanneer wij, denken, dat het niet alleen een bewijs is der liefde van onze Verlosser, maar tegelijk ook een geschenk van Zijn goedheid. Indien het voor de verdrukke apostelen een stof van blijdschap was, dat zij waardig geacht waren geweest, om Zijns mams, *"wil smaadheil te lijden"* hoe groot moet dan hun vreugde wei zijn, daar zij nu zijn toegelaten om *"met Hem te heersen?"*

Hij, die de tegenspoeden en vermoeienissen, waaraan wij in de staat onzer sterfelijke waren onderworpen, heeft gedragen, verlicht en verkwikte ons onder dezelve zodanig, dat ook in deze zin met alle recht van hem kan worden gezegd: *"de straf, die ons de vrede aanbrengt was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden."*

Maar kunt gij denken, Epenetus, dat Hij, die ons door Zijn lijden heeft verlost niet meer voor ons bij Zijn verheerlijking zou doen? Hij staat het niet alleen toe, maar nodigt ook elke getrouwe dienstknecht tot geen mindere zegening uit, dan om in te gaan in de vreugde van Zijn Meester. Voor ons maakt Christus zichzelf door al Zijn

vermogens en in elke levenstoestand tot zulk een rijke bron van geluk, dat het zowel op aarde als in de hemel Zijn genadige en bestendige bezigheid was en nog is, om in onze droefheid te delen, of ons Zijn vreugde deelachtig te maken, ten einde alzo door Zijn lijden onze ellende te verminderen, of ook door Zijn geluk ons geluk te vergroten.

Na aldus over het geluk der hemelse verblijfplaatsen te hebben gehandeld, dat voortspruit uit het gelukzalig gezicht van onze reddende Heiland, de kroon van al onze zaligheid; ga ik nu voort, om u Epenetus, te zeggen, wat u misschien reeds hebt opgemerkt, dat wij hier niet alleen onze oudste broeder, Christus zien, maar ook onze vrienden, bloedverwanten en betrekkingen, die op aarde in Zijn vrees hebben geleefd en in Zijn gunst zijn gestorven: voorzeker een grote vermeerdering van ons geluk.

En nu kennen wij niet alleen onze vrienden, betrekkingen en tijdgenoten, maar ook al de heiligen, die in alle eeuwen der wereld hebben geleefd. Daarom ofschoon Elia, met wie ik zag, dat u in gesprek was, een lange tijd vóór dat de gezegende Messias in het vlees verscheen, op aarde verkeerde, toch kent gij hem op het eerste gezicht, en zo zult u ook desgelijks Adam kennen, wanneer u hem ziet.

Ik geloof niet dat dit gevoelen u vreemd kan toeschijnen, daar u reeds sedert lange tijd uit de heilige Godsspraken zult hebben vernomen, dat onze gezegende Zaligmaker zelf heeft gezegd, niet alleen dat "*de kinderen der opstanding de engelen gelijk zullen zijn*" (die toch in de gezichten van de profeet Daniël en van de apostel Johannes kennis aan elkander schijnen te hebben) maar ook zoals in de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus, dat de Vader der gelovigen aldaar wordt voorgesteld als kennende de persoon van Lazarus, en zijn tegenwoordige toestand zowel als zijn vroegere geschiedenis. Dat de apostel Paulus ook van dat gevoelen was kan gemakkelijk daaruit blijken, dat hij zijn bekeerde en godvruchtige Thessalonicenzen verwachtte zijn kroon te worden in de Grote Dag, wanneer hij, gelijk de beminde Daniël zegt, vele hebbende gerechtvaardigd, blinken zal als de sterren met een onverderfelijke luister.

En nu, mijn Epenetus. Ik houd mij verzekerd, dat u meermalen gelezen hebt van de gedaanteverandering van de gezegende Verlosser op de heilige berg, waar Mozes en Elia met Hem tezamen spraken, maar dan weet u ook hoe spoedig de drie discipelen Hem herkenden. En wat was dit anders dan een voorteken des hemels, waar al de heiligen elkander kennen? Of denkt u, dat onze kennis hier minder is dan die, die Adam in de staat der onschuld bezat? Immers u weet, dat Adam zijn vrouw Eva kende, toen zij het eerst bij hem werd gebracht en tot haar zei: dat zij "*been van zijn benen en vlees van zijn vlees was.*"

Trouwens uw eigen ondervinding heeft het u reeds geleerd, dat het zo is; was u slechts van de sterfelijkheid ontdaan, en dit zal binnen weinige dagen geschieden, alsdan zal het u tenminste klaarblijkelijk zijn. Maar laat mij u, mijn Epenetus, nu verder tonen, het grote voordeel, dat de kennis van elkander hier aan al de gezaligden medebrengt. Zij wonen hier in een ongestoorde en volmaakte vereniging en gemeenschap met God en met elkander; maar zonder kennis kan geen overeenstemming, en zonder overeenstemming, kan geen gemeenschap zijn, en waar geen gemeenschap is, daar is geen geluk denkbaar.

Zodat te denken, dat wij hier elkander niet kennen, evenzoveel zou zijn te denken, als dat ons geluk onvolkomen is.

Hier deelt de vergadering van de eerstgeborenen aan elkander het ongemengde genot mee, dat zij mogen smaken bij de duidelijke aanschouwing van de eeuwig gezegende God; een ongeveinsde, vurige liefde is de band van de reine vereniging.

Op aarde ontbrandde onze liefde door een natuurlijke betrekking, of een andere burgerlijke verbintenis, of ook uit hoofde van enige blijkbare voortreffelijkheden, waardoor iemand zich onze vriendschap scheen waardig te maken; maar hier heeft de vriendschap zoveel te dieper gronden, als de graad van de liefde vuriger en inniger mag worden genoemd. Want in deze bovennatuurlijke staat hebben geen vleselijke verbintenissen en betrekkingen plaats.

De apostel Paulus zelf, zei ons, toen hij nog op aarde was, dat *"ofschoon hij Christus ook naar het vlees gekend had, nochtans kende hij hem nu niet meer naar het vlees."* Want door de opstanding en hemelvaart van onze gezegende Heere, werd Hij naar een andere wereld overgebracht, en de apostel had nu gemeenschap met Hem als een hemelse koning, waardoor alle stoffelijke betrekkingen van tijdelijke voorrechten, vloeiende uit zijn omgang met Hem op aarde, werden verbroken.

Onze geestelijke betrekking is inniger en duurzamer dan de hechtste banden der natuur. Hier hebben wij allen betrekking tot dezelfde hemelse Vader, en tot Jezus Christus, de Vorst des vredes, het Hoofd van onze gelukkige broederschap.

De voorname beweegredenen van liefde op aarde zijn de voortreffelijke hoedanigheden met welke iemand is begaafd.

Zo zijn wijsheid, heiligheid, goedheid en getrouwheid machtige aanlokselen tot liefde, en brengen een grotere verbintenis tussen zielen te weeg, dan bloedverwantschap of enige andere vleselijke betrekking in de natuur. Zo is de deugd bij iemand beminnelijk at is hij ook door ouderdom gerimpeld en misvormd, terwijl de ondeugd bij een jong mens hatelijk is, hoe schoon hij overigens ook wezen mag.

Nu hebt u, mijn Epenetus, op aarde gezien, ogen met een scherpere blik dan die van het vlees; een licht zuiverder dan dat van de zon; een schoonheid Goddelijker dan al het lichamelijke; een liefde edeler dan al het zinnelijke, en waarvan de koninklijke profeet zegt: *"al mijn lust is in de heerlijkheden van de aarde,"* maar hoe voortreffelijk deze geestelijke liefde op aarde ook mag zijn, toch is zij onvolmaakt. Want bij de beste der mensen blijven nog altijd zwakheden en gebreken over, die hen minder beminnelijk maken. Maar hier is Gods beeld volkomen, door de vereniging van al die heerlijke deugden, welke tot volmaking daarvan worden vereist, en elke gezaligde ziel heeft met haar oorspronkelijke Formeerder een juiste overeenkomst. Een Goddelijke schoonheid is haar eeuwigdurend deel; een schoonheid, die de helderste stralen van zich afwerpt, en door niets kan worden geschonden, noch enige vermindering kan ondergaan.

De wezenlijke deugden der heiligen worden op aarde weinig gezien, slechts een gering gedeelte ervan wordt opgemerkt. Want gelijk de aarde aan haar oppervlakte wel vruchtbaar is in bloemen en planten, maar de rijkdommen in haar schoot in groeven en aderen van metalen en kostbare stenen verborgen zijn; zo komt ook de ware gerade wel in zichtbare daden te voorschijn, maar haar heerlijkheid houdt zich in het binnenste der ziel schuil. Hier integendeel worden alle voortreffelijkheden met open ogen aanschouwd, en de heerlijkheid van de gezegende God in hen geopenbaard. En hoe bekoorlijk is de Goddelijke gelijkenis voor het geheiligd oog. Hoe verrukt het mij, wanneer ik mijn medeheiligen met een onverwelkelijke schoonheid zie schitteren. En hun liefde is wederzijds en stemt volkomen met haar oorsprong overeen. Ook wordt deze vlam der liefde hier bestendig door zuivere stoffen onderhouden en bewaard.

Iedereen wordt hier volmaakt bemind, en niet minder is de liefde, die hij anderen op zijn beurt toedraagt. En hoe gelukkig is niet deze staat der liefde. Daarom kon de psalmist in verrukking uitroepen: *"ziet hoe goed en hoe lieflijk is het, dat broeders*

ook te samen wonen." En toen had hij die gelukkige vereniging nog niet gezien, die hij nu met al de gelovigen geniet. Van deze vereniging is en blijft de liefde in alle maatschappijen, ook op aarde, de kracht en heerlijkheid.

Hoe voortreffelijk moet dan niet de vreugde van de gelukzaligen in de hemel zijn, die bij ondervinding de vervulling kennen van die bede, die onze Zaligmaker eens voor hen bad, toen Hij nog op aarde was: *"opdat zij allen één zijn, gelijkewijs gij, Vader in mij en ik in U, dat zij ook in ons één zijn."*

De gelukzalige God is volkomen één in zijn heerlijk wezen en in Zijn wil, en daarom onveranderlijk gelukkig; terwijl de onverbreekbare vereniging van de liefde der heiligen een heerlijk beeld is van de wezenlijke vereniging, die er bestaat tussen de heilige personen in de aanbiddelijke Drieëenheid.

Hier zijn dan ook alle zielen één, terwijl de heerlijkheid van elke heilige tot blijdschap van allen strekt.

Zodanig is de kracht van het hemelse vuur, dat ons doorgloeit, dat het, als het ware, de zielen ineensmelt, en daardoor zo'n volkomen vereniging bewerkt, dat de gelukzaligheid, die iemand, wie hij ook is, hier mag smaken, het genoeg en de innerlijke vreugde van allen zonder onderscheid verhoogt. Het is alsof elk hart geplaatst is in de harten van allen, en zo ook omgekeerd alle harten tot één hart zijn overgegaan. Voorzeker waar een liefde ontstaat, gelijk aan die, welke wij hier elkander toedragen, daar moet het genoeg wel noodzakelijk zijn.

En hoe zou het ook anders kunnen wezen, omdat in deze gezegende Maatschappij een bestendig ontvangen en teruggeven van liefde en blijdschap, met wederkerige afwisselingen van allerlei liefdeblijken plaatsheeft.

Hieraan is alle verkeer, hieraan zijn alle gesprekken op een verrukkende wijze dienstbaar. Denk eens na, mijn Epenetus, wat een verlustiging van liefde en blijdschap op aarde wordt gemaakt in de geschenken en gesprekken van dierbare vrienden; hoe sterk hun uiterlijke verbintenis zij, daar zij als een keten van lichtgevende en werkzame geesten zijn verbonden, en hun zielen onophoudelijk tot elkaar worden getrokken. En ofschoon er op aarde geen volmaakte vriendschap bestaat, toch is het geluk, dat de liefde aanbrengt, niet in hun onderling verkeer buitengesloten.

Wat nu in de vriendschap op aarde te prijzen is, wordt hier in volmaaktheid genoten, terwijl alles wat bij toeval van menselijke dwaasheid of zwakheid gebrekkig is hier ten enenmale wordt uitgesloten. Hier vertellen de gelukzaligen elkaar, met alle liefde en toegenegenheid, de Goddelijke weldaden en die verwonderlijke middelen, waardoor het leven der genade het eerst werd opgewekt, bewaard en geleid te midden van al de verzoekingingen, alsmede hoe dit leven in de tijd der hoop door Zijn veelvuldige barmhartigheden werd gesterkt en voltooid in de tegenwoordige tijd van volkomen genot.

Of hebt u, mijn Epenetus, die liefelijke harmonie nog niet gehoord, die, heiligen zowel als engelen, rondom de troon aanheffen? Hoe zij allen samenstemmen in hun dankzegging aan God, dat Hij hen gemaakt had tot schepselen, met rede begaafd, en niet tot een lagere orde van wezens, in staat om Hem te beminnen en te genieten; zoals Hij ook, op aarde in de voorzienigheid zijn zorg over, hen heeft uitgebreid; maar meer nog, dat Hij hen door zijn soevereine en bijzondere genade heeft verkoren tot vaten ter ere, en aldus door zijn machtige hand te verlossen uit de wrede en ontterende slavernij der zonde. Want wat was het anders dan Zijn niet te stuwende liefde, die hen van al hun schulden heeft verlost door de dood van Zijn enige en geliefde Zoon, ten einde met Hem te worden verheerlijkt?

En bij al deze bekoorlijke oefeningen, hebben wij, mijn Epenetus, nog nimmer enige vermoeidheid ondervonden; daarom zegene wij onophoudelijk onze God voor Zijn goedertierenheid, die eeuwig duurt. En zo doen ook de cherubijnen en serafijnen, die Zijn troon omringen. Ook deze roemen, door hun ijver en blijdschap aangespoord, altijd zijn eeuwige heiligheid en macht, Zijn heerlijkheid en goedheid.

Hoe onuitsprekelijk is het genoegen van zulk een harmonie. Elke ziel is, om zo te zeggen, welluidend, en mengt haar stemmen met het hemelse koor. Ach, kon de wereld beneden slechts de weerklank van die gezangen horen, die in de hemelen boven worden aangeheven; gezangen, waarin de heiligen hun rechtmatige lof en hun plechtige aanbidding voor de Koning der geesten uitstorten, hoe zou het de begeerte van de inwoners der aarde opwekken, om eenmaal met hen hier te zijn verenigd.

Maar behalve al het geluk, dat ons hier door de kennis en de omgang met onze vrienden, verwanten en betrekkingen wordt aangebracht; behalve al het geluk, dat voortspruit uit de gemeenschap, die wij hier met God hebben, is het, Epenetus, nog daarenboven een groot geluk, dat wij hier een voldoende kennis mogen hebben van al die diepe en ondoorgrondelijke verborgenheden der godsdienst, waarvan de grootste wijzen der aarde zich niet schaamden te belijden, ze niet volkomen te bevatten; maar na alle onderzoekingen, met hoeveel moeite en vlijt ook aangewend toch genoodzaakt waren om de grote apostel (Rom. 11 vs. 33) bewonderend na te zeggen, *"dat zij hier diepten vonden, die zij niet konden peilen."* Daarom verschaft het mij zulk een groot genoegen, dat ik hier die duistere plaatsen der gewijde Godsspraken versta, welke, niettegenstaande alle pogingen van diepzinnige oordeelkundige en geleerde uitleggers op aarde nog altijd duister en onverklaarbaar blijven.

Ook kan het niet wel anders zijn omdat zij niet kunnen onderscheiden, hoe juist de verschillende delen der Heilige Schrift voor de verschillende tijden, personen en omstandigheden zijn geschikt, waardoor de alles vooruitziende Schepper Zijn raad volvoert. En dit alles is hier voor ons klaarblijkelijk, tengevolge waarvan wij dan ook volkomen overeenstemming van die Schriftplaatsen inzien, die ons, toen wij nog op aarde waren, als tegenstrijdig voorkwamen. Hier zien wij die raadsels der voorzienigheid duidelijk opgelost en verklaard, die maar al te dikwijls de beste der mensen op aarde hebben verleid, om Gods leiding in de regering der wereld te betwijfelen; terwijl de rampspoeden en vervolgingen der onschuld en der deugd de voorspoed van hun misdadige tegenpartijders vermeerdert.

Hier zijn wij volkomen overtuigd, dat al die schijnbare ongerijmdheden, die de heidenen meenden aan de onbedachtzame grillen van het noodlot te moeten toeschrijven, niet alleen volkomen bestaanbaar zijn met de Goddelijke rechtvaardigheid en goedheid, maar zelfs door haar zijn voortgebracht. En ofschoon nu zulk een geloof voor de verstandigen op aarde een voornaam gedeelte der zelfverloochening zij, toch is het hier niet minder redelijk, dan het daar moeilijk is. Want Bildad, die een van Jobs welmenende, maar toch liefdeloze vertroosters was, heeft ons reeds voor lange tijd gezegd: *"zij, die op aarde leven zijn van gisteren en weten niet; dewijl hun dagen een schaduw zijn."*

De korthed van hun vluchtig leven staat het hun niet toe, langere tijd aanschouwers te zijn, dan dat er hoogstens een paar rollen door het menselijk geslacht op het toneel der wereld worden vervuld; daarom is het geen wonder, dat zij zo licht verkeerde gedachten aangaande de Maker van het ontwerp koesteren. Het wordt hun niet vergund om het begin, noch het einde daarvan te zien.

Maar wanneer eens het ganse ontwerp der Goddelijke leiding en de bestiering aller dingen voor hen zal worden opengelegd, zoals hier plaatsheeft, alsdan zullen ons al die omwentelingen en gebeurtenissen, welke er met betrekking tot rijken, staten, geslachten en bijzondere personen hebben plaatsgehad, en waarover de stervelingen op aarde zo menigmaal hebben getwist, ons zo rechtvaardig, zo noodzakelijk en zo redelijk voorkomen, dat diezelfde dingen, om het bestaan waarvan wij in de verzoeking werden gebracht, om aan het bestaan van God te twijfelen, hier voor ons een spoorslag zijn om Hem te prijzen. Inderdaad zijn wij hier zo volkomen voldaan, als wij verrukt zijn door de bekoorlijkheden van Zijn voorzienigheid.

Maar Epenetus, behalve deze algemene voorzienigheid Gods, van welker aanbiddelijke wijsheid in de bestiering van alle dingen ik heb gesproken, staan wij daarenboven met verwondering en dankbaarheid als opgetogen, bij die ontdekkingen der Goddelijke goedheid, waarmee het Hem behaagt ons allen bekend te maken, gelijk ook met de redenen van Zijn schikkingen jegens ieder in het bijzonder.

O, Epenetus, ik heb ten opzichte van mijzelf niet alleen het noodzakelijke en rechtvaardige, maar zelfs het barmhartige van die smarten en kwellingen gezien, die ik, toen ik op aarde was, aan Zijn gestrengheid toeschreef; zodat ik nu volkomen overtuigd ben, dat geen slag (en ik kan u zeggen, Epenetus, dat vele en grote slagen mijn deel zijn geweest) mij op aarde ooit vroeger heeft getroffen, of heviger aangetast of langer- geduurd, dan mijn geluk vereiste. Ik ben niet alleen verzekerd, dat mijn hoop niet zal worden beschaamd, maar dat mij zelfs betere dingen ten deel zullen vallen, dan ik immer had durven verwachten.

Intussen werden er tot mijn belang (tenminste wat door mij voor mijn belang werd gehouden) niet altijd bestraffingen vereist: want ook niet zelden droegen de voordelen hiertoe het hunne in waarheid bij. Ja, Epenetus, al die onaangename donkerheid en duisternis, die op aarde uit de verblindheid van mijn verstand voortkwamen, zijn nu verdwenen, terwijl alle moeilijkheden, waardoor mijn geloof op aarde werd geoefend en gelouterd, met het aanbreken van deze luistervolle eeuwige dag, op de heerlijkste wijze worden beloond en vergoed.

Hier, Epenetus, om tenslotte nog iets te zeggen, hebben wij niet alleen een gemeenzame omgang met heiligen en engelen, maar wat nog meer zegt, met de oneindig heerlijke Godheid zelf, die alle heerlijkheid verleent zonder iets van haar eigen heerlijkheid te verliezen. Wij genieten hier niet alleen de hemel, maar ook de Maker daarvan, dik God is.

Wij zien Hem zoals Hij is; Hij is ons alles in allen.

Hij gaat al het goede in de schepselen, hoe uitmuntend en volkomen het ook moge zijn, te boven, in geen mindere mate dan het schitterende licht van de zon het flauwe licht van de kaars te boven gaat.

Want wij zijn hier zo vergenoegd in de beschouwing en het genot van dat heerlijke voorwerp (waarin alle schatten verborgen zijn) dat talloze eeuwen, waarin wij onophoudelijk de vreugde van het zalig aanschouwen van Gods aangezicht genieten, ons nauwelijks enige tijd zullen overlaten, om enige andere genoegens te smaken, dan die welke onmiddellijk uit Zijn gemeenschap voortvloeien. En deze zijn zo talrijk en zo volkomen, dat wij niets anders begeren dan wij hebben, dan alleen meer tongen, om de gezegende God nog meerdere lof toe te zingen, verenigd met een bekwaamheid, om onze dankzeggingen, voor alles wat wij genieten, te kunnen verhogen: deze begeerte van ons wordt dan ook niet afgewezen, maar tot onze volmaking steeds meer en meer vervuld. Andere wensen worden er in de verblijfplaatsen van deze gezegende woningen niet gekoesterd.

De volkomen gelukzaligheid van onze toestand, geeft ons niet alleen aanleiding tot deze gelukkige wensen, maar geeft ons ook bij voorbaat de verzekering, dat alle gewenste voorwerpen eenmaal ons deel zullen zijn. Overigens wordt alles door de tijd als door vuur verteerd; het sterft ten laatste, en wordt in de eeuwigheid verzvolgen. Hier is de natuur van onze blijdschap zodanig, dat, ofschoon zij na verloop van enige eeuwen schijnt te verouderen, gelijk alle dingen na een langdurig genot, toch gaat van haar aangenaamheid en versheid niets verloren. Het is de bijzondere eigenschap van ons geluk, dat het aan geen verandering onderhevig maar altijd even nieuw is.

Vermoeienis toont aan, dat er onvolmaaktheid bestaat, hetzij in het voorwerp of in het verlangen naar het voorwerp: het eerste is onmogelijk in God, en het laatste heeft geen plaats. Ons geluk is hier zo groot en volkomen, dat wij geen afwisseling behoeven, of indien er enige afwisseling wordt toegelaten, is het geen andere, dan een steeds toenemende kennis van God, als derzelver voorname voorwerp gelijk aan datgene, wat op aarde kan worden gezien in de straalbrekingen van de blinkende diamant.

Er is in God, als ik eigenlijk zo mag spreken, zulk een eenzelvige afwisseling, die zonder te verzadigen, niet alleen een bevredigend genot aanbrengt, maar ook tegelijk nieuwe begeerten opwekt. En hiermee gaat niet de minste kwelling gepaard. Alle andere dingen verouderen, en zijn, gelijk de klederen der mensen, spoedig versleten: terwijl daarentegen de hemelse genoegens, waaraan wij deel hebben, niet ongelijk zijn aan de kledingstukken der Israëlieten in de woestijn; want ook deze verouderden door een lang gebruik niet.

Evenals de naald, die eens door de magneetsteen is aangeraakt geworden, hem nimmer weer zonder een tussenbeide komende kracht verlaat, maar hem na een groot aantal jaren niet minder vast, dan op het eerste ogenblik van hun vereniging aankleeft, zo genieten de gezaligden hier een eeuwig, en wel met onverminderde versheid, een blijdschap, als of elk ogenblik het eerste was, waarin deze hun deel werd.

En doordat ons geluk door dadelijke genieting niet nader tot de volkomenheid wordt gebracht, zo is het wellicht vanwege de grootheid daarvan voor geen vermeerdering vatbaar; of zo onze genoegens nog enige aanwas toelaten, dan is deze in de verzekering gelegen, dat ze bestendig en voor eeuwig ons deel zullen zijn. En deze verzekering, die in alle eeuwigheid aan geen verandering onderhevig is, werpt steeds dezelfde genoeglijke vruchten af, en is ook daarom zo begeerlijk, dat wij ons bij haar genot ongestoord kunnen bezig houden in de lof van Jehova, onze God. Wat nu onder dit alles ons geluk nog verhoogd is dit: dat wij hier niet alleen van de zonde, maar ook van haar gevolgen zijn ontheven. Kortom, ons geluk en onze vreugde zijn hier zo groot, en veelvuldig, dat de eeuwigheid zelf niet te lang zal zijn, om ze in al hun volkomenheid te genieten.

Maar ik mag niet vergeten, Epenetus, dat u nog in het lichaam zijnde, lichtelijk vermoeid zou kunnen worden door het gedurig aanhoren van die dingen, waarvan ik een eeuwigheid lang zou kunnen spreken; want zo groot is het geluk, dat ik bezit.

Daarom zal ik er slechts nog een eigenschap van het geluk, dat wij hier genieten bijvoegen, namelijk, dat de grote menigte van de gezaligde zielen, die van deze hemelse vreugde en blijdschap deelgenoten zijn, niets aan elks bijzonder aandeel ontnemt, noch ook de hoedanigheid vermindert van het geluk, dat elke heilige in het bijzonder geniet. Want deze oceaan van geluk is zo groot en zo diep, dat het ontelbare getal van alle engelen en heiligen dit nimmer kunnen ledigen. Dit behoeft u

in het geheel niet vreemd voor te komen; want zoals op aarde, die vele uitgestrekte landen bevat, die door uitgebreide zeeën van elkander zijn gescheiden, zo is toch ook elk volk in gelijke mate met het weldadige licht bedeed, terwijl bij niemand enige reden van klacht overblijft, dat het genot van een ander het zijne enigermate zou verminderen.

Allen mogen de weldaad van het licht zo volkomen genieten, alsof niemand anders dan zij alleen het genoten. Inderdaad, er bestaat in dit opzicht tussen de Zon der gerechtigheid, vergeleken met die, welke onze benedenwereld verlicht, geen ander verschil, dan dat de laatste door haar tegenwoordigheid alle andere sterren aan het gezicht onttrekt; terwijl de eerste ofschoon met veel groter luister pralende door haar tegenwoordigheid zijn heiligen met des te groter heerlijkheid doet schitteren. En hiervan sprak de grote apostel der heidenen, toen hij zeide, wanneer nu Christus zal geopenbaard zijn, *"die ons leven is, dan zullen ook wij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid."*

Het is de taal van elke gezaligde ziel tot Zijn Verlosser: *"mijn Liefste is mijn en ik ben Zijn;"* want elk heeft een bijzondere aanspraak op hem.

En David, (die, toen hij op aarde verkeerde, zo bij uitnemendheid bekwaam was om lofzangen, ter ere van Zijn Verlosser te zingen) zegt tot allen, die hun vertrouwen op God stellen, *"dat Hij hen dronken zal maken van de vettigheid Zijns huizes en hen zal drenken uit de beek Zijner wellusten;"* waarmede hij wil te kennen geven, dat, ofschoon ook velen uit dezelfde beek drinken, toch niemand in staat is ze immer te ledigen. Nu mag elk drinken zoveel hij kan, evenals aan hem alleen daartoe de toestemming is verleend; en zo is het met ieder die God geniet. Hij geniet Hem zover zijn eigen bekwaamheden reiken, op zulk een volkomen wijze, dat, wanneer er iets in God te genieten mocht overblijven, dit alleen aan de onmetelijke grootte van het voorwerp, en niet aan het deel dat zijn mede-gezaligden genieten, moet worden toegekend.

Ziedaar, Epenetus, een kort verslag van ons hemelse Kanaän. Inderdaad een gering gedeelte van hetgeen ervan gezegd kan worden; maar toch genoeg om u te doen zien, dat het een land is vloeierende van melk en honing. Ongetwijfeld zal het bij u een verlangen naar een meer vruchtbare en proefondervindelijke kennis daarvan hebben opgewekt; want niemand kan van het geluk, dat wij hier genieten een volkomen kennis hebben, zolang hij daarvan geen deelgenoot is.

Nadat Junius zijn uitmuntende rede had geëindigd, betuigde ik hem mijn oprechte dank, met de verzekering, dat ze mij in geen enkel opzicht had vermoed, maar integendeel op een bijzondere wijze had verkwikt. Ik was nu ten volle overtuigd dat ik nooit een te hoge dunk van dat geluk, waarvan ik een beschrijving had gehoord, kon opvatten; een geluk, waarvan ik binnenkort, door de grote en overvloedige verdiensten van mijn gezegende Verlosser, deelgenoot hoopte te zijn.

Van nu voortaan, vervolgde de gelukzalige Junius, zal het dan ook uw werk zijn, om met geloof en geduld het ogenblik te verwachten, dat u van uw sterfelijk lichaam zult worden ontdaan; dan zult u veel meer weten, dan ik u gezegd heb.

Gij zult dan de dingen niet alleen horen, zien en kennen, maar ook op veel hogere prijs schatten, dan u nu doet. Dan zijn uw oren niet alleen bekwaam om die lieflijke melodieën te horen, die de engelen en heiligen voor de troon aanheffen, maar uw tong zal dan ook bekwaam zijn, om in te stemmen met de gedurige lof der gezaligden. Uw ogen (hoezeer ook boven die van de stervelingen versterkt) kunnen nu de glans van de heerlijkheid die deze gelukzalige plaats vervult, nog niet aanschouwen, ofschoon ik toestem, dat datgene, wat u reeds gezien hebt, u betere

denkbeelden van de hemelse dingen heeft gegeven, dan immer op aarde zijn te verkrijgen. En deze gunst, die u ten deel is gevallen is reeds zo onuitsprekelijk groot, dat u krachtige drangredenen hebt, om Zijn grote en buitengewone genade te roemen, waardoor u hier zift toegelaten.

Dat gezegende werk, hernam ik, kan ik nimmer te vroeg beginnen, gelijk ik hoop dat het ook nimmer zal eindigen, maar even duurzaam zal zijn, als de oorzaak daarvan duurzaam is.

Maar Junius, zou het mij, na deze gelukkige omgang met u, ook kunnen worden vergund om mijn moeder hier te ontmoeten? Want ik ben verzekerd, dat zij tot de gezaligden behoort. Zij onderwees mij reeds vroegtijdig in de godsdienst en spoorde mij aan, om elke dag de Heilige Schriften te onderzoeken.

Haar godvruchtige vermaningen wekten het eerst mijn begeerte naar de hemelse en eeuwige dingen op, terwijl zij mij nog op haar sterfbed bad, om (wat ook anderen deden) toch de Heere te dienen. Ongetwijfeld zou het haar tot grote vreugde verstrekken, wanneer zij mij hier mocht zien.

Inderdaad, Epenetus, is uw moeder hier, en zonder twijfel zal zij zich om uwentwil uitermate in God verheugen, gelijk zij dit onophoudelijk om haar zelfswil doet. Maar in deze gelukkige plaats houden alle aardse betrekkingen op. Zelfs bestaat hier geen onderscheid meer van geslacht of sekse, maar allen zijn engelen gelijk; want zielen kunnen niet in geslachten worden onderscheiden, en daarom zijn hier alle betrekkingen als in God verslonden.

Evenwel zult u haar, die u op aarde moeder noemde ogenblikkelijk zien.

Nauwelijks had hij deze woorden uitgesproken, of hij nam mij bij de hand, en sneller dan de pijl van een boog, vloten we verscheidene schitterende gedaanten voorbij, die met de onsterfelijkheid waren bekleed. In het voorbijgaan kon haar bewondering mij niet ontgaan iets, dat ik toeschreef aan de lompen der sterfelijkheid, waarmee ik nog was omgeven.

Nadat Junius mij bij mijn moeder had gebracht, want daarvoor hield ik een schitterende gedaante, waarop mijn ogen bijzonder waren gevestigd, zei hij nog tot mij: "Vaarwel, mijn Epenetus. Ik heb thans aan uw verlangen voldaan. Uw beschermengel zal onmiddellijk bij u zijn, om u vervolgens naar de aarde terug te leiden. En bij uw aankomst aldaar, moet u nimmer ophouden de grote wonderen der Goddelijke liefde te roemen, die u, niettegenstaande uw zwakheid, de hoge gunst heeft verleend, om hier met uw lichamelijke ogen de hemelse heerlijkheid der gelukzaligen te aanschouwen."

Nadat de edele Junius mij, na het uitspreken van deze woorden had verlaten, vervoegde ik mij in de onmiddellijke nabijheid der schitterende gedaante, die nu voor mij stond. Zij was met stralen van een verblindende luister omgeven, en scheen buitengewoon heerlijk. Ik kon haar nauwelijks vanwege de buitengewone glans van haar gelaat aanschouwen. Anders tenminste, mag het mij daardoor zo hebben toegeschenen, dat ik mijn blikken inniger op haar dan immer op Elia of de edelen Junius had gevestigd. Ik hield deze gedaante voor mijn moeder en sprak haar aldus aan: "Waarde moeder, hoezeer verheugt het mij u te zien, bekleed met dat schitterende kleed der heerlijkheid, dat door niemand dan door de bewoners deze gelukzalige streken wordt gedragen.

Lieve Epenetus, zei hierop mijn moeder tot mij, voor datgene, wat ik ben zij aan Hem, die op de troon zit en het Lam alle lof en heerlijkheid toegebracht; want

niemand anders dan Hij heeft mij aldus verheerlijkt. Dit kleed, dat gij ziet, dat ik draag, is de terugkaatsing Zijner Goddelijke heerlijkheid. Ach, Epenetus, had de gezegende, voor eeuwig gezegende Verlosser, Jezus Christus, mij niet eerst met de mantel Zijner gerechtigheid bekleed, zo zou ik nimmer dit heerlijke kleed hebben gedragen.

Ik vraag u niet (aldus ging zij voort) om welke reden gij hier zijd toegelaten. Elia heeft mij daarvan reeds de nodige opheldering gegeven, en ik moet bekennen, dat de Goddelijke goedheid, ten opzichte van dit verlof, buitengewoon groot is geweest.

Eeuwige lof zij hem dan ook daarom toegebracht.

O, Epenetus, door hoe vele gevaren leidt de Goddelijke genade onze zielen tot de heerlijkheid. Ik kan niet, dan met grootste verwondering, aan de Goddelijke liefde denken. Eenmaal was ik mijn eeuwige ondergang nabij. Ik was arm, blind en naakt, geworpen op het vlakke des velds om de walgelijkheid mijner ziel, vertreden in mijn bloed. Eenmaal was ik enkel duisternis: maar, o wonderbare en gelukkige verandering, nu ben ik met licht en blijdschap vervuld.

Eenmaal was ik arm en ellendig; maar nu verrijkt met alles wat de hemel kan geven, en ik vatbaar ben te ontvangen. Eenmaal was ik naakt en aan de schande prijs gegeven; maar nu ben ik versierd met de klederen des lichts en der heerlijkheid. Eenmaal lag ik onder het vonnis, om voor eeuwig de Goddelijke tegenwoordigheid te moeten ontberen; maar nu mag ik mijn God, mijn enig leven, mijn enige blijdschap en mijn voornaamste goed aanschouwen en genieten. O, hoe verrukkend is niet de vergelijking van deze twee zo ver van elkander verwijderde, ja tegenovergestelde uitersten. En hoe verrukkelijk is niet de luisterrijke dag der eeuwigheid, na een zo duistere en stormachtige nacht. Hoe zeer verschaft een levendig besef van al de doorgeworstelde rampen, een levendig gevoel en genot van mijn tegenwoordig geluk. Het verhoogt de harmonie van mijn halleluja's, die ik onophoudelijk aan mijn allesoverwinnende Verlosser toezing.

Inderdaad, ik stond verbaasd over de hoge geestvervoering en de heilige verrukking, waarin ik mijn moeder aantrof, zodat ik niet kon nalaten te zeggen: O, mijn waarde moeder, uw taal is voorzeker de taal van een hemeling, die zich in de hoogste vreugde baadt.

Dit, mijn Epenetus, was haar antwoord, behoorde bij u geen verwondering te wekken, daar toch, zoals gij weet, de grote wonderen der Goddelijke liefde en genade voor eeuwig het onderwerp van ons gezang zullen uitmaken.

Ook moet gij mij hier, hoewel ik het eenmaal was, geen moeder noemen; want hier bestaan geen vleselijke betrekkingen meer.

Zij zijn opgeheven in God, die alleen de Vader van dit hemelse gezelschap is. Ik moet u zeggen Epenetus, dat gij mij veel dierbaarder zijt, nu gij tot het getal behoort dergenen, die de Heere vrezen, en door het geloof tot Zijn Zoon zijt aangenomen, dan toen ik u als mijn zoon ter wereld mocht brengen. Hier is geen groter genade denkbaar, dan dat God de bron van ons geluk is. Alles wat wij genieten, is in Hem en door Hem. Hij is het voorwerp, dat in alle opzichten voor onze verhoogde vermogens zo geschikt is, dat wij bij Zijn genot alles genieten, wat wij immer kunnen denken of begeren.

Hierop vroeg ik haar, of zij ook begerig was, om de toestand te weten, waarin ik mijn vader en mijn broeders bij mijn vertrek naar deze gelukzalige oorden, op aarde had achtergelaten?

Haar antwoord was: neen, met het afleggen van mijn lichaam heb ik tegelijk alle betrekkingen naar het vlees afgelegd. God is hier voor mij alles in allen.

Ik heb geen andere man dan de bruidegom mijner ziel. Hij, die *"veel schoner is dan de mensenkinderen"* is alleen voor mij begeerlijk. Alle andere betrekkingen zijn mij hier vreemd. Hier zijn wij allen kinderen van één Vader, en dienaren van één Meester, in wiens gelukzalige dienst wij volkomen vrij zijn. Wat hen aangaat, die ik op aarde heb achtergelaten, deze heb ik aan God opgedragen, aan wiens vrijmachtig welbehagen mijn geluk onafscheidelijk verbonden is. Wel zal ik mij hartelijk verheugen en verblijden, wanneer ook zij tot deze gelukzalige erfenis worden toegelaten; want ik ben dan verzekerd, dat dit de wil is van God. Maar indien zij zich bij de grote vijand hunner behoudenis aansluiten; de genade, die hun wordt aangeboden, weigeren, en daardoor in hun ongeloof omkomen, zal God in Zijn rechtvaardigheid worden verheerlijkt, en in deze verheerlijking zal ook ik mij verheugen.

Maar omdat gij, mijn lieve Epenetus weer naar de aarde moet terugkeren, kunt gij uw liefde aan God niet beter tonen, dan voortaan te ijveren voor de verbreiding Zijner heerlijkheid, en dwalenden terug te brengen van de wegen der onrechtvaardigheid.

Wellicht behoort dit ook tot het oogmerk, waarom gij tot deze plaats zijt toegelaten.

Terwijl ik nog met mijn moeder in gesprek was, trok ons een talrijke schare voorbij. Allen waren met lange witte klederen bekleed, die voor de schitterende morgenstond niet behoefden te wijken, en in reinheid alles overtroffen, wat ooit met die naam werd genoemd. Allen droegen kronen van heerlijkheid en onverdoofbare luister op hun hoofden. Ieder droeg in zijn rechterhand een palmtak van overwinning.

Op hun voorbijgang hoorde ik hen zeggen: "de zaligheid zij onze God, die op de troon zit en het Lam." Een andere schare, nog heerlijker dan de eerste, die ik voor engelen hield, bedekten hun aangezicht met hun vleugelen en gaven hierop ten antwoord: *"Amen. De lof en de heerlijkheid, en de wijsheid, en de dankzegging, en de eer, en de kracht, en de sterkte zij onze God in alle eeuwigheid, Amen."*

Nu vroeg ik: "wie zijn deze, die met zulke lange witte klederen zijn bekleed, en in hun handen "de palmtakken der overwinning dragen?" Het antwoord was: "dat zijn die edele scharen van martelaren die *"grote verdrukking"* in de wereld hadden, en voor het woord Gods en deszelfs getuigenis hun leven hebben veil gehad. Nu hebben zij hun klederen gewassen in het bloed des Lams, en dragen ten teken hunner overwinning palmtakken in hun handen.

Toen ik verder vroeg, vanwaar zij kwamen, kreeg ik ten antwoord: dat zij van onder het altaar kwamen, alwaar zij met een grote stem hadden geroepen, zeggende: *"Hoe lang, o heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt gij ons bloed niet van degenen, die op aarde wonen?"* Ik had altijd gedacht, dat de heiligen bij zulk een genieting van rust en vrede blijdschap in God, ook alle gedachten van wraak jegens hun medeschepselen moesten hebben afgelegd. Te meer werd deze gedachte bij mij versterkt, als ik mij herinnerde hoe velen van hen voor hun vervolgers en moordenaren, zelfs onder de gruwelijkste martelingen hadden gebeden. Ik kon maar volstrekt niet geloven, dat zulke zachtmoedige en vergevensgezinde zielen hier in de hemel zo geheel zouden zijn veranderd.

De heiligen bezitten hier inderdaad een volkomen rust en vrede en blijdschap in God. Dit is de hoofdsom van al hun geluk. Maar omdat zij zich geheel en al aan het Goddelijke welbehagen hebben overgegeven, zo kunnen zij ook niets anders begeren dan dat Gods wil in alle opzichten mag volbracht worden. Daarom wetende, dat het de wil van God is, om elk naar zijn werken te vergelden; wetende dat bij Hem het voornemen bestaat, om Zichzelf te verheerlijken door het volvoeren van zijn oordeel over haar, die eens *"dronken was van het bloed der heiligen en van het bloed der*

getuigen van Jezus," zo kunnen zij ook hierin niets anders begeren, dan dat Gods wil geschiede, en Zijn naam wordt verheerlijkt.

Alles wat immer plaatsheeft moet daaraan, gelijk gij weet, dienstbaar zijn. De straoefeningen Gods zijn hiervan niet uitgezonderd. Want ook uit de val van Babylon, wordt door de heiligen zelf een nieuwe stof ontleend, om Gode tot heerlijkheid te zingen: *"Bedrijf vreugde over haar, gij hemel, en gij heilige apostelen en gij profeten, want God heeft een oordeel aan haar geoordeeld."* Ja, dan zullen zij aanheffen het *"Halleluja, de zaligheid, en de heerlijkheid, en de kracht zij de Heere onze God. Want Zijn oordelen zijn waarachtig en rechtvaardig, omdat Hij de grote hoer geoordeeld heeft, die de aarde verdorven heeft met haar hoererij, en Hij het bloed Zijner dienaren van haar hand gewroken heeft."*

En daarom, *"Looft onze God, gij, al Zijn dienstknechten, en gij, die Hem vreest, beide klein en groot. En zij, zeiden ten tweede maal: Hallelujah."*

Hieruit blijkt derhalve, dat het geroep van hen, die onder het altaar waren: *"hoe lang, o Heilige en Waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt Gij ons bloed niet van degenen, die op aarde wonen?"* niet voortkomt uit de begeerte naar wraak, maar wel, dat God, in het uitvoeren Zijner rechtvaardige oordelen, mag verheerlijkt worden.

Na haar mijn voldoening ten opzichte van dit antwoord te hebben verklaard, begeerde ik eindelijk nog te mogen weten, of da zielen der gelukzaligen ook kennis dragen van de dingen, die op aarde plaatshebben, alsmede welk belang zij bij deze kennis hebben.

Het antwoord van mijn moeder hierop was: "De hoofdsom van al onze kennis is hier geen andere, dan alleen om God, de fontein van ons geluk, te kennen. Wat de zaken aangaande bijzondere personen betreft, daarmede bemoeien wij ons niet, en zijn ons ook als eindige, hoewel verheerlijkte schepselen, onbekend. Het tegenwoordig zijn aan alle plaatsen is een eigenschap, die alleen aan God toebehoort "voor wie geen schepsel onzichtbaar is."

Ten opzichte evenwel van de kerk in haar voor of tegenspoed, heeft één uitzondering plaats. Want de engelen, *"die als gediensstige geesten tot de dienst uitgezonden worden om dergenen wil, die de zaligheid "beërven zullen"* zijn onophoudelijk bezig, om ons hier met haar ware toestand bekend te maken: terwijl elk bericht dienaangaande voor ons een nieuwe opwekking is tot lof en prijs van Hem, die op de troon zit en het Lam.

De bewonderenswaardige voorzienigheid Gods in de verlossing en bewaring Zijner kerk is datgene, waarop wij met het grootste vermaak en genoegen acht geven. Daarom prijzen wij niet alleen onze God, maar storten ook onophoudelijk onze gebeden voor Hem uit, dat Hij eens Zijn heerlijkheid en het geluk van Zijn volk, volkomen mag maken, door een gehele en volledige verlossing der kerk, die evenwel, zoals wij weten, niet eerder zal plaatshebben, dan dat de Bruidegom zelf komt om het verborgen lichaam van Christus te volmaken.

Hierop zei ik, dat ik haar nog slechts één vraag had voor te stellen (want ik zag dat mijn geleider gereed stond, om tot mij te komen) en deze was: op welke wijze men hier de tijd doorbracht, en wat in het algemeen het onderwerp was, waarover zij hier spraken?

Haar antwoord was: O, mijn Epenetus, hoe zeer hindert u de wolk der sterfelijkheid, die gij nog met u in deze luisterrijke streken ronddraagt. Gij spreekt van ons, als of wij nog met het vlees waren bekleed, en bedenkt niet, dat het sterfelijke van het leven is verslonden,' en dat de tijd, zonder opvolging of einde in de eeuwigheid is

veranderd. Het is zo op aarde heeft een gedurige loop van tijd plaats, die in uren, dagen, weken, maanden en jaren wordt verdeeld, maar hier is zulks onbekend. Hier is geen nacht die van de dag is onderscheiden. Hier zijn geen wentelende bollen, waardoor de verschillende jaargetijden ontstaan. Een ondeelbaar punt is hier van eeuwige duur.

Daarom spreken wij hier ook niet van de tijd door te brengen, want voor ons bestaat geen tijd meer.

Wat het tweede van uw vraag betreft, namelijk, wat hier in het algemeen het onderwerp van ons gesprek is? De eeuwigheid alleen kan hierop een volkomen antwoord geven. Door al de talloze eeuwen der eeuwigheid, hebben wij allen een werk te verrichten, dat tegelijk aangenaam en verrukkelijk ons niet alleen blijdschap aanbrengt, maar ze ook nog bestendig verhoogt. Wat nu is voor de ziel gemakkelijker dan kennis?

Zie daar het grote veld, waarin wij wandelen. En naar mate nu onze kennis toeneemt, naar die mate worden ook onze aanbiddingen jegens God, als de Bron van onze kennis verhoogd; want het is ons bijzonder voorrecht, dat alle onderzoek, van welke aard ook, hier geen andere strekking heeft, dan om ons in de hoge prijs en de aanbidding van de Drie-enige God te verlustigen.

Hoe vele wonderen der Godheid mijn Epenetus schitteren niet in de werken der natuur, waarvan de oorzaken door de schranderste onderzoekers totnogtoe niet zijn verklaard. Hoeveel dingen zijn er niet op aarde van welk ontstaan gij geen reden kunt geven, hoewel gij van hun aanwezigheid ten volle zijt verzekerd. Wie kan verklaren hoe een boom uit een gering zaadje opgroeit, of hoe een eenvoudig afgestoken spruitje, waaraan geen verscheidenheid wordt gevonden, het aanwezen geeft, aan de veelkleurige bloem? En toch zien wij dit alles voor onze ogen plaatshebben. Waarom trekt de magneet de naald aan, of vindt men in de barnsteen plantdelen?

En dit zijn slechts enige van die natuurgeheimen. Waarvan de wijste der stervelingen nog nimmer de verklaring heeft gegeven, door welke geheime sympathieën dit geschiedt, hoewel de zaken zelf duidelijk zijn. Deze dingen zijn hier verklaarbaar, en liggen in al hun verborgen oorzaken duidelijk voor ons gezicht open. Dit vernieuwt onze nederige hulde, en wekt de lof op jegens Hem, die zo voortreffelijk is in Zijn werken.

En dan nog de verbazende grootte, zowel als de zonderling samenhangende betrekking der hemelbollen, tot welke ijdele sterrenwichelaars tevergeefs voorgeven te kunnen doordringen: ook dit is hier, zowel de oorzaak als uitwerksel, bij de gelukzaligen volkomen bekend, en vervult hen met de hoogste bewondering en aanbidding jegens de eeuwig gezegende God, die in al zijn werken wonderbaar is.

Deze kennis evenwel verkrijgen wij niet door een enkele aanschouwing, maar veel meer door een gedurige oefening van onze redelijke vermogens. En op deze wijze wordt onze kennis bestendig verhoogd. Hiermee wil ik evenwel niet zeggen, dat onze vermogens door aanschouwing niet zouden worden verhoogd: want wij kunnen hier door een enkele aanschouwing meer zien, dan op aarde in het tijdsbestek van vele jaren, waartoe de vlugheid, waarmee wij ons bewegen, zeer veel bijdraagt.

Verder zijn hier de werken van Gods almachtige voorzienigheid en de verwonderlijke wijsheid, waarmee Hij alle gebeurtenissen regelt en bestuurt, voor ons een bekwaam onderwerp, om gedurig te worden bepeinsd: een onderwerp, dat, hoe meer wij het bepeinzen, hoe meer aanleiding wij vinden, om de grote Bewerker van ons geluk te verheerlijken.

Niet zelden, Epenetus zijn voor mij dergelijke beschouwingen buitengewoon verrukkelijk. Op aarde toch kwamen mij vele dingen duister voor, en verloren daardoor veel van hun schoonheid. De oorzaak hiervan lag in mijn kortzichtig verstand. Ik kon de dingen slechts oppervlakkig beschouwen. Maar nu al mijn vermogens niet alleen vergroot, maar zelfs tot de volkomenheid zijn gebracht, kan ik al die dingen doorzien, waarvan ik toen slechts een bekrompen en gebrekkig begrip had. Inderdaad ontdekken wij hier de wijsheid Gods bij uitnemendheid, wanneer wij de mensen op het ijverigste bezig zien in de volvoering van hun eigen plannen, en in de bevrediging van hun zinnelijke lusten, zonder aan iets anders te denken; en toch te zien hoe al deze dingen worden bestuurd tot het doel van Gods welbehagen.

Zo komen de dingen van Gods raad tot volle ontwikkeling, deze wordt ten uitvoer gelegd door mensen, die daaraan zonder hun weten moeten medewerken. Zodanig is de besturing van Hem, die wonderlijk van raad en machtig van daad is. Aan Hem zij dan ook de heerlijkheid, de lof en prijs, door al de eindeloze eeuwen der eeuwigheid. Zo bijv. had de eeuwige Vader besloten, dat onze grote Verlosser, Jezus Christus, te Bethlehem zou worden geboren. Daarom had de profeet Micha, Hoofdstuk 5 vs. 1 gezegd: *"Gij Bethlehem-Efrata, zijt gij klein om te wezen onder de vorsten van Juda? uit u zal Mij voortkomen, die een Heerser zal zijn in Israël, en wiens uitgangen zijn vanouds, van de dagen der eeuwigheid."* Maar toen de tijd Zijner geboorte naderde, woonde de maagd, met haar ondertrouwde man, Jozef, te Nazareth. Hier meende zij dan ook, dat haar Kind het eerste levenslicht moest aanschouwen. Maar dit zou in lijnrechte tegenspraak zijn geweest met datgene, wat de profeet Micha, door Goddelijke ingeving sedert eeuwen had voorgezegd. Daarom ging er omstreeks deze tijd een gebod uit van Keizer Augustus, de Romeinse keizer, dat de gehele wereld beschreven zou worden, en wel een iegelijk in zijn eigen stad, vanwaar hij afkomstig was, beiden zowel mannen als vrouwen. Dit veroorzaakte dan ook, dat de gezegende maagd, (hoe hoogzwanger zij ook was en hoe grote afstand zij ook had af te leggen) met haar ondertrouwde man naar Bethlehem opging, om aldaar overeenkomstig het gebod van de keizer, te worden opgeschreven. Hier moest naar Micha's voorspelling, de Vorst des levens worden geboren. Wel had de keizer hierbij geen ander doel, dan om gelden voor de schatkist te verzamelen; maar door de Goddelijke wijsheid was deze beschrijving het middel, om de profetie tot vervulling te brengen, wel in zulk een gewichtige zaak als de geboorte van de Messias was.

Voorzeker een proeve van de grote wijsheid en al regerende voorzienigheid Gods, die alle gebeurtenissen bestuurt tot Zijn eigen heerlijkheid en tot heil van Zijn volk. Zo ook, mijn Epenetus, hebt u iemand op aarde gekend, die het voornemen had een vriend te bezoeken ten einde enige dagen in zijn huis te verblijven. Onderweg viel hij van het paard en brak zijn been. Hierdoor moest hij van zijn voornemen afzien. In het eerst veroorzaakte dit hem geringe kwelling, maar toen hij enige dagen daarna het bericht ontving, dat het huis van zijn vriend in dezelfde nacht, waarin hij het voornemen had gehad, om aldaar te verblijven, was afgebrand, en alle bewoners daarbij het leven hadden verloren, kon hij duidelijk zien, dat het ongeluk, waarover hij zich had beklagd, voor hem een zegen was geweest, daar het breken van zijn been, tot redding van zijn leven had moeten dienen.

Men zou veel dergelijke voorbeelden van Gods liefde en goedheid kunnen aanvoeren. En van alle deze behouden de gezaligden niet alleen een levendig gevoel, maar zij strekken ook tegelijk tot onderwerpen van hun lofzangen en halleluja's, die zij aan God en het Lam toewijden. Nog eens, mijn Epenetus, hier zijn alle gezaligden onophoudelijk bezig, om aan Hem hun lofzangen te wijden, die hen door zijn

verwonderlijke genade tot deze heerlijkheid heeft overgebracht. Hier zien wij duidelijk de afgrond van het eeuwige verderf, waarin wij onszelf vrijwillig zouden hebben neergeworpen, was Hij niet met zijn genade tussenbeide gekomen. Niet zelden bezaaide Hij onze weg met doornen, om ons van de eeuwige straf te bevrijden.

De verschillende wegen waarlangs Hij ons tot Zijn gemeenschap bracht, delen wij aan elkander mee, om ons daarna in koor tot Zijn lof te verenigen; terwijl wij onder dit alles zodanig met Zijn genade worden overstromd, dat wij in de aard aan Hem gelijk zijn. Ziedaar, ons hoogste geluk.

En hiermee, Epenetus heb ik dan ook het tweede gedeelte van uw vraag beantwoord; welk antwoord evenwel niet eerder door u ten volle zal worden verstaan, dan nadat u met de onsterfelijkheid zult zijn bekleed.

Wandel intussen waardiglijk de genade, die u hebt ontvangen. Wat u gekregen hebt, maakt u niet opgeblazen. Aan God alleen komt de eer, voor Zijn genade aan u bewezen toe. Daartoe moet alles wat gij gezien en gehoord hebt, medewerken. Boven alles, vergeet uw eigen onwaardigheid niet. De grote apostel der heidenen, die zoals gij, ook eens alhier is toegelaten geworden, verklaart: dat hem spoedig een "doorn in het vlees" werd gegeven, opdat hij zich door de uitnemendheid der openbaringen, die hij had ontvangen, niet al te zeer zou verheffen. Daarom houde zijn voorbeeld u nederig. De nederigheid zal uw beste wapen zijn: *"God wederstaat de hovaardigen, maar de nederigen geeft Hij Zijn genade."*

Ik zie uw beschermengel tot u komen, en daarom Epenetus, vaarwel, totdat gij weder komt; dan zullen wij nimmer weder van elkaar scheiden. Nauwelijks had zij deze woorden uitgesproken of zij vertrok. Onmiddellijk hierop was de schitterende gedaante, die mij van de aarde naar deze plaats van geluk had overgebracht, bij mij tegenwoordig. Ik maakte een buiging.

Buig u neder voor de troon, zei hij, maar niet voor mij. Reeds heb ik gezegd, dat ik uw medeschepsel ben; daarom aanbid God, want Hij alleen is aanbidding waardig. Hebt u deze hemelse woningen wel opgemerkt?

Voorzeker was mijn antwoord. Ik heb ze opgemerkt, en stond verbaasd vanwege haar uitnemende heerlijkheid. Om ze evenwel in al haar volkomenheid op te merken, daartoe was haar luister te heerlijk, en mijn oog te zwak. En toch kwamen zij aan mijn gezicht zó gemakkelijk voor, dat ik gaarne voor altijd hier zou blijven. Ik heb, hernam hierop de engel, opdracht om u weer naar de aarde terug te brengen. Niet alleen naar de aarde, waarvan ik u heb opgenomen, maar ook, en vooraf nog, naar de verblijfplaats van de vorst der duisternis, ten einde u daar de vergelding van de zonde te doen aanschouwen, en te doen zien, hoe de strafoefenende gerechtigheid Gods de opstand zal wreken van hen, die zich boven de Allerhoogste willen verheffen.

Vrees evenwel niet. Want gelijk ik opdracht heb, om u daar te brengen, zo heb ik ook in last, om u vandaar weer naar de aarde terug te leiden, vanwaar ik u heb opgenomen. Hier moet gij vertoeven, totdat gij van de sterfelijkheid zult zijn ontheven, dan zal ik u nog eens naar deze gelukzalige streken leiden met geen ander doel, dan om u voor eeuwig in het geluk der gezaligden te doen delen.

Deze laatste woorden van de engel gaven, als het ware, een nieuw leven aan mijn geest. Want de hemel voor het genot van de aarde te moeten verlaten, had mij buitengewoon verontrust. Voorzeker zou ik ontroostbaar zijn geworden, was mij de bekendmaking onthouden, dat alzo Gods wil moest worden volbracht.

Nu ik evenwel de hemel voor de hel moest geven, keerde mijn hart in het binnenste van mij om. En toch bleef mij ook nu genoegzame troost over, nu de engel mij

verzekering had gegeven, dat ik, naar de Goddelijke wil, ook van daar zou weerkeren, om, na op aarde de sterfelijkheid te hebben afgelegd, opnieuw onder zijn leiding de hemel binnen te gaan. In volkomen onderwerping gaf ik mij aan het Goddelijke welbehagen over. Daarom zei ik, met een zekere onverschrokkenheid, tot mijn schitterende geleider, dat ik gaarne zou gehoorzamen aan de bevelen van de gezegende God, van Wiens grote genade ik reeds zoveel ondervinding had:

*Neen, ik zal de hel niet vrezen,
Als God mij maar nabij mag wezen.*

Hierop sprak mijn geleider; dáár, waar de gezegende God tegenwoordig is, dáár is de hemel, en in de hel zal Hij ons niet verlaten. Nu boog ik mij diep voor de troon van de Almachtige, en eer ik het dacht, bevond ik mij met mijn beschermengel, ver beneden het gebied des hemels.

Hier zag ik die machtige vuurballen, die als altijd brandende lampen in de fijne hemellucht zijn opgehangen. Ik kon mij niet nalaten tot mijn geleider te zeggen, dat ik bij mijn verblijf op aarde meermalen gehoord had, dat alle die vaste sterren werelden waren, en dat mij dit toen ook niet ongerijmd voorkwam. Nu zie ik, zei ik, dat het inderdaad verbazend grote lichamen zijn, hoewel zij ons op aarde bijna zo klein toeschijnen, als de laatste zich hier vertoont. Maar zij komt ons hier veel duisterder voor, dan zij voorkomt aan hen, die ze bewonen. Wat hiervan waarheid zij, hieromtrent wil ik bij deze gelegenheid gaarne door u worden onderricht.

Tot antwoord hierop sprak mijn geleider: bij de Almachtige is niets onmogelijk; de Oneindige heeft geen grenzen. Weliswaar, dat de gezegende God een tijdbestek van zes dagen verordende, om de wereld te scheppen; maar Hij had dit, was het zijn wil geweest, ook in één enkel ogenblik kunnen doen. Maar is het daarom minder het uitwerksel Zijner Almacht? Wat die Almacht doen wil, weet niemand, dan Hij alleen. Daarom kunnen wij uit Zijn macht, ten aanzien van Zijn wil geen besluit opmaken. Een zodanige redeneerwijze geldt in de school des hemels niet. Hij doet alles wat Hem behaagt, zowel in de hemel als op aarde. Wat Hem behaagt ons te openbaren, weten wij. Wat Hij ons niet heeft geopenbaard, zijn voor ons geheimen, die als verborgenheden in Zijn eeuwige raad zijn opgesloten.

Voor een schepsel zou het niets dan een gewaagde en verwaande nieuwsgierigheid, zijn, om ze uit te vorsen.

Voorzeker kon Hij zo vele werelden hebben gemaakt, als er sterren aan de hemel zijn, wanneer dit Zijn wil zou zijn geweest; maar of Hij dit werkelijk heeft gedaan, dit heeft Hij ons niet geopenbaard. Ook is het onze plicht niet, om dit te onderzoeken.

Nu waren wij tot de benedenste streken afgedaald. Ik zag reeds een menigte verschrikkelijke gedaanten. Akelige duistere gestalten vloten voorbij het aangezicht van mijn glansrijke begeleider.

"Dit zijn zeker", zei ik, "sommigen uit de voorhoede der hel, zo zwart en afschuwelijk zijn hun gedaanten."

"Dit zijn", zei mijn begeleider tot mij, "enigen van die afgevallen geesten, die in de lucht op en neer zweven, en op aarde omgaan als briesende leeuwen, zoekende wie zij zouden mogen verslinden." En ofschoon zij ons hier ontvlieden, zo zult gij ze toch spoedig in hun eigenlijke verblijfplaats weerzien; want wij hebben de grenzen van de helse afgrond bereikt.

DE RAMPZALIGHEID DER HEL

Inderdaad vond ik de woorden van mijn begeleider bewaarheid; want binnen weinige ogenblikken, werden wij door een duisternis omgeven, die de nacht zelfs in afschuwelijkheid ver overtrof. Een lucht erger dan die van brandende zwavel, omving ons.

Een verschrikkelijk gegil der verdoemden, vergeleken waarmee de krassendste dissonanten, die ooit op aarde gehoord werden, voor lieflijke melodieën mochten gerekend worden, vervulde mijn oren. "Nu", zei mijn beschermengel, zijn wij aan de rand van de hel. Vrees echter voor de macht van de verderver niet; want mij is van de hoge hemeltrouwen de last opgedragen, om u voor alle gevaren te beveiligen. Hier zult u van duivelen en veroordeelde zielen, de noodlottige redenen vernemen, die hen in het eindeloze verderf hebben neergestort.

Bekruipt u de lust om iets te vragen, vraag het, en zij zullen u antwoorden. Leed kunnen de duivelen u niet aandoen, indien zij ook wilden; want zij zijn door Hem, die mij gezonden heeft, gebonden. Hiervan zijn zij bij zichzelf ten volle overtuigd. Dit doet hen razen, schreeuwen en brullen. Zij bijten in hun gehate ketenen, maar alles tevergeefs."

Nu waren wij reeds in de onderaardse diepten afgedaald, en bevonden ons binnen het eigenlijke grondgebied van de hel. Dáár, omstreeks het middelpunt der aarde, waar wij zouden menen, dat alle uitwerksels in hun oorzaken moesten slapen; dáár, in een zwavelachtig meer van vloeibaar vuur, gebonden met de onverbreekbare ketenen van het nimmer te veranderen besluit des hemels, zat Lucifer, de opperste der duivelen; op een brandende trouwen. Zijn inderdaad verschrikkelijke ogen flikkerden van helse woede opgewekt door de folterende pijnen, die hij had te verduren. De zwervende duivelen, die bij ons afdalen uit de hemel voor ons wegvloten, hadden, zoals ik begreep, onze aankomst bekendgemaakt.

Heel de hel was in oproer. Lucifer vooral braakte de verschrikkelijkste lasteringen tegen de eeuwig gezegende God uit. En dit deed hij met zo'n gelaat van trotsheid en hoogmoed, waardoor hij duidelijk toonde, dat het hem wel aan macht, maar niet aan woede noch boosheid ontbrak. "Wat wil de Donderaar hebben?" zei hij. "Reeds heeft Hij mijn hemel in bezit, waarvan de glansrijke scepter in mijn handen behoorde te wezen. In plaats van een rechtmatige bezitter van de altijd heerlijke streken des lichts, ben ik hier in dit duister hol van dood, smart en ellende opgesloten. Wat, wil Hij nu ook nog de hel hebben, om mij hier te beledigen?"

Ontbrak het mij niet aan vermogen, ik zou de hemel schudden, en de luister van Zijn trouwen doen waggelen.

Ik zou het uiterste van Zijn macht niet vrezen, ofschoon Hij ook feller vlammen had dan deze, om er mij in te werpen. Mocht ik dan de overwinning niet behalen, de schuld zou niet bij mij zijn. Geen geest in de ganse hemel dong met meer recht naar de zege dan ik.

Maar ach, zo ging hij met een gans andere stem voort, die dag is voorbij. Ik ben veroordeeld, voor eeuwig veroordeeld en naar deze duistere streken verwezen. Wat mij nog enige troost verschaft, is dat het menselijk geslacht eenmaal in mijn ellende zal delen. En omdat ik op de Donderaar niets vermag, zal ik op hen mijn uiterste woede wreken.

Bij het horen van zulk een goddeloze taal, werd ik ten hoogste ontroerd, zodat ik mij niet kon weerhouden tot mijn begeleider te zeggen: "hoe rechtvaardig worden zijn lasteringen beloond."

"Wat gij van deze afgevalen geest hebt gehoord, is niet alleen voor hem zonde, maar strekt hem ook tot straf; want elke lastering, die hij tegen de hemel uitbraakt, vermeerdert nog zijn smarten."

Wij gingen verder, en zagen, bij al de akelige tonelen van ongekende smart, onder andere twee rampzalige zielen, die door een duivel gekweld, onophoudelijk in een vloeibaar vuur van brandende zwavel werden geworpen, terwijl zij terzelfver tijd elkander beschuldigden en vervloekten.

De een van hen zei tot zijn medelijder: "vervloekt zij uw aangezicht, waarop ik eens mijn ogen heb gevestigd. U alleen zijt de oorzaak van mijn ellende. Ik moet het u zeggen, want gij hebt mij dit ongeluk berokkend. Gij hebt mij verleid en verstrikt. Door uw gierigheid en bedriegerij, door uw mishandeling en verdrukking der armen, ben ik in deze plaats van het lijden gekomen. Had u mij een goed, in plaats van een kwaad voorbeeld gegeven, gelijk u gedaan hebt, ik kon, voor zoveel ik weet in de hemel zijn geweest, om daar een geluk te genieten, zó groot als de ellende nu is, die ik hier moet dragen.

Maar ach, ellendeling, die ik was, ik volgde uw voetstappen; daardoor ben ik in deze plaats van het verderf, en dat voor eeuwig, neergestort. Ach, dat ik uw aangezicht nooit had aanschouwd, en gij nooit was geboren geweest, om aan mijn ziel dat kwaad te berokkenen, dat gij nu hebt gedaan."

Hierop hernam de andere: "heb ik minder reden, om u te beschuldigen? Weet gij dan de tijd en de plaats niet meer, wanneer en waar gij mij hebt verleid?"

Dat gij mij hebt opgezocht en de vraag voorgelegd, om in uw snode ontwerpen te delen, juist toen ik mij met andere zaken, overeenkomstig mijn wettige roeping, bezighield? Gij hebt mij vervoerd; daarom zijt gij niet minder schuldig dan ik. Ik was gierig, maar gij hoogmoedig. Hebt gij de gierigheid van mij geleerd, ik ben verzekerd, dat ik door uw voorbeeld tot hoogmoed en misbruik van de drank ben vervallen. Heb ik u geleerd om anderen te bedriegen, u integendeel hebt mij geleerd in ontucht te leven, te liegen en met het goede de spot te drijven.

Wilt u derhalve sommige uwer ondeugden aan mij wijten, ik mag dit, met geen minder recht van vele andere, die mij aankleven, aan u doen, daarom hebt u geen reden, om mij meer te beschuldigen, dan ik heb om het u te doen. En zo ziet u, zo ik al voor sommige van uw wandaden verantwoordelijk was, u het minder voor andere van de mijne behoorde te wezen.

Ondertussen wilde ik gaarne, dat u hier nooit gekomen zou zijn; want uw blikken doorwonden mijn ziel, en brengen mijn zonden opnieuw in gedachtenis. Het was met u, met u was het, dat ik zondigde. O, droefheid van mijn ziel, kon ik op aarde uw gezelschap niet vermijden, mocht ik er hier maar van verlost zijn."

Uit dit droevige gesprek, merkte ik, dat zij, die op aarde met elkander in de zonde leven, ook met elkander de helse straffen zullen lijden, alsmede dat zij, die elkanders gezelschap hebben gezocht, hier ten hoogste van elkander afkerig zijn. Hier vinden wij dan ook, mijns inziens, de ware reden, waarom de rijke man in de bekende gelijkenis, zo liefderijk tegenover zijn broeders schijnt te wezen, dat hij hun wil gewaarschuwd hebben, opdat ook zij niet mochten komen in de plaats ter pijniging. Het was de liefde jegens zichzelf en niet jegens hen, die hem daartoe bewoog, wetende, dat zijn ellende nog door hun tegewoordigheid zou zijn vergroot.

Andere nog treuriger tonelen wachten ons.

Toen wij deze rampzaligen verlieten, die niet ophielden elkander te beschuldigen, gingen wij voort om ook die tonelen te aanschouwen.

Zo zagen wij onder andere, dat een kwelgeest onophoudelijk, gloeiende zwavel, die hij voorgaf gesmolten goud te zijn, in de keel van een rampzalige uitgoot. En dit deed hij op zulk een onbeschaamde en wrede wijze, dat ik niet kon nalaten tegen hem te zeggen: "hoe kunt gij nog vermaak scheppen, met onophoudelijk van dat gloeiend vocht in de keel van deze ellendeling uit te gieten?"

"Dit is," hernam hij, "niets meer dan een rechtmatige beloning. Deze vrouw was bij haar leven zo hebzuchtig, dat de grote hoeveelheid goud die zij bezat, haar niet kon verzadigen. Daarom stort ik het nu in haar keel uit. Of zij door haar handelingen het ongeluk van anderen bewerkte, hierover had zij niet de minste bekommering, als zij haar goud kon vermeerderen. Na zoveel te hebben verzameld, als zij nooit in -staat zou zijn te verteren, werd zij nog door haar gouddorst verhinderd, om er zoveel van te nemen, als tot haar levensonderhoud nodig was. In weerwil van haar grote voorraad, die zij bezat, ging er toch niet zelden een maaltijd voorbij, zonder iets te nuttigen, of verzadigde zij zich ten koste van anderen. Wat haar kleding betrof, deze werd om haar oudheid nooit afgelegd: want zij werd dan met zoveel lappen voorzien, dat men eigenlijk de oorspronkelijke stof daarvan evenmin kon opsporen, als de geleerden in staat zijn om de oorsprong van de Nijl te ontdekken. Een huis bezat zij niet, omdat zij geen belasting wilde betalen. Uit vrees om bestolen te worden, droeg zij steeds haar schat bij zich. Te leen wilde zij zonder onderpand aan niemand iets geven; want zij vreesde altijd te worden bedrogen.

En hoewel het steeds haar opzet was om anderen te bedriegen, zo bedroog zij evenwel niemand meer dan zichzelf: haar lichaam door gebrek aan kleding, haar ziel door gebrek aan genade. "Een enig kind werd bij haar dood, de erfgenaam van al haar schatten, een kind dat daarvan geen beter gebruik wist te maken dan zijn moeder daarvan eens gemaakt had. Het voorbeeld van de moeder was door het kind gevolgd. "Is het nu onrechtvaardig om hier haar buik met goud te vullen, dat op aarde haar God was?"

Toen deze kwelgeest had opgehouden te spreken, vroeg ik haar of het waarheid was, wat hij gezegd had? Waarop zij mij antwoord gaf: "neen, tot mijn smart is het niet zo." Hoe, tot uw smart? zei ik.

"Ja, tot mijn smart," voegde zij mij opnieuw toe. "Want indien het waarheid was, wat mijn kwelgeest u zei, dan had ik meer reden om tevreden te zijn, dan ik nu heb. Hij zegt wel, dat het goud is, dat hij in mijn keel uitgiet, maar hij is een leugenachtige duivel en spreekt de waarheid niet. Was het slechts goud, geen klacht zou over mijn lippen komen. Maar hij bedriegt mij. Wat hij mij geeft is niets anders dan een vreselijk stinkende zwavel. Had ik mijn goud, ik zou nog gelukkig zijn. Want dit wordt door mij op zo'n hoge prijs gesteld, dat ik er mij nauwelijks van zou willen ontdoen, om daarvoor de hemel te kopen, en uit deze plaats verlost te worden."

Bij het horen van deze woorden stond ik verbaasd. Ik wendde mij tot mijn geleider en zei: "hoe is het toch mogelijk, dat een ellendeling zelfs in de hel, nog op zodanige wijze over haar schatten, die zij eens bezat, kon denken, en dat wel te midden van zulke smarten, als haar door die kwelgeest werden aangedaan."

"Dit mag," zei mijn geleider, "u overtuigen, dat er geen groter kwaad kan worden gevonden, dan de begeerte naar goud. Waar deze begeerte de overhand krijgt, daar is

de ziel voor eeuwig verloren. Daarom is voor de mens ook niets noodlottiger, dan zich aan deze zonde over te geven.

En zo ziet gij dan, dat de begeerte naar goud, waaraan dit veroordeelde schepsel was overgegeven, een straf met zich voert, die groter en zwaarder is, dan ooit door afvallige geesten kan worden opgelegd.

"Ach, mochten de goddelozen, die nog op aarde zijn, slechts voor een ogenblik de smarten aanschouwen, die hier plaatsvinden, of ook het verschrikkelijk gegil der veroordeelden vernemen, dat hier wordt gehoord, voorwaar, de lust en liefde tot de zonde zouden spoedig vergaan. "En toch heeft de mond der waarheid, het ons anders geleerd. Want zij die Zijn dienaren niet vrezen, noch acht geven, wat Zijn woord zegt, willen ook niet gewaarschuwd worden al was het, dat er iemand uit deze plaats der pijniging tot hen heenging.

Nadat wij iets waren voortgegaan zagen wij een andere rampzalige, gedompeld in een bad van gloeiende staal, omringd door een zwavellucht, die hem bijna verstikte. Een wanhopig gekerm, veroorzaakt door de vreselijke angst, waarmee hij was aangedaan, ging van hem uit. Ik verzocht mijn geleider even stil te staan, om met des te meer aandacht te kunnen luisteren naar wat hij zei. Ik hoorde hem aldus spreken: "Ach, ik ellendige. Met mij is het voor eeuwig, eeuwig gedaan. Voor eeuwig, o, ontzettend woord.

Geen duizend, duizend jaren zullen genoeg zijn, om deze pijn te lijden. Een pijn zo groot, dat, kon ik daarvan worden ontslagen, ik ze geen ogenblik, al bood men mij ook duizendmaal duizenden van werelden, zou willen dragen. Neen, neen, mijn ellende is zonder einde. Hoe vele jaren ook mogen voorbij gaan, het is en blijft voor eeuwig. Inderdaad een ongelukkige, hulpeloze, hopeloze staat. Dit voor eeuwig is de hel der hel.

Wee, mij ellendige, die vervloekt ben tot in alle eeuwigheid. Ik heb mijzelf moedwillig in het verderf gestort. Aan welk een verschrikkelijke dwaasheid heb ik mij schuldig gemaakt, om het kortstondig genot van de zonde te smaken, voor de dure prijs van een nimmer eindigende smart.

Hoe dikwijls ben ik niet voor de gevolgen van de zonde gewaarschuwd. Hoe dikwijls niet vermaand, om toch de paden van de zonde te verlaten, die mij gewis naar de plaats van de eeuwige ellende moesten heenvoeren. Maar ik was aan de dove adder gelijk; ik sloeg alle raadgevingen in de wind. Menigmaal werd mij voorgehouden, hoe mijn kortstondige genietingen in een eeuwig wee zouden verkeren; nu moet ik dit wee dragen.

Nu is het te laat; te laat, helaas, om ooit te worden verlost; want mijn lot is voor eeuwig beslist. Waarom was mij het verstand gegeven? Waarom was ik met een onsterfelijke ziel begaafd, daar ik toch zo weinig zorg ervoor droeg? Ach, mocht de dood komen, om mij de wroeging te ontnemen, die ik mij door mijn eigen verzuim moedwillig heb berokkend. Maar neen, ik weet het, ik kan, ik mag niet sterven. Ik moet hier een leven leiden, dat erger is dan duizend doden. Ik kon tot de verlostten hebben behoord; maar ik heb niet gewild. O, dat is de altijd knagende worm, die nooit sterft. Ik kon gelukkig zijn geweest; de zaligheid werd mij aangeboden, maar ik heb ze geweigerd.

En was dit aanbod slechts éénmaal geschied, dan reeds zou de weigering een nimmer te vergeven dwaasheid zijn geweest; maar neen, duizend maal duizend malen werd het mij gedaan, maar ik, ellending, die ik was, ik heb het even zovele malen geweigerd. O, vervloekte zonde, die door haar verleidende bekoorlijkheden de mens betovert en naar het eeuwig verderf heenvoert.

Zo menigmaal als God mij heeft geroepen, zo menigmaal heb ik, helaas geweigerd Zijn roeping te volgen.

Hij strekte Zijn hand naar mij uit, maar ik stootte ze van mij.

Hoe dikwijls heb ik Zijn raad veracht, Zijn terechtwijzing geweigerd. Nu is, helaas alles veranderd: Hij lacht in mijn verderf, Hij spot met mijn vrees. Eens wilde Hij mij helpen, maar ik heb Zijn hulp afgewezen; daarom ben ik veroordeeld, om deze eeuwigdurende ellende te dragen. Het is de rechtmatige beloning van mijn eigen daden.'

Bij het horen van deze nare klachten, kon ik niet nalaten de wonderbare genade te roemen, die de eeuwig gezegende God aan mij had bewezen. Eeuwig lof zij daarvoor aan Zijn heilige Naam toegebracht. Want mijn hart zei mij, dat ik het niet minder dan deze veroordeelde ellendeling had verdiend, om het voorwerp te zijn van Gods eeuwige toorn. Wat ik geniet is de vrucht van Zijn vrijmachtige genade.

Wie is in staat, om, zonder feilen, De diepten van Gods raad te peilen?

Nu wendde ik mij tot de ellendeling, zeggende, dat ik zijn weevolle klachten gehoord, en daaruit had verstaan, dat zijn ellende niet alleen groot, maar ook onherstelbaar was; dat ik dienaangaande gaarne enig nader onderricht van hem verlangde, om, was het mogelijk, zijn lijden nog enigszins te verzachten.

"Ach neen," was hierop zijn antwoord, dit is volstrekt onmogelijk. Mijn pijn hoe onnadenkend groot zij ook mocht wezen, is voor geen verlichting vatbaar, zelfs niet voor een enkel ogenblik. Naar uw vraag te oordelen, bemerk ik, dat u hier een vreemdeling bent. Mocht u dat maar voor altijd zijn. Ach, dat er mij slechts enige hoop op verlossing was overgebleven. Hoe zou ik mij voor God vernederen. Hem aanroepen, Hem aanbidden, om toch voor altijd uit deze plaats van het lijden te worden verlost. Maar ach, het is alles te vergeefs. Ik ben verloren, voor eeuwig verloren. "Hoewel u op uw hoede zult zijn, om hier niet te komen, toch zal ik u zeggen wat de veroordeelden hier moeten lijden.

De ellende, die wij in deze helse gevangenis hebben te verduren, is van tweeërlei aard, namelijk, wat wij hier hebben verloren, en wat wij hier moeten lijden. Hiervan sprekende, zal ik, zowel het eerste als het laatste, onder afzonderlijke hoofdpunten voorstellen, hoewel ik weet, dat de optelling daarvan mijn smarten nog zal vergroten.

- I. In dit naar en donker verblijf van droefheid en ellende hebben we de tegenwoordigheid van de Eeuwige gezegende God verloren. Dit is het, wat deze gevangenis voornamelijk tot een hel maakt. Hadden wij duizend werelden verloren, dit verlies zou tegen het verlies van dit ene niet kunnen opwegen. Hadden wij hier de geringst straal van Zijn gunst, wij zouden gelukkig zijn, maar tot onze smart, hebben wij Zijn gunst verloren, voor eeuwig verloren.
- II. Wij hebben hier het gezelschap van heiligen en engelen verloren, in plaats waarvan wij nu door een menigte van duivelen zijn omgeven, die niet ophouden ons te kwellen.
- III. Wij hebben hier de hemel, de plaats der -gelukzaligheid verloren. Er is tussen ons en de hemel een grote kloof gevestigd, en wij zijn voor eeuwig van die plaats uitgesloten. De poorten, waardoor de gezaligden tot het eeuwig geluk zijn binnengelaten zijn en blijven voor ons gesloten.

- IV. Wij hebben hier alle medelijden verloren. En dit is voor een ellendige voorzeker een groot verlies. Die God, die zo'n medelijden met zondaren had, dat Hij Zijn geliefde Zoon voor hen in de dood heeft overgegeven, is nu zover om medelijden met ons te hebben, dat Hij zich nu veeleer in onze ellende verheugt. En zo zal Hij voor eeuwig doen.
- V. Dit veroorzaakt ons de grootste wroeging, en maakt onze ellende bovenmate ellendig. En wat kan onverdragelijker en smartelijker zijn, dan dat de Verlosser Jezus Christus, die eens zijn bloed voor anderen deed stromen, nu aan ons Zijn medelijden weigert? En zo doen ook de engelen en heiligen. Wij, die hier in onze ellende zuchten en gramschap van een vertoornde God dragen, wij moeten nog zien dat de heiligen zich in onze verdoemenis verheugen en God in ons verderf verheerlijken. Ziedaar de droevige bezoldiging van onze zonde. Eindelijk:
- VI. Wij hebben hier, tot vermeerdering van onze ellende, alle hoop verloren van ooit nog tot een betere staat terug te keren. Inderdaad een hopeloze toestand. Hij, die op aarde ten prooi van de grootste ellende wordt overgegeven, blijft nog in dit naar en donker verblijf van droefheid en ellende altijd de hoop over, om daarvan eens verlost te worden. In dit naar en donker verblijf van droefheid en ellende hebben we de tegenwoordigheid van de Eeuwig gezegende God verloren. Vandaar het spreekwoord: hoop verloren, alles verloren. Dit is het, wat deze gevangenis voornamelijk tot een hel maakt. Hadden wij duizend werelden verloren, zou tegen het verlies van dit ene niet kunnen opwegen. Ziedaar ons verlies.

En dit is nog niet alles; want boven datgene, wat wij hebben verloren, worden wij ook nog door de ondragelijkste pijnen gefolterd. En hiermee ga ik over, om u inde tweede plaats te verklaren, wat wij hier hebben te lijden.

- I. Allereerst zijn de smarten, die wij hier moeten lijden, zeer verschillend. Duizenderlei zijn de wijze, waarop wij worden gepijnigd. Op aarde worden de grootste lijdens zelden van meer dan een kwaal tegelijk aangetast; maar hoe ongelukkig zouden zij zichzelf niet achten, wanneer zij terzelfder tijd door de pest, de jicht, niersteenpijnen en de koorts werden aangetast. En toch zou dit alles nog maar zeer licht zijn te achten, bij die onverdragelijke smarten, die wij hier hebben te verduren. Alle mogelijke ellende barst hier tegelijk boven onze hoofden los. Hier zijn wij geworpen in een vuur, dat nimmer kan worden uitgeblust; hier zijn wij door een zwavellucht omgeven, die ons bijna elk ogenblik doet stikken; hier zijn wij met eeuwige ketenen gebonden; hier heerst een duisternis, die ons ten hoogste verschrikt; hier knaagt aan ons geweten een worm, waarvan wij nimmer zullen worden verlost, terwijl al het opgenoemde elk afzonderlijk ons zo vele en zo geduchte pijnen veroorzaakt, dat de grootste smarten der aarde daarmee niet kunnen worden vergeleken.
- II. Onze smarten zijn hier niet alleen zeer verschillend, maar treffen ons ook op de meest algemene wijze. Elk lichaamsdeel en alle vermogens van de ziel worden zonder uitzondering gekweld, én dit maakt ons lijden ten uiterste ondragelijk, weliswaar was de aarde ook voor u niet zelden een plaats van lijden; maar toch altijd zo, dat wanneer u in sommige delen van uw lichaam werd aangetast, u in andere niet werd gekweld. Werd bijv. uw lichaam aangedaan, dan bleef uw hoofd vrij; was uw hoofd ongesteld, dan mochten

wederom andere voorname lichaamsdelen een volkomen gezondheid genieten; werd eindelijk het lichaam in andere delen geteisterd, dan bleven uw armen en benen gespaard. Maar zo is het hier niet. Hier worden om zo te zeggen, alle delen van de ziel en van het lichaam tegelijk gefolterd. Het oog wordt gekweld door een gezicht van duivelen, die, door de zonde misvormd, hier onder allerlei verschrikkelijke gedaanten aanwezig zijn. Het oor wordt zonder ophouden aangedaan, door het luide gegil en gekerm van de verdoemden. Ontzettend is de aandoening van de zwavelvlammen, waardoor wij in onze neusgaten worden geprikkeld. Ijselijk is de pijn, die de tong heeft te verduren; terwijl het ganse lichaam onophoudelijk in een vlammend vuur wordt rond gerold. Niet minder zijn de kwellingen, die wij in onze zielsvermogens hebben te lijden. De verbeeldingskracht door de levendige voorstelling van de aanwezige pijnen; het geheugen door de herinnering, dat wij de hemel verloren, en de gelegenheid tot onze redding hebben verzuimd, ons gemoed door de beschouwing van het ijdel gebruik of liever misbruik, dat wij van onze kostelijke tijd hebben gemaakt; ons verstand door de gedachten aan onze vorige genoegens, onze tegenwoordige smarten en nog te wachten droefenissen, die wij voor eeuwig hebben te dragen; ons geweten door een wroeging, die als een knagende worm nimmer zal sterven.

- III. Bereiken de smarten, die wij hier hebben te lijden, haar hoogste graad. Natuurlijk, dat dit onze ellende nog des te ondragelijker moet maken. Het vuur, waaraan wij ten prooi zijn overgegeven, is zo krachtig, dat het met geen mogelijkheid kan worden uitgeblust. Daarom de hoge graad van onze smarten, die in waarheid door niemand kunnen worden gekend, dan door hen, die ze moeten lijden. Bezwijken kunnen wij niet; want de wraakoefenende gerechtigheid weet, heelaas, onder al deze folteringen ons leven staande te houden. Was dit het geval niet, dan moesten zelfs engelenkrachten bezwijken.
- IV. Wordt ons lijden door de aanhoudendheid van de smarten vergroot, waarvan wij hier nimmer, zelfs voor geen enkel ogenblik, zijn ontheven. Met de verscheidenheid, de algemeenheid en de hoge graad van die smarten is ook tegelijk de aanhoudendheid ervan onafscheidbaar verbonden. Wij hebben hier niet de minste tussenpoos. Ons lijden is en blijft steeds hetzelfde. Was er nu en dan enige verzachting, wij zouden dan tenminste voor deze ogenblikken nog enige rust genieten. Maar neen, wat wij lijden, moeten wij onafgebroken en voor eeuwig lijden. Hieruit ontstaat in onze harten een haat tegen God; een haat, die ten opzichte van ons andere gevolgen met zich voert, dan de bevestiging van onze eigen ellende.
- V. Draagt het gezelschap, waarin wij hier delen, niet weinig tot ons lijden bij. Verdoemde duivelen en veroordeelde zielen, welke laatste nog daarenboven onophoudelijk door de eerste worden gekweld, maken de leden van dit rampzalig gezelschap uit. Gemeenzame omgang noch gezellige gesprekken vinden hier plaats. Wat wij horen is niets anders dan een luid en verschrikkelijk gegil, veroorzaakt door de hevigheid der smarten, gepaard en afgewisseld met de vreselijkste verwensingen van Hem, door wiens macht en rechtvaardigheid wij hier worden gehouden: terwijl de smarten van onze medelijders, in plaats van onze ellende te verlichten, dezelve nog daar en boven vergroten.
- VI. Wordt ons lijden vermeerderd door de plaats, waarin wij zijn opgesloten. Inderdaad is deze plaats een plaats van grootste ellende, een hol, een grondeloze put, een poel des vuurs, die met sulfer brandt, waar tegelijk een

eeuwige, akelige duisternis heerst, waarom ze dan ook met alle recht en bij uitnemendheid de hel mag heten. Is het wonder dat zulk een rampzalige plaats ons lijden vermeerderd?

- VII. Werkt de wreedheid van onze beulen niet weinig tot ons lijden mede. Deze onze beulen zijn de duivelen die alle medelijden hebben afgelegd. Gelijk zijzelf worden gekweld schijnen zij geen hoger vermaak te kennen, dan ook anderen te kwellen. Eindelijk:
- VIII. Wat onder al het lijden, waarvan ik tot dusver in bijzonderheden heb gesproken, nog het ergste is, is dit; dat het van eeuwig duur zal zijn. Rampzalige toestand, voorwaar, om eeuwig, eeuwig de voorwerpen te zijn van Gods wrekende rechtvaardigheid. Gaat weg van mij, gij vervloekten; in het eeuwig vuur." Is de donderstem, die onophoudelijk in onze oren klinkt. Ach, dat het in mijn macht stond, om dit noodlottig vonnis te veranderen. Ach, dat daartoe de mogelijkheid nog bestond. Wat zou ik daarvoor niet willen doen, wat zou ik daarvoor niet willen lijden. Hoe groot, hoe onuitsprekelijk groot, zijn niet de smarten, die ik hier moet dragen. Waarlijk, het schijnt de almacht onmogelijk om ze te verzwaren. En deze voor eeuwig te lijden. Hoe zal ik ze dragen? Maar ach, mijn klachten vinden geen gehoor. Wat ik lijd, zal ik voor eeuwig, eeuwig lijden. Zie daar de rampzalige toestand waarin wij verkeren, en waaruit wij nimmer worden verlost."

Nauwelijks had deze ellendeling zijn verhaal geëindigd of hij werd opnieuw door een helse geest aangevallen, die hem gebod zijn klachten, die toch tevergeefs waren, te staken. Weet u niet, zei hij, dat u dit alles hebt verdiend? Hoe menigmaal bent u niet gewaarschuwd, maar u hebt het niet willen geloven. Hebt u niet vaak de spot gedreven met hen, die tot u over het eeuwig verderf spraken? Zijt u niet, dikwijls zo verwaand geweest, dat u de gerechtigheid van de Almachtige durfde uittarten, om u te verdelgen? Hebt u niet dikwijls tot God geroepen om u te verdoemen? Wat reden hebt u dan om nu te klagen, dat aan uw wensen is voldaan? Of is het niet onredelijk, dat u, die zo dikwijls de verdoemenis over uzelf hebt ingeroepen, daarover nu zoveel klachten uit? Of moet u niet bekennen, dat ook u de zaligheid werd aangeboden, maar dat u geweigerd hebt ze aan te nemen?

Met wat recht kunt u nu over uw verdoemenis klagen? Waarlijk ik heb veel meer reden om te klagen dan u want u hebt overvloedig tijd gehad om u te bekeren, terwijl daarentegen het ogenblik van mijn overtreding, het ogenblik van mijn eeuwig verdoemenis was. De weg tot zaligheid werd u voorgesteld en de vergiffenis der zonden aangeboden, maar mij werd alle genade ontzegd. Zodra ik had gezondigd, werd ik aan de eeuwig straf overgeleverd. Was mij de zaligheid aangeboden, ik zou ze niet hebben verworpen, en daarom was het beter voor u geweest, nooit dit aanbod te hebben gehad.

Wat dunkt u, kan men medelijden met iemand hebben, die zich zo moedwillig in het verderf heeft gestort?

Nu kon de ellendeling zich niet nalaten uit te roepen: "Och, staak, staak toch uw folteringen. Ik weet het, ik heb mijzelf dat verderf berokkend. Voorwaar, een smartelijke herinnering; ik wilde ongelukkig zijn, nu ben ik het op een rechtvaardige wijze.

Nu wendde hij zich tot de duivel, die nog altijd met zijn kwellingen voortging, en zeide tot hem: "Gij zijt het die mij door uw verzoeken hebt verleid. Gij zijt de oorzaak van alle zonden, waaraan ik mij ooit heb schuldig gemaakt. En nu moet ik nog door uw kwellingen lijden. Gij zegt wel, dat u nimmer een zaligmaker werd

aangeboden, maar dan moet gij ook zeggen, dat gij nooit een verleider hebt gehad. Ik was onophoudelijk aan uw verzoeken tot zonde blootgesteld."

Minachtend gaf hierop de duivel ten antwoord:

"Het is waar, dat ik alle pogingen heb aangewend, om u te verleiden. Uw leraars hebben u hierover dikwijls gewaarschuwd. Niet zelden hebben zij u gezegd, dat wij het op uw verderf toelegden; dat wij gedurig omgingen als briesende leeuwen, zoekende wie wij zouden mogen verslinden.

Waarlijk, meermalen bekreep mij de vrees, dat u aan hun vermaningen gehoor zoudt geven, zoals anderen, tot onze grote teleurstelling hebben gedaan. Maar gij hebt volhard om te doen, wat wij u voorhielden; daarom is het rechtmatig, dat wij u uw loon doen toekomen." Nu werden hem door de duivel nieuwe kwellingen aangedaan, die zulk een akelig gegil ten gevolge hadden, dat ik het niet langer in zijn nabijheid kon uithouden:

"Wat naar," zei ik tot mijn geleider, "is de toestand dezer veroordeelde zielen. Toen zij op aarde waren, waren zij de gewillige slaven van de duivel, en nu worden zij in deze plaats des verderfs onophoudelijk door hem gekweld."

"Hun boosheid jegens het ganse nageslacht van Adam," zei mijn geleider, "is buitengewoon groot, om geen andere reden, dan dat de gezegende Verlosser, Jezus Christus, door zijn dood vele mensenkinderen tot die zaligheid wil leiden, waarvan zij, na hun val, voor eeuwig zijn uitgesloten.

Het is waar, zij kunnen met al hun woede het ongeluk van de uitverkorenen niet bewerken; (want deze worden in de kracht Gods bewaard tot de zaligheid) maar daar zij niet weten, wie dit zijn, zo vallen zij op allen zonder onderscheid aan, laten geen middelen, die in hun macht staan onbeproefd, om hen naar het eeuwige verderf heen te voeren. Inderdaad worden velen, die hun listen niet kennen gemakkelijk overwonnen en storten in de eeuwige ellende neer. Welk een behandeling hun hier wacht, hebt gij reeds ten dele gezien, en zult het nog verder zien. En ofschoon zij dit doen, om hun woede tegen het menselijk geslacht te koelen, zo zijn zij hierin tegelijk de werktuigen van de Almachtige God, waardoor Hij Zijn rechtvaardige en welverdiende straffen ten uitvoer brengt jegens zondaren, die door hun gehoor geven aan de duivel, zichzelf moedwillig ongelukkig hebben gemaakt.

Nadat wij hierna een weinig waren voortgegaan, zagen wij een hele groep van veroordeelden, die, uit hoofde van de ontzettende folteringen, die zij hadden te verduren, vol van woede en spijt op hun tanden knersten. Onophoudelijk en met blijkbaar welgevallen werd door een aantal duivelen een vloeibaar vuur, gemengd met brandende zwavel, op hen uitgegoten. Verschrikkelijk waren de verwensingen, die zij tegen God, tegen zichzelf en tegen allen, die rondom hen waren, uitbraakten. Toen ik mij hierop tot een duivel wendde, met de vraag, wie het toch waren, die op zulk een verschrikkelijke wijze werden gefolterd, kreeg ik ten antwoord: "het zijn dezulken die zich geen beter lot hebben waardig gemaakt, ellendelingen, die anderen de rechte weg naar de hemel aanwezen, maar zelf die naar de hel bewandelden, waar zij zich nu bevinden.

Zij zijn het die op aarde het meest tot de bevolking der hel hebben toegebracht; daarom verdienen zij hier een bijzondere onderscheiding. Inderdaad ontzien wij geen moeite, om hen op alle mogelijke wijzen te folteren; want zij hebben niet alleen hun eigen zonden te verantwoorden, maar ook de zonden van al diegenen die zij, beide door leer en voorbeeld, van de rechte weg hebben afgetrokken."

"Naardien zij dan zo veel tot de bevolking der hel hebben toegebracht, gelijk gij zegt, dat zij gedaan hebben, mij dunkt, de dankbaarheid behoorde u te verplichten, om toch een weinig zachter met hen te handelen."

Het antwoord, dat de onbeschaamde duivel mij hierop spottender wijze toevoegde was: "Zij, die van de duivelen dankbaarheid verwachten bedriegen zich. De dankbaarheid is een deugd, die wij, gelijk alle andere deugden haten. Onze vijandschap tegen dezelve is onoverwinnelijk. Bovendien is het ganse menselijke geslacht een voorwerp van onze haat. Was het in onze macht, wij zouden allen het geluk ontzeggen. Weliswaar zoeken wij dit op aarde te verbergen ten einde hen door onze vleierijen des te beter te kunnen misleiden, maar wanneer wij hen hier hebben, waar zij voor eeuwig moeten blijven, (want uit de hel is geen verlossing mogelijk) dan weten wij hen, die ons gehoor gaven, spoedig van hun dwaasheid te overtuigen."

Uit deze en dergelijke gesprekken die ik met sommige duivelen heb gehouden, was het mij niet moeilijk, de oneindige en onuitsprekelijke grootheid der genade op te merken, die er nodig is, om een arme zondaar tot de hemelse heerlijkheid te brengen; want nu zag ik hoeveel en hoe velerlei de strikken waren, die de vijand der zielen wist te spannen om hem te doen vallen, en naar het verderf heen te voeren. Daarom is het een werk, de gelukzalige Zoon van God waardig, om Zijn volk zalig te maken en te verlossen van de toekomstige toorn. Maar hier zien wij dan ook de onbegrijpelijke dwaasheid der mensen, om het aanbod van genade te weigeren en zich met de bewerker hunner rampzaligheid te verenigen.

Wat hierin hun harten zodanig verhardt, en hun ogen verblindt, zodat zij niet in staat zijn om aangaande deze dingen rechtmatig te oordelen, is de zonde. En zo blijven zij, totdat de Heilige Geest komt, om hun ogen met ogenzalf te zalven waardoor de schillen van onwetendheid en dwaling wegvallen, en zij in staat gesteld worden om de dingen in hun waar licht te zien.

Wij gingen verder en nu hoorde ik een ellendeling op een hartbrekende wijze klagen. Zijn klacht was gericht tegen hen, die hem op aarde hadden verraden. "Mij werd gezegd," zo sprak hij, "door hen, van wie ik afhankelijk was, dat indien ik bij mijn sterven slechts zei: "Heere, wees mij genadig." Dit dan genoeg zou zijn, om mijn ziel te redden. Hun zeggen te betwijfelen is nooit in mij opgekomen. Maar hoe verschrikkelijk vind ik mij tot mijn eeuwige smart bedrogen. Helaas, op mijn doodbed riep ik wel om genade, maar het was te laat.

De duivel die mij voorheen had ingeblazen, dat ik ongetwijfeld de zaligheid zou deelachtig worden, zei mij toen, dat het te laat was, en de hel mijn deel moest wezen, gelijk ik, helaas nu moet ondervinden. Gij ziet dan nu, dus ging de duivel voort, dat ik u eindelijk de waarheid heb gezegd, maar gij hebt mij toen niet willen geloven. Wat dacht gij toen wel? Gij bracht uw dagen door in het najagen der zonde. Gij wentelde u in uw vuilheid, en toch wilde gij bij uw sterven naar de hemel gaan. Voorzeker, men moet wel een dwaas zijn, om dit immer te kunnen geloven. Neen, hij, die in goede ernst het voornemen heeft opgevat, om bij zijn sterven naar de hemel te gaan, moet bij zijn leven wandelen in de wegen van heiligheid en deugd.

Gij zegt dat sommigen van uw liederlijke metgezellen u hebben wijsgemaakt, dat het, om behouden te worden, genoegzaam was, wanneer gij op uw doodbed slechts riep: "Heere, wees mij genadig," waarlijk, een fraaie verontschuldiging. Had gij slechts de bijbel gelezen, dan had gij wel beter geweten; want daarin staat geschreven dat zonder heiligmaking, niemand de Heere zal zien.

Kortom, gij waart genegen, om zo lang in de zonde te leven als gij maar kon; op het laatste hebt gij ze vaarwel gezegd, niet omdat u ze niet meer behaagde maar wel omdat gij haar niet langer kon volbrengen.

Dit, ik weet het, moet uw eigen geweten getuigen. Of dacht gij met de liefde tot de zonde in uw hart, naar de hemel te gaan? Daarom kunnen u uw verontschuldigen niet baten. Gij zijt dikwijls genoeg gewaarschuwd, om u toch niet te bedriegen; want God laat zich niet bespotten; wat gij gezaaid hebt moet gij ook maaien. Meent gij reden tot klagen te hebben, klaag dan over uw eigen dwaasheid.

Deze berisping van de duivel, zei ik tot mijn geleider, moet voor die verloren ellendeling wel hartgrievend zijn; en toch is ze voor velen, zowel hier als op aarde van toepassing. Wat ons overigens duidelijk blijkt is dit: dat er in deze droevige staat een gans ander oordeel wordt uitgebracht, dan doorgaans op aarde plaatsvindt." "De reden hiervan is, hernam mijn geleider, dat zij op aarde nimmer met behoorlijke ernst over het kwaad van de zonde en haar gevolgen hebben nagedacht. Deze onbedachtzaamheid voert duizenden naar het verderf. Zij bedenken niet wat zij doen, noch ook waar zij heen gaan, tot de tijd der hulp is verstreken.

Nadat wij hierop onze weg weer een weinig hadden vervolgd ontmoetten wij iemand, die zich kwelde over het geluk der gezaligden, en daardoor zijn eigen ellende nog vermeerderde.

Hoe heerlijk" zo sprak hij, "blinken de heiligen in de hemel, bekleed met de heerlijkheid van het Goddelijk beeld, waarvan ik ten enenmale ontbloot, en daarom zo misvormd ben. En toch was ik eenmaal voor deze heerlijkheid niet minder geschikt dan zij. Mijn natuur was met de hunne enerlei. Met dezelfde rede als zij begaafd, had ik dezelfde verstandelijke vermogens en krachten met hen gemeen.

Maar ach, welk een verfoeilijk monster ben ik geworden, dat ik, en wel voor altijd, de eeuwig Gezegende moet haten. Nu hebben de zonde en de dood mijn ongeluk voltooid. Welk een onderscheid tussen mij en hen. Zij bezitten de menselijke natuur in de meest verhevene schoonheid en volkomenheid; maar ik, vervloekte als ik ben, ben daarvan slechts bezitter in derzelfer uiterste ontaarding en bederf. Waarlijk tussen mij en hen is nauwelijks enige vergelijking denkbaar.

Het onderscheid, dat er tussen ons bestaat is nog groter dan dat van de lieflijkste en beminlijkste van alle mensen, versierd met de vrolijkheid en blos van jeugdige kracht en schoonheid, en een verrot en stinkend lijk, dat nog bovendien is misvormd door het verderf van een walgelijk graf. Ach, vanwaar dit verbazend onderscheid; vanwaar anders dan van mijn eigen moedwillige en vervloekte zonde? De zonde, de zonde alleen, heeft mij dit ongeluk berokkend, en mij in deze plaats van lijden overgebracht. En nu is de wraak van een eeuwig vuur daarvan de rechtvaardige vergelding."

Wij werden verhinderd, om verder het oor te lenen aan de knagende zelfbeschuldiging van dit arm en verloren schepsel, bij het zien van een groot aantal duivelen, die onophoudelijk een talrijk gezelschap van ellendige zielen, met knoestige zwepen van brandend staal, geselden. Naar en verschrikkelijk was het gegil, dat zij deden horen. Waarlijk, mij dacht, de grootste wreedaard zou tot medelijden moeten worden opgewekt. Daarom sprak ik tot deze beulen: houdt toch uw handen terug, en gebruikt zulke wreedheden niet jegens hen, die uw medeschepselen zijn. Wellicht zijt gij, door uw verleiding, zelf de oorzaken van hun ellende.

Neen, was het antwoord, dat een van die duivelen ons op een vleierende toon antwoordde, wij zijn wel slecht, maar niet zo slecht als deze. Aan zulke grove misdaden, als zij hebben bedreven, hebben wij ons nooit schuldig gemaakt. Want wij allen erkenden en beleden, dat er een God was, hoewel wij Hem haatten; maar deze hebben, voordat zij hier kwamen, altijd geweigerd te geloven, dat er een zodanig Wezen was.

Dit zijn dan, zei ik, godloochenaars. Inderdaad een ellendig soort van mensen, die voorzeker eens mijn ongeluk zouden hebben bewerkt, had de genade Gods zulks niet verhoed.

Nauwelijks had ik deze woorden uitgesproken of een van hen riep weeklagend uit "voorzeker is mij deze stem bekend; het moet Epenetus zijn."

Verbaasd over het horen noemen van mijn naam, door een van die ongelukkigen, werd ik begerig om te weten, wie dit toch mocht zijn. Daarom gaf ik hem ten antwoord: ja ik ben Epenetus. Maar wie zijt gij, die in deze droevige en verloren toestand, mij kent?

Zou ik u niet kennen, hernam hij. Ik, die op aarde met u placht om te gaan, en u eens bijna had overgehaald om mijn gevoelens te delen. Ik ben de schrijver van dat alom bekende en beruchte boek, dat de titel voert: "De Leviathan."

Wat, . . . zei ik. Zijt gij hier? Waarlijk, ik kende uw stem niet meer, zozeer is ze veranderd.

Helaas hernam hij, ik ben die ongelukkige man zelf. Maar ik ben nu zo ver van groot te zijn, dat ik integendeel een van de rampzaligste wezens ben, die in deze nare kerker zijn opgesloten. Ook is het geen wonder, dat mijn stem zo zeer veranderd is, want ik koester nu, maar, helaas, voor mijn eeuwig heil te laat, gans andere denkbeelden, dan die, die ik vroeger aankleefde. Nu weet ik bij ondervinding, dat er een God is. Ach, dat er maar geen was, want ik weet het, voor mij is er toch geen genade meer. Ook bestaan er geen redenen, waarom mij dit voorrecht nu nog zou te beurt vallen. Want, ik beken het, ik was op aarde Zijn vijand, en nu is Hij, in deze plaats van lijden, de mijne. Wat die Almacht als straf kan opleggen en een schepsel in staat is te lijden, moet ik nu dragen. Tot mijn eeuwig wee, moet ik nu gevoelen, dat ik onderworpen ben aan die macht, die ik voorheen op zulk een goddeloze wijze heb verloochend.

Een ellendig vertrouwen op mijn eigen wijsheid heeft mij bedrogen. Uw toestand is inderdaad ellendig, en toch moet gij erkennen, dat alles wat gij lijdt ten hoogste rechtvaardig is. Want hoeveel ijver hebt gij niet aan de dag gelegd, om aanhangers voor uw gevoelen te winnen, om deze daarna met u in dezelfde verdoemenis te doen delen. En wie heeft daarvan grotere ondervinding dan ik, die eens bijna in die strik was gevangen. Was het u gelukt, ook ik zou onherstelbaar verloren zijn gegaan.

Dit is het juist, zei hij, wat mij in het diepste mijner ziel grieft, wanneer ik bedenk hoe velen door mijn toedoen zijn verloren gegaan. Toen ik het eerst uw stem vernam, was ik niet weinig bevreesd, dat gij al aan de straf was overgeleverd.

Niet, dat ik iemand het geluk toewens; want het strekt mij altijd tot verdriet te denken, dat zo velen een ongestoord geluk mogen genieten, waarvan ik zover verwijderd ben; maar omdat elke ziel die, op aarde door mij verleid, hier nog mijn smarten vermeerdert.

Maar zeg mij eens, want ik wil graag onderricht worden, en u kunt mij in deze onderrichten, geloofde u inderdaad, toen u op aarde was, dat er een God bestond? Kon u zich verbeelden, dat de wereld zichzelf had voortgebracht? Dat de schepselen

de oorzaak van hun eigen bestaan waren? Sprak er nooit een geheimzinnige stem in uw binnenste, die u zei, dat een ander u het aanzijn had gegeven, en niet gij uzelf? Had u nooit de minste twijfel aangaande deze zaak?

Op aarde heb ik meermalen horen zeggen, dat, ofschoon er velen zijn, die openlijk verklaren, dat er geen God is, er toch niemand is, die dat in de grond zou geloven. En wie kan dit vreemd voorkomen, daar er toch niemand is, die niet een verborgen getuigenis van het bestaan van God in zijn boezem omdraagt, hoewel hij dit moge bedekt houden? U nu kunt mij zeggen, wat in deze de waarheid zij; want voor u bestaan geen redenen meer om uw gevoelens te verbergen.

Dat wil ik ook niet, was zijn antwoord, hoewel de gedachten daaraan mij noodzakelijk nieuwe smarten moeten veroorzaken. In het eerste geloofde ik, dat er werkelijk een God was, die uit en van zichzelf een macht bezat, die van niets en van niemand buiten hem afhankelijk was.

Aan die God schreef ik de oorsprong van alle schepselen toe. Naderhand toen ik mij in kwade gezelschappen ophield, en daardoor de Goddelijke toorn op mij laadde, koesterde ik weldra de geheime wens, dat er geen God mocht zijn: want het was mij onmogelijk te denken, dat er een God bestond, die niet tegelijk rechtvaardig zou zijn, en dientengevolge de overtreders van Zijn heilige wetten eenmaal noodzakelijk zou moeten straffen.

En was dit zo, dan zei mijn eigen geweten mij, dat ook ik deze rechtvaardigheid niet zou ontgaan. Vandaar mijn haat tegen God, gepaard met de wens, dat er toch zulk een Wezen niet mocht zijn. Na mij enige tijd in genoemde kwade gezelschappen te hebben opgehouden, en bevindende, dat de Goddelijke rechtvaardigheid mij geen straffen deed toekomen, werd mijn wens, dat er geen God mocht wezen, in hoop veranderd.

Nu begon ik van deze hoop, voornamelijk om mijn geweten te stillen, denkbeelden te vormen, natuurlijk overeenkomstig met datgene, wat ik hoopte. Na aldus in mijn eigen gedachten een nieuw stelsel aangaande de oorsprong der wereld te hebben verzonnen, waarbij de Godheid was uitgesloten, vond ik mij op deze nieuwe denkbeelden zo verzot, dat ik waarlijk meende, dat ze met de waarheid overeenkwamen. Nu trachtte ik mijn gevoelens bij anderen ingang te doen vinden. Maar alvorens deze hoogte te hebben bereikt, moet ik bekennen, dat ik ten deze opzichte vele en velerlei bestraffingen van mijn geweten heb moeten verduren. Niet zelden vond ik mij door vreemde en onaangename gedachten bezwaard, vooral wanneer ik op mijn einde lette; maar ook deze trachtte ik, zoveel in mij was van mij af te werpen. Wat ik nu ondervind is dit: dat die bezwarende gedachten, die toen nog tot mijn heil konden geweest zijn, nu juist die dingen zijn, die mij hier de grootste kwelling veroorzaken. Inderdaad ik moet belijden, dat de liefde tot de zonde mijn hart tegen mijn Maker zo verhardde, dat ik Hem eerst haatte, om daarna Zijn bestaan te loochenen.

De zonde, die ik lief had en in mijn boezem koesterde, is de vervloekte oorzaak van alle smarten, die ik nu moet dragen. Ze is de slang, die mij de doodsteek gaf. Nu moet ik ondervinden, dat er inderdaad een grote en vreselijke God is in spijt van een ijdele wijsbegeerte, waarmee ik de wereld trachtte te verlichten. Nu moet ik ondervinden, dat God zich niet laat bespotten. In de wereld was het mijn dagelijks werk, om met de hemel de spot te drijven en alle dingen, zelfs de heiligen niet uitgezonderd, te belachen. Dit waren de middelen waarvan ik mij bediende, om mijn verfoeilijke denkbeelden te verbreiden. Want zulke redenen vonden de meeste ingang. Vond ik slechts gelegenheid, om de gewijde orakels in een bespottelijk licht

voor te stellen, dan werd het getal van mijn aanhangers meestal vergroot. Nu evenwel zijn deze gedachten voor mij veel smartelijker, dan al die slangen, die ik, zoals gij ziet, hier heb te verduren. Want niets kan de Goddelijke gramschap in een hogere mate opwekken dan wanneer wij met datgene de spot drijven, wat Hij ons als heilig en eerbiedwaardig heeft voorgesteld.

Uit wat u mij tot dusver gezegd hebt, is gemakkelijk op te maken, hoe een groot kwaad de zonde in de ogen van de eeuwig gezegende God moet wezen. Ze is in haar eigen wezen de overtreding van de rechtvaardige wil en wet van God. Van hier de ellende, die u, bij uw overgeven aan de zonde, uzelf hebt berokkend. U lijdt, maar wat u lijdt is ten hoogste rechtvaardig. Voorwaar een gedachte, die voor u pijnlijk moet wezen.

Maar ik moet bedenken dat het mijn oogmerk niet is, om uw oordeel te verzwaren, daarom wil ik u een andere vraag stellen, waarvan ik gaarne enige oplossing zou verlangen. Ik hoorde u namelijk en anderen, die met u dezelfde toestand delen, luid klagen over brandend staal en vuur en vlammen; dingen, die ik evenwel in deze plaats nog niet heb opgemerkt. Waar vuur is, daar moet het meer of minder licht wezen, terwijl het mij toeschijnt, dat hier een uiterste duisternis heerst.

"Kon ik maar zeggen, dat hier geen vuur was. Hoe veel lichter zouden mijn smarten zijn bij die, die ik nu moet lijden. Helaas, het vuur dat wij hier hebben te verduren, is duizend maal feller, dan alle vuur der aarde. Ook is het van een geheel andere aard. Dit hebt gij kunnen opmerken in die ene bijzonderheid, dat het in het geheel geen licht van zich geeft, gelijk wij zien bij dat van de aarde. Vandaar de duisternis, die in deze plaats heerst.

Verder is het aardse vuur van een vernielende en verslindende aard; alles wat het opneemt wordt door hetzelfde tot as verteerd. Bij gebrek aan toevoer van brandstof echter volgt al snel de verdoving. Maar met het vuur, waarmee wij hier worden gepijnigd, veroorzaakt haar een smart zo folterend, dat het ons aan woorden ontbreekt, om daarvan de grootsheid met enige juistheid uit te drukken. Bij mijn verblijf op aarde was het slechts mijn grove onwetendheid, om met het denkbeeld, dat onstoffelijke zaken door vuur konden worden gepijnigd, de spot te drijven. Nu evenwel moet ik, maar helaas, tot mijn eigen smart, de waarheid daarvan ondervinden.

Eindelijk bestaat er nog een kennelijk onderscheid tussen het vuur van de hel en dat van de aarde. En dit is, dat gij het laatste naar welgevallen kunt aansteken of uitblussen. Maar zo is het met het eerste niet gelegen.

Dit vuur, dat door de adem des hemels, gelijk een zwavelstroom wordt aangestoken, kan nimmer worden uitgeblust. Zodat het met alle recht een onuitblusselijk vuur wordt genoemd. En dit vuur, is hier ons eeuwig deel.

Ziedaar, wat ik op de laatste vraag heb te antwoorden."

"Droevig, voorwaar", zei ik. Wij zien dan hier, wat een straf de Almacht kan opleggen aan hen, die zich niet ontzien om zijn rechtvaardige wetten te schenden.

Ik wilde verder nog enige opmerkingen maken, maar de onmeedogende duivel, zijnde een van hun beulen, viel mij in de rede. "Van deze hebt gij dan nu gehoord, wat voor mensen zij eens op aarde zijn geweest. Wat dunkt u, hebben zij niet die straf verdiend, die zij hier moeten lijden?"

"Ongetwijfeld, was hierop mijn antwoord, is het de rechtmatige bezoldiging der zonde, die zij hier nu en voor altijd zullen moeten dragen. Want zij hebben gezondigd tegen de eeuwig gezegende God. Maar gij hebt hetzelfde gedaan, en voor deze uw zonde moet ook gij het eeuwige vuur lijden. Te zeggen dat gij nimmer het bestaan van God hebt betwijfeld, kan u tot geen verontschuldiging strekken; want ook gij was een opstandeling in Zijn rijk, en moet daarom niet minder dan zij, tot straf lijden het eeuwig verderf, van het aangezicht des Heeren, en van de heerlijkheid van Zijn sterkte.

Hierop hernam de duivel: "het is zo, wij weten het, gelijk gij gezegd hebt, dat wij voor eeuwig zullen gestraft worden; maar als de verzoeking des duivels waardoor het menselijk geslacht ten val is gebracht, een reden moest wezen, om er medelijden mee te hebben, dan zou ik en alle andere lagere geesten daarop geen mindere aanspraak hebben. Want ook wij werden door een hogere geest verleid; dit behoorde dan zijn misdaad te verzwaren maar de onze te verlichten.

Nu nam mijn geleider, die zich totnogtoe buiten het gesprek had gehouden, het woord op en sprak met een gelaat, waarop ernst en verbolgenheid zichtbaar waren:

"O, gij afgefallen, goddeloze leugengeest, durft gij die dingen in mijn tegenwoordigheid zeggen? Weet gij dan niet meer, dat gij uit louter hoogmoed deel hebt genomen aan de opstand van Lucifer, tegen de eeuwig gezegende God, die u tot zulk een heerlijk schepsel had gemaakt? Dat gij op deze uw heerlijkheid trots zijt geworden? Ja, gij wilde u zelfs boven uw Schepper verheffen. Daarom, en om geen andere reden, waart gij gereed, de opstand met Lucifer te delen. Met hem zijt gij rechtvaardig in deze afgrond van ellende neergedaald. Hierdoor hebt gij uw vorige schoonheid en heerlijkheid verloren, om ze met die afschuwelijke en monsterachtige gedaante te verwisselen, waarvan gij nu, als de hoogmoed verschijnt."

"Wat hebt gij hier te maken? Of zijt gij hier gekomen om ons te pijnigen voor de tijd?" Dit was alles wat de afgefallen geest hiertegen wist in te brengen. En nauwelijks had hij deze woorden geuit, of hij sloop weg, evenals iemand, die geen verder antwoord durfde afwachten.

Nadat de duivel vertrokken was, zei ik tot mijn geleider: "ik heb dan nu iets gehoord van de val der engelen, maar ik moet u zeggen, dat mij een grote begeerte bezielt, om daarvan in bijzonderheden meer volkomen onderricht te mogen worden."

Het antwoord dat mijn geleider mij hierop gaf was: wanneer gij eens de sterfelijkheid hebt afgelegd, en tot de gelukzaligen daarboven zult zijn overgebracht, dan zult gij dienaangaande nader worden onderricht. In de staat der sterfelijkheid gaan zij uw begrip te boven. In de tegenwoordige staat moet gij niet begeren wijs te zijn boven hetgeen geschreven is. Daarom moet het u voor alsnog genoeg zijn te weten, dat de engelen gezondigd hebben, en vanwege deze zonde in de hel zijn neergestort. Maar hoe reine geesten zulke gedachten konden opvatten, om in hun harten tegen de Heilige God, die hen had voortgebracht, op te staan, zult gij, zolang gij de sterfelijkheid met u omdraagt, nimmer begrijpen.

De engelen zijn en waren in hun handelingen volkomen vrij. Zo had de Almachtige hen voortgebracht; want de dienst die Hem behaagt, en die Hij van Zijn schepselen eist, moet een vrijwillige dienst wezen. In de heilige Godsspraken vindt u daarvan

overvloedig onderricht. Ze noemen deze dienst een *redelijke dienst*. De engelen in de hemel werden, evenals Adam in het Paradijs, een tijd van beproeving gegeven. Ook waren zij geschapen in de mogelijkheid om te kunnen vallen. Maar gelijk de val van Adam door de grote belofte van de gezegende Messias is hersteld geworden, zo zijn ook alle gelukzalige geesten, die in de grote afval der engelen hun beginsel hebben bewaard en staande zijn gebleven, daarin door de wonderbare genade van de Messias voor eeuwig bevestigd, ten einde Hij zowel het Hoofd der engelen, als van de mensen zoude wezen, om bij allen de voorrang te hebben, zoals de eeuwige Zoon van God met alle recht toekomt.

Overigens hebt u in dit duister gebied van wee en ellende zeker genoeg gezien, om u een denkbeeld te vormen van de heerlijkheid van de Goddelijke gerechtigheid; een gerechtigheid, die de veroordeelde zielen zelf niet kunnen loochenen. Want wanneer die grote en allesbeslissende dag zal komen, waarop de lichamen der doden zullen opstaan, om, met hun zielen verenigd, voor de rechterstoel van Christus te verschijnen, dan zal er niemand der veroordeelden zijn, of hij zal zich schuldig kennen van het vonnis, en het vonnis van de veroordeling rechtvaardigen, dat tegen hem zal worden uitgesproken.

"Ik heb, zei ik toen, opgemerkt, dat allen nog het meest over het gevoel van eigen schuld klagen. Dit is het wat vooral de rechtvaardigheid van de straf bevestigd, terwijl deze duistere gevangenis overigens wel de beste spiegel zal zijn, om de zonde in haar ware gedaante te leren kennen; want was de zonde geen groot kwaad, dan zou zij ook niet door zo'n strenge straf, zoals wij hier zien, worden gevolgd."

"Uw opmerking is zeer natuurlijk, zei hierop mijn geleider, en toch is er nog een betere spiegel dan deze, om de grootte van het kwaad, dat in de zonde ligt, juist te waarderen. En deze is: *de gezegende Zoon van God, hangende aan het kruis*. In dat kruis kunnen wij niet alleen de vreselijke uitwerkselen van de zonde aanschouwen, maar ook zien wij aan datzelfde kruis de ware aard van de zonde in al haar verschrikkelijkheid geopenbaard. Want al het lijden van de verdoemden, is nog maar het lijden van eindige schepselen: maar aan het kruis lijdt de oneindige persoon van de Zone Gods."

"Inderdaad, zei ik, is er nimmer zulk een innerlijke overeenstemming tussen de rechtvaardigheid en genade gezien, dan in het ogenblik van het noodlottig kruislijden. Want de rechtvaardigheid vond bare volkomen genoegdoening in de rechtmatige straf der zonde, terwijl de genade haar bevrediging vond in de zaligmaking van arme zondaren.

Eeuwige lof zij Zijn heilige naam toegebracht, dat Hij mij door Zijn genade gewillig heeft gemaakt, om deze zaligheid aan te nemen, en alzo gesteld te worden tot een erfgenaam Zijner heerlijkheid. Vooral heb ik hiertoe redenen, wanneer ik mij de bittere klachten van die verlorenen herinner, die eens evenals ik, de zaligheid werd aangeboden, maar die zij helaas moedwillig hebben verworpen. Aan de genade alleen behoort de roem van mijn behoud."

Nu zei mijn geleider, is mijn taak ten uwen opzichte volbracht. Allen moet ik u nog naar de aarde terugleiden. Daar zult gij met geloof en lijdzaamheid moeten vertoeven, totdat het uur van uw zalige ontbinding zal slaan. En wat u verder tot wijsheid zal worden toegerekend is dit: dat u steeds een recht gevoel van uw eigen

onwaardigheid behoudt. De nederigheid zal u in de ogen Gods aangenaam maken. U moet dit voortdurend onder ogen zien, omdat de grote vijand der zielen doorgaans met zijn verzoeken het eerst aanvalt op hen, die met de grootste ontdekkingen en openbaringen der Goddelijke heerlijkheid zijn begunstigd. Vooral tracht hij hen, die aan God het dierbaarste zijn, door hoogmoed te doen vallen. En ofschoon zijn aanslagen nimmer volkomen zullen gelukken, toch gaat hij in zijn pogingen daartoe nog altijd even onvermoeid voort, en haalt hen niet zelden werkelijk over, om deze of gene zonde te bedrijven, waarvan zij tot aan het graf de wrange vruchten moeten plukken."

Nadat ik mijn geleider vriendelijk had bedankt voor de goede raad, die hij mij had gegeven, zei ik nog tegen hem: "dat ik wel zeer ondankbaar zou moeten zijn, als ik die niet opnam als een bewijs van de grootste vriendschap, die mij immer kon worden bewezen."

"Welnu zei hij, laat ons dan nu dit rijk van pijn en schrik verlaten, als een erfenis van hen, die daartoe zijn veroordeeld. In één ogenblik waren wij op de aarde teruggekeerd, en wel op dezelfde plaats, waar ik eens het verschrikkelijk voornemen had opgevat om mijzelf van het leven te beroven. Ik had mij toen door de duivel laten verstrikken, die mij zover meevoerde, dat ik zelfs het bestaan van God betwijfelde, zoals ik in de aanvang van dit werkje heb verhaald. Aangaande de weg, waarlangs wij terugkwamen weet ik niets bepaalds te zeggen."

Zodra ik bij de bank was aangekomen, waarop ik vroeger zat, zei mijn geleider, die mij van het begin tot het einde had vergezeld, nog tegen mij: "Nu Epenetus, u weet nu waar u bent. Ik moet u verlaten, om een andere dienst te vervullen. Prijs intussen Hem, die op de troon zit voor eeuwig en altoos; want Hij, die alle macht heeft in de hemel en op aarde, is zulks waardig."

Hierop had ik nog niet geantwoord of mijn geleider was reeds uit mijn ogen verdwenen. Ik werd alleen en aan mijzelf overgelaten. In een diep gepeins verzonken over de wonderbare dingen, die ik gezien en gehoord had, kon ik nauwelijks geloven, dat ik op de aarde was teruggekeerd. Ik wist zelfs niet eens hoe lang ik daarvan afwezig was geweest.

Eindelijk, toen ik het besluit nam om naar mijn woning terug te keren, knielde ik nog vooraf neer, met de vurige bede tot God, om toch nimmer het levendig gevoel van die dingen, die ik gezien had, te verliezen. Toen stond ik op, en zegende en prees de Heere voor Zijn goedheid en wonderbare genade, die Hij mij had bewezen.

En zo kwam ik dan in mijn woning terug. Wonderlijke blikken staarden mij aan, zodanig was mijn gelaat veranderd. Allen zagen mij aan alsof zij mij nauwelijks kenden. Toen ik naar de reden hiervan vroeg, kreeg ik van al mijn huisgenoten eensgezind tot antwoord, dat dit was vanwege de zeldzame verandering, die in mijn gelaat had plaatsgehad. In welk opzicht, zei ik, is mijn gelaat dan zozeer veranderd? "Gisteren, was hun antwoord, waren uw blikken treurig en te neergeslagen; het beeld der wanhoop lag op uw gezicht. Nu integendeel is uw gezicht helder en draagt alle tekenen van volkomen vrede en vrolijkheid." "Wist u slechts, hernam ik eindelijk, welke heerlijke dingen mijn ogen heden hebben aanschouwd, u zoudt u weinig verwonderen over de grote verandering, die op mijn gelaat zichtbaar is."

Nu ging ik naar mijn studeerkamer, nam de pen op en schreef, zonder iets achter te houden, alles neer, wat ik gezien en gehoord had, hopende dat het geen mindere uitwerking mocht hebben bij hen, die het zullen lezen, als het gehad heeft bij hem, die het heeft geschreven.

De Koning nu der eeuwen, de onverderfelijke, de onzienlijke, de alleen wijze God, zij eer en heerlijkheid in alle eeuwigheid. Amen.

Zijn Goddelijke zegen zij het aanbevolen.